

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ**

ΘΕΜΑ:

«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ ΔΟΝΑΤΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ (Α.Μ : 7114Μ082)

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ ΔΟΝΑΤΟΣ

ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΝΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ

ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015

***Στους γονείς μου.
Χωρίς εσάς δεν θα
είχα καταφέρει τίποτα.***

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η Ευρώπη αντιμετωπίζει μεγάλα και κρίσιμα ζητήματα τα οποία απαιτούν δύσκολες αποφάσεις και κρίσιμες πολιτικές επιλογές. Η διαχείριση του ευρώ και η αναθέρμανση της ευρωπαϊκής οικονομίας, τα σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα, η μετανάστευση από τρίτες χώρες, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και η προστασία των ατομικών ελευθεριών, τα σύνορα της Ευρώπης, ο σταθεροποιητικός ρόλος της στα Βαλκάνια και σε άλλες γειτονικές ή λιγότερο γειτονικές περιοχές, οι σχέσεις με την αμερικανική υπερδύναμη είναι μερικά μόνον από μια πληθώρα σημαντικών θεμάτων που αναζητούν μια πειστική και αποτελεσματική ευρωπαϊκή απάντηση.

Η ανάπτυξη ενός αυτόνομου συστήματος άμυνας και ασφάλειας παραμένει για την Ευρωπαϊκή Ένωση το μεγάλο ζητούμενο. Η ΕΕ έχει ήδη κάνει σημαντικά βήματα στην προοπτική ανάπτυξης κοινής πολιτικής στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, όπου τέθηκαν οι βάσεις για μια Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) με ευρωπαϊκό, ανεξάρτητο χαρακτήρα, μέχρι και σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καταφέρει παρά τις όποιες δυσκολίες να ακολουθήσει μια αργή αλλά ταυτόχρονα σταθερή πορεία που έχει ήδη οδηγήσει στην αποκρυστάλλωση τόσο των πολιτικών και στρατιωτικών θεσμών που είναι απαραίτητοι προκειμένου να μπορεί να αναπτύξει αποτελεσματική δράση όσο και σε ένα συγκεκριμένο επιχειρησιακό πλαίσιο δράσης.

Κύριος στόχος αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσει τις προσπάθειες και τα προβλήματα που έχει αντιμετωπίσει και αντιμετωπίζει η Ευρώπη από τέλος του Ψυχρού Πολέμου μέχρι σήμερα. Δευτερευόντως να προβάλλει τους προβληματισμούς των Ευρωπαίων για τις εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο και τις προοπτικές για το μέλλον της Ευρωπαϊκής ασφάλειας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΕΕ στις αρχές του 21^{ου} αιώνα βρίσκεται αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις, ευκαιρίες και δυνατότητες. Οι προκλήσεις αυτές είναι σε σημαντικό βαθμό το αποτέλεσμα της επιτυχίας της Ευρωπαϊκής ενοποίησης. Οι αρμοδιότητες της αρχικής Κοινότητας αυξήθηκαν και σήμερα καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της δημόσιας πολιτικής. Η νομισματική ένωση με τη δημιουργία του ευρώ και η κοινή εξωτερική πολιτική αποτελούν πραγματικότητα ενώ η προσπάθεια για πολιτική ασφαλείας αναπτύσσεται αργά αλλά σταθερά.

Κατά βάση, η συζήτηση για την ΚΕΠΠΑ και την ΕΠΑΑ εντάσσεται στη γενικότερη προβληματική σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης, ιδιαίτερα μάλιστα μετά τα τραγικά γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, αλλά και τη διαχείριση της κρίσης που προκάλεσε η απόφαση των ΗΠΑ να εισβάλουν και να αλλάξουν το καθεστώς στο Ιράκ. Το κενό εξουσίας στον τομέα της ΚΕΠΠΑ και της ΕΠΑΑ που χαρακτηρίζει την Ένωση αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο αγκάθι για τον περαιτέρω εκδημοκρατισμό της και την ισχυροποίηση του ρόλου της στο διαρκώς μεταλλασσόμενο διεθνές περιβάλλον.

Οι διατάξεις της Συνταγματικής Συνθήκης που αφορούν την ΚΕΠΠΑ και την ΕΠΑΑ, αποτελούν αναμφισβήτητα ένα σημαντικό βήμα ώστε η Ένωση να ανταποκριθεί πιο αποτελεσματικά στις προκλήσεις που θέτει το νέο διεθνές περιβάλλον. Ειδικότερα, μέσα από τις ρυθμίσεις που προβλέπονται, ικανοποιείται η επιδίωξη της πλειοψηφίας των κρατών και πολιτών της Ένωσης για μια ισχυρότερη Ευρώπη, τόσο στον τομέα της ΚΕΠΠΑ, όσο και της ΕΠΑΑ. Η ενίσχυση της διεθνούς θέσης της Ένωσης αποτελεί επένδυση ασφαλείας για τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα κάθε κράτους μέλους και απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξή του.

Η ενίσχυση και των δύο πολιτικών επιτρέπει, υπό προϋποθέσεις, τη μελλοντική δημιουργία μιας πραγματικά κοινής ασφάλειας, η οποία θα στηρίζεται στις θεμελιώδους σημασίας αρχές της αλληλεγγύης και αμοιβαίας συνδρομής, αρχές που μπορεί να θωρακίσουν τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έναντι οποιασδήποτε απειλής ή απειλής χρήσης βίας, παράλληλα με την αντιμετώπιση κινδύνων που απορρέουν από ανθρωπογενείς ή φυσικές καταστροφές.

Σε διπλωματικό και σε πολιτικό επίπεδο, μέχρι να μπορέσουν να αποκτήσουν ενιαία φωνή για σημαντικά ζητήματα, όπως η ειρήνη και η σταθερότητα, η τρομοκρατία, η κατάσταση στη Μέση Ανατολή, η σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, οι χώρες της ΕΕ διατηρούν πλήρη εθνική κυριαρχία στις ένοπλες δυνάμεις τους. Τα αμυντικά τους συστήματα υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων και οι μόνες σχέσεις που έχουν μεταξύ τους είναι οι δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει στο πλαίσιο συμμαχιών όπως το ΝΑΤΟ.

Στην εργασία αυτή θα εξετάσουμε την προσπάθεια της Ευρώπης για μια Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και όλους εκείνους τους παράγοντες που συμβάλουν ή εμποδίζουν τον στόχο αυτό.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναφερθώ στην έννοια της ασφάλειας τον 21ο αιώνα και τι προκλήσεις έχει να αντιμετωπίσει η Ευρώπη σε ένα περιβάλλον ασφάλειας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο κάνω μια ιστορική αναδρομή στο θεσμικό πλαίσιο της πολιτικής ασφάλειας, αναφέρω τους λόγους ύπαρξης της και τέλος την ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας και την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται τα μέτρα και οι δράσεις της ΕΕ απέναντι στην τρομοκρατία. Αναφέρομαι στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, στα εξωτερικά σύνορα και τη μετανάστευση, στην αστυνομική και δικαστική συνεργασία καθώς και στα μέτρα για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και των όπλων μαζικής καταστροφής. Ενδιάμεσα γίνεται αναφορά και σε διάφορους οργανισμούς που βοηθάνε στον αγώνα απέναντι στην τρομοκρατία όπως ο Frontex, το Rabit, τα διάφορα συστήματα πληροφόρησης, η Europol, η Eurojust, ο Olaf, το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο, το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου, το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και ο Επόπτης Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟΝ 21Ο ΑΙΩΝΑ

Ήδη από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου¹ η παγκόσμια κοινότητα διαπίστωνε ότι «ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του νέου γεωπολιτικού σκηνικού είναι η καθυστερημένη αναγνώριση της παγκόσμιας φύσης πολλών από τα σημερινά προβλήματα, τα οποία δεν μπορούν να επιλυθούν, ούτε να προσεγγισθούν από μεμονωμένες χώρες».

Πολλές από τις σημαντικότερες απειλές σήμερα είναι παγκοσμίου κλίμακας. Η παραδοσιακή στρατιωτική ισχύς απέχει από το να προσφέρει μια επαρκή αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '80 είχε τεθεί το ζήτημα της ανάγκης διεύρυνσης του περιεχομένου της έννοιας της ασφάλειας.

Με τη λέξη ασφάλεια εννοούμε όλους εκείνους τους παράγοντες, σταθερούς ή μεταβλητούς, οι οποίοι διασφαλίζουν, προστατεύουν και διαιωνίζουν τα συμφέροντα ενός ή περισσότερων κρατών όπως αυτά ορίζονται από την πολιτική διαδικασία σε ενδοκρατικό και διακρατικό επίπεδο.²

Οι αναλυτές της γεωπολιτικής συσχετίζουν την ασφάλεια ενός κράτους με τη δύναμη. Κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου, στον Δυτικοευρωπαϊκό και ευρύτερο Ατλαντικό χώρο, η έννοια ασφάλεια είναι συνυφασμένη με την εδαφική ακεραιότητα, την εντός των συνόρων πολιτική κυριαρχία, την απρόσκοπτη διεξαγωγή των εμπορικών και οικονομικών συναλλαγών στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, την εσωτερική πολιτική σταθερότητα και τη διακρατική σταθερότητα στην περιφέρεια που

---

1 Ντόκος-Τσάκωνας, Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας, 2005, σελ. 20

2 Ήφαιστος Παναγιώτης, Το Ευρωπαϊκό σύστημα ασφαλείας και η ελληνική εξωτερική πολιτική προς το 2000, 1992, σελ. 29-30

ανήκει η χώρα αναφοράς. Επιπλέον, λόγω της αλληλεξάρτησης που επικρατεί στο σύγχρονο διεθνές σύστημα και την παγκοσμιότητα των προβλημάτων, η ασφάλεια ενός κράτους σχετίζεται άμεσα με τη σταθερότητα ολόκληρου του διεθνούς συστήματος.

Ο περιοριστικός ορισμός της έννοιας της ασφάλειας επικέντρωνε την προσοχή στις υλικές δυνατότητες και στον έλεγχο και τη χρήση της στρατιωτικής δύναμης από τα κράτη διαφοροποιούμενος από τον ευρύτερο ορισμό της ασφάλειας που έκανε διαχωρισμό μεταξύ στρατιωτικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών απειλών ασφάλειας, οι οποίες επηρέαζαν όχι μόνο τα κράτη αλλά και ομάδες, άτομα ή και άλλους μη κρατικούς δρώντες.

Στη μεταψυχροπολεμική εποχή, οι κίνδυνοι και οι εξωτερικές απειλές για την εθνική ασφάλεια ενός κράτους δεν είναι μόνο στρατιωτικής φύσης, δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με στρατιωτικά μέσα και για το λόγο αυτό χρειάζεται συνεργασία όλου του «οπλοστασίου» που έχει στη διάθεσή του ένα κράτος. Επίσης, απαραίτητη είναι η διεθνής συνεργασία, όπως αναφέραμε, λόγω της διεθνούς φύσης πολλών προβλημάτων.

Σύμφωνα με το Robert McNamara, η ουσία της ασφάλειας είναι η ανάπτυξη, που περιλαμβάνει όχι μόνο τη στρατιωτική ικανότητα ενός κράτους να επιβιώσει ως ανεξάρτητη ύπαρξη, αλλά και την ελευθερία να αναπτύξει και να βελτιώσει τη θέση του μακροπρόθεσμα. Ο John Garnett υποστηρίζει ότι η ασφάλεια έχει να κάνει όχι μόνο με την αίσθηση της εμπιστοσύνης ότι το κράτος, οι θεσμοί του, η ευημερία του και ο τρόπος ζωής του έχουν την ικανότητα να συνεχίσουν να υπάρχουν ανεμπόδιστα. Ο Robert McKinlay θεωρεί ότι η ασφάλεια είναι η σχετική απουσία απειλών και η ικανότητα αντίδρασης στις τελευταίες. Το κράτος απολαμβάνει υψηλό βαθμό ασφάλειας, όταν έχει την ικανότητα να προωθεί και να προστατεύει τα ζωτικά του συμφέροντα στο περιβάλλον όπου βρίσκεται. Τέλος, ο Barry Buzan³ τονίζει ότι η ασφάλεια είναι η επιδίωξη της ελευθερίας από τις απειλές και η ικανότητα των κρατών και των κοινωνιών να διατηρήσουν την ανεξαρτησία και την ακεραιότητά τους απέναντι σε δυνάμεις που

---

³ Μπόση Μαίρη, Ζητήματα Ασφαλείας στη Νέα τάξη Πραγμάτων, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1999, σελ. 31

θεωρούν εχθρικές. Η κατώτερη γραμμή της ασφάλειας είναι η επιβίωση, που περιλαμβάνει μια σειρά επιδιώξεων σχετικά με τις συνθήκες της.

Συνθέτοντας τις απόψεις αυτές, ορίζουμε την ασφάλεια τόσο ως την ελευθερία από απειλές όσο και ως την ικανότητα του κράτους να χρησιμοποιεί τα μέσα που έχει στη διάθεσή του κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να θωρακίζει, να αναπτύσσει και να εκμεταλλεύεται όλες τις εθνικές και διεθνείς συνθήκες που συμβάλλουν στην προστασία και προώθηση των ζωτικών του συμφερόντων απέναντι σε πραγματικούς ή εν δυνάμει συμμάχους και εχθρούς. Έτσι, η ασφάλεια εξαρτάται πρωτίστως από τις στρατιωτικές, οικονομικές και διπλωματικές συνθήκες του διεθνούς περιβάλλοντος.

Όλοι σήμερα δέχονται ότι οι απειλές⁴ μπορεί να είναι τόσο στρατιωτικές, πολλαπλών διευθύνσεων, ασύμμετρες και συχνά δύσκολο να προβλεφθούν. Οι απειλές αυτές περιλαμβάνουν την αβεβαιότητα και την αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης και τις τοπικές κρίσεις στην περιφέρεια της.

---

4 Ιωάννης Παρίσης, Η αμυντική αυτονομία της ενωμένης Ευρώπης, σελ.2

1.2 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Για αιώνες, οι λαοί και τα κράτη στην ευρωπαϊκή ήπειρο διεξήγαγαν μεταξύ τους πολέμους, με εκατομμύρια θύματα και ανυπολόγιστες καταστροφές. Αίμα και μίσος χώριζαν αρκετά ευρωπαϊκά κράτη. Τα καταστροφικά αποτελέσματα των δύο παγκοσμίων πολέμων και η εξασθένηση της θέσης της Ευρώπης στο παγκόσμιο περιβάλλον, αποτέλεσαν την αφορμή για σοβαρότερες σκέψεις σχετικά με το μέλλον της ηπείρου. Οι λαοί της Ευρώπης κατάλαβαν ότι μόνο ειρηνικά και συντονισμένα θα μπορούσαν να καταφέρουν τη δημιουργία μιας ισχυρής και ενωμένης Ευρώπης.

Παρά τις όποιες δυσκολίες, το ξεκίνημα έγινε με τη δημιουργία της κοινότητας άνθρακα και χάλυβα και συνεχίστηκε με άλλες δράσεις τον οικονομικό τομέα και εν συνεχεία στους τομείς εξωτερικής πολιτικής και άμυνας.

Οι γεωπολιτικές αλλαγές που έγιναν στον ευρωπαϊκό χώρο μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου, δημιούργησαν ένα νέο περιβάλλον ασφάλειας και ανέδειξαν νέους παράγοντες αστάθειας. Το μεταψυχροπολεμικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από διαρκώς πιο ανοιχτά σύνορα. Οι εμπορικές και επενδυτικές ροές, η τεχνολογική ανάπτυξη και η εξάπλωση της δημοκρατίας σε χώρες και λαούς που την είχαν στερηθεί για δεκαετίες ή και αιώνες, είχαν σαν αποτέλεσμα να αποκτήσουν εκατομμύρια άνθρωποι ελευθερία και ευημερία.⁵

Στην Ευρώπη η συνεργασία που είχαν ξεκινήσει τα κράτη μεταξύ τους την δεκαετία του 1950 είχε καταρχήν οικονομικό χαρακτήρα αλλά λειτουργούσε και σαν κοινότητα ασφαλείας απέκτησε νέα δυναμική. Ως ΕΕ πλέον προχώρησε σε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες ώστε να διευρύνει τη συνεργασία των μελών της στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής, της ασφάλειας και της άμυνας. Στόχος είναι η απόκτηση δυνατότητας αυτόνομης παρουσίας – πολιτικής και στρατιωτικής – παγκοσμίως.

Η ΕΕ έχει μεν πολλά προβλήματα παγκοσμίως αλλά και αρκετές επιτυχίες, κάτι που συντελεί ώστε να γίνεται ζηλευτή από τρίτες χώρες. Για περισσότερο από μισό αιώνα οι ευρωπαϊκοί λαοί απολαμβάνουν την ειρήνη.

---

⁵ Ιωάννης Παρίσης, Η Ευρώπη της άμυνας, Αθήνα 2010, Εκδόσεις Έκφραση Πολιτισμού, σελ 23

Μαζί με την Αμερική και την Ιαπωνία αποτελεί μία από τις τρεις περισσότερο ευημερούσες περιοχές του πλανήτη.

Παρατηρώντας τον χάρτη διαπιστώνουμε την ύπαρξη μιας ζώνης ειρήνης που εξαπλώνεται από τις ακτές της Ιρλανδίας ως την ανατολική Μεσόγειο και από τον αρκτικό κύκλο ως το Στενό του Γιβραλτάρ και γύρω από αυτή τη ζώνη της ΕΕ υπάρχει άλλη μία ζώνη 400 περίπου εκατομμυρίων ανθρώπων που μοιράζονται μαζί της χερσαία και θαλάσσια σύνορα. Όλοι αυτοί περιβάλλονται ακόμα από 900 εκατομμύρια ανθρώπους συνδεδεμένους με μια ΕΕ η οποία αποτελεί τον μεγαλύτερο εμπορικό τους εταίρο και τη μεγαλύτερη πηγή πιστώσεων. Αυτοί οι 2 δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν στην *Ευρωσφαίρα*, που διαμορφώνεται σταδιακά σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και υιοθετεί τον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής.

Η ιστορία της ΕΕ ως παράγοντα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας είναι σχετικά βραχεία. Μόλις με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ τα τότε 12 κράτη μέλη αποφάσισαν να επεκτείνουν τις πολιτικές που αφορούσαν την κοινή τους αγορά, με την καθιέρωση μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και ευρύτερης συνεργασίας στους τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων. Η εξωτερική πολιτική και η πολιτική ασφαλείας δέχθηκε επίσης μια ώθηση εξαιτίας της εμπειρίας του πολέμου στο Κόσσοβο, που αποκάλυψε ότι η ΕΕ στερείτο στρατιωτικής δυνατότητας να παρέμβει κατά τρόπο αποτελεσματικό σε μια ανθρωπιστική καταστροφή στα πρώτα στάδια της εμφάνισής της. Έτσι, τα κράτη μέλη της ΕΕ αποφάσισαν να δημιουργήσουν την Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) ως μέρος της ΚΕΠΠΑ.

Για πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία, ένας αριθμός κυρίαρχων κρατών επέλεξαν, με τη θέλησή τους και χωρίς πίεση από εξωτερικούς εχθρούς, να σχηματίσουν μια τύπου συμμαχία, με στόχο το συντονισμό των δραστηριοτήτων τους στον τομέα της ασφάλειας. Θα πρέπει να αναφερθεί, ότι η ΕΠΑΑ δεν υποκατέστησε τις εθνικές πολιτικές των κρατών μελών της ΕΕ αλλά αποτελεί μια πολιτική και στρατηγική πρωτοβουλία

κυρίαρχων κρατών να την υλοποιήσουν συλλογικά για τα κοινά τους συμφέροντα ασφάλειας.⁶

Ποιος είναι όμως σήμερα ο ρόλος της Ευρώπης σε αυτό το νέο παγκόσμιο περιβάλλον;⁷

1. Εδώ και 60 χρόνια η Ευρώπη είναι η μόνη ήπειρος που έμεινε έξω από συρράξεις και τα κράτη που τη συγκροτούσαν ανέπτυξαν δεσμούς συμμαχίας και συνεργασίας παρά τα ιστορικά τους δρώμενα.
2. Στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος αυτού συνέβαλε και η δημιουργία της ΕΟΚ, η οποία με τη σημερινή της μορφή προχωρεί στην ανάπτυξη στενότερων δεσμών για τη δημιουργία κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.
3. Η ΕΕ αναδεικνύεται σταδιακά σε ισχυρό παίκτη στην παγκόσμια σκηνή αυξάνοντας την επιρροή της με στρατηγικές συνεργασίες.
4. Παρά τις ανεπαρκείς στρατιωτικές δυνατότητες η ΕΕ έχει αναπτύξει επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων και πρόληψης συρράξεων, ανταποκρινόμενη σε αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών.

Επίσης, τίθεται ένα ακόμα ερώτημα. Ποιες είναι οι στρατηγικές προκλήσεις που επιβάλλουν στην Ευρώπη να έχει την ικανότητα να είναι παρούσα για την εξασφάλιση της ασφάλειας οπουδήποτε ; Συνοπτικά μπορούμε να αναφέρουμε :

- Στρατηγικές μεταβολές : Όπως αναφέραμε τον τελευταίο μισό αιώνα η Ευρώπη δεν ήταν πηγή συρράξεων, ούτε κέντρο ισχύος, ενώ η Ασία και η περιοχή του Ειρηνικού εμφανίζονται ως ένας δυναμικός χώρος παγκοσμίως.
- Στρατηγική τεχνολογία : Η δημιουργία όπλων μαζικής καταστροφής και οι τεχνολογίες που συνδέονται με αυτά ,

---

6 Ιωάννης Παρίσης, Η Ευρώπης της άμυνας, Αθήνα 2010, Εκδόσεις Έκφραση Πολιτισμού, σελ 24

7 Ιωάννης Παρίσης, Η Ευρώπης της άμυνας, Αθήνα 2010, Εκδόσεις Έκφραση Πολιτισμού, σελ 26

οδηγούμενες από χώρες και οντότητες με ακραίες τάσεις αποτελούν σημαντική πρόκληση για τους Ευρωπαίους.

- ο Στρατηγικά περιφερειακά προβλήματα : Η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με προβληματικές χώρες αλλά και περιοχές με σημαντικές κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συνέπειες για τους Ευρωπαίους. Ο Καύκασος, η Αφρική και η Μέση Ανατολή παρουσιάζουν τις πιο έντονες προκλήσεις όπως οι δημογραφικές εντάσεις, οι μεταδοτικές ασθένειες με μορφή πανδημιών, θρησκευτικές ριζοσπαστικές ομάδες αλλά και προβληματική διακυβέρνηση.
- ο Στρατηγικές σχέσεις : Η ευρωπαϊκή ασφάλεια στηρίζεται στην ανάπτυξη ισχυρών συνεργασιών. Κέντρο αυτών των συνεργασιών αποτελούν οι συνεργασίες με τη Ρωσία και τις ΗΠΑ. Η Ρωσία στην ευρωπαϊκή ασφάλεια είναι σχετικά ουδέτερη. Ούτε φίλος ούτε εχθρός. Οι ΗΠΑ από την άλλη, εμφανίζουν κάποια αβεβαιότητα ως προς τον ρόλο που επιθυμούν να παίξουν στον κόσμο αλλά και ως προς την αξία που αποδίδουν στους Ευρωπαίους ως εταίρους τους.
- ο Στρατηγικοί θεσμοί : Η Ευρώπη βρίσκεται στο κέντρο των θεσμών που ασχολούνται με την ασφάλεια. Τα Ηνωμένα Έθνη, το NATO, και η ίδια η ΕΕ αποτελούν ιδέες που αναδύθηκαν από συρράξεις στον ευρωπαϊκό χώρο. Μια ισχυρή Ευρώπη θα παρεμποδίζει τη διάβρωση αυτών των στρατηγικών θεσμών.⁸

Ένας ακόμη παράγοντας που διασφαλίζει την ασφάλεια ενός κράτους σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον, όπως είναι αυτό των διεθνών σχέσεων είναι η ισχύς⁹. Προκειμένου τα κράτη να διασφαλίσουν τα εθνικά τους συμφέροντα, να επιβιώσουν και να ευημερήσουν επιδιώκουν την απόκτηση ισχύος, ενώ παράλληλα παρακολουθούν την ισχύ των γειτονικών τους κρατών. Μέσω αυτής της ισχύος τα κράτη εξασφαλίζουν την ασφάλειά τους αλλά και προωθούν τα συμφέροντά τους στο στρατηγικό τους περιβάλλον.

---

8 Ιωάννης Παρίσης, Η Ευρώπης της άμυνας, Αθήνα 2010, Εκδόσεις Έκφραση Πολιτισμού, σελ 27

9 Ιωάννης Παρίσης, Η Ευρώπης της άμυνας, Αθήνα 2010, Εκδόσεις Έκφραση Πολιτισμού, σελ 29

Καθοριστικές συνιστώσες της ισχύος των κρατών αποτελούν, η οικονομία, ο πλούτος δηλαδή που διαθέτουν, ο πληθυσμός, η τεχνολογία, η ένοπλη δύναμη και το περιβάλλον.

Ο υπολογισμός της ισχύος ενός κράτους δεν είναι εύκολο να μετρηθεί, καθώς δεν μπορεί να γίνει πλήρης εκτίμηση των δυνατοτήτων ενός κράτους και πάντοτε υπάρχουν και παράγοντες που δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη. Ωστόσο, μπορεί να γίνει εκτίμηση κάποιων κύριων συνιστωσών της ισχύος, όπως είναι : *εθνικοί πόροι, εθνικές επιδόσεις και στρατιωτική ικανότητα.*

- Οι εθνικοί πόροι περιλαμβάνουν τους τομείς που ικανοποιούν της ανάγκες και την παραγωγή της χώρας και έχουν ως αποτέλεσμα την απόκτηση τεχνολογικών δυνατοτήτων και οικονομικής ευμάρειας.
- Οι εθνικές επιδόσεις περιλαμβάνουν *τις εξωτερικές δεσμεύσεις, τις πολιτικές υποδομές και τους πνευματικούς και ιδεολογικούς πόρους.*
- Η στρατιωτική ικανότητα αποτελεί ιδιαίτερα μετρήσιμο παράγοντα ισχύος και λαμβάνει υπόψη τους *στρατηγικούς πόρους, την αμυντική δομή και την μαχητική επάρκεια*, η οποία υπολογίζεται από την μαχητική ικανότητα των χερσαίων, ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων, την εκπαίδευση των μονάδων καθώς και την οργάνωση και τη διάταξή τους.

Προκειμένου η Ένωση να ανταποκριθεί στις προκλήσεις αυτές έχει λάβει αποφάσεις με τις οποίες διαμορφώθηκε ένα πλαίσιο κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, με διάφορες πολιτικές και στρατιωτικές δομές, μηχανισμό βελτίωσης των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών της δυνατοτήτων, δυνάμεις ταχείας αντίδρασης, ενώ έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για ανάπτυξη μέσω κοινών πολιτικών και κοινών σχέσεων με το εγγύς αλλά και με το ευρύτερο περιβάλλον της.¹⁰

---

10 Ιωάννης Παρίσης, Η Ευρώπης της άμυνας, Αθήνα 2010, Εκδόσεις Έκφραση Πολιτισμού, σελ 30

1.3 ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΥΠΑΡΞΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στο γενικότερο πλαίσιο της ασφάλειας μιας χώρας εντάσσεται και η εξωτερική της πολιτική καθώς μέσα από αυτή διαρθρώνονται οι εχθροί και οι φίλοι της. Έτσι και στα πλαίσια της ΕΕ, η πολιτική ασφαλείας εμπεριέχει όλα τα στοιχεία μίας ανεπτυγμένης και οργανωμένης εξωτερικής πολιτικής καθώς επίσης και τα στοιχεία της εσωτερικής ασφάλειας όπως είναι η αντιτρομοκρατική πολιτική. Συνεπώς, η επιθυμητή πολιτική ασφαλείας είναι αυτή που συνδυάζει την εκ των έξω ασφάλεια, την εκ των έσω ασφάλεια και τέλος ένα κοινό πολιτικό μέτωπο προς τα έξω όπως ήδη υπάρχει κοινό εμπορικό μέτωπο προς τα έξω.

Η ΕΕ έχει αποκτήσει ένα χαρακτήρα καθαρά εμπορικό λόγω της διαμόρφωσης των προγραμμάτων και των στόχων της. Με την πάροδο ετών έχει πετύχει να καθιερωθεί σε μια εμπορική δύναμη παρόλες τις αντιξοότητες που κατά καιρούς αντιμετώπισε. Αυτό όμως ο καθαρά εμπορικός χαρακτήρας την εμποδίζει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις διεθνείς πολιτικές εξελίξεις. Έχοντας λοιπόν τον αρχικό της στόχο, η ΕΕ και η εταιρείοι υιοθέτησαν ως σκοπό της την ανάληψη «του ρόλου ενός φιλόδοξου, έντιμου και ευδοκιμούντος εταίρου σε διεθνές επίπεδο που συμβάλλει στην εγκαθίδρυση δίκαιης και αποτελεσματικής τάξης». Έτσι η ΕΕ καλείται να καλύψει το κενό που υπάρχει στην Ευρώπη ως προς την ασφάλειά της, τη διαφύλαξη της ειρήνης που με τόσες δυσκολίες έχει επιτευχθεί και τέλος τη διατήρηση της δημοκρατίας που στις μέρες μας ακόμα και αυτός ο θεσμός έχει αρχίσει να αποσταθεροποιείται.¹¹

---

11 Αντώνιος Μαγουλάς, Άμυνα Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών, Αθήνα, Εκδόσεις Ακίδα, σελ 45

Πέραν της Ελλάδας, η οποία λόγω της έντασης εχθροπραξιών στα σύνορά της έχει αναπτύξει πλήρες σχέδιο άμυνας και ασφάλειας, παρόλη την έλλειψη βαρείας βιομηχανίας και αυτοτέλειας στον πολεμικό εξοπλισμό, οι άλλοι εταίροι δεν έχουν ανεπτυγμένη πολεμική πολιτική, χωρίς βέβαια να υπαινισσόμαστε αδυναμία πολεμικής προς αντιμετώπιση εχθροπραξιών. Απλά οι ανάγκες διαφοροποιούνται. Για παράδειγμα η Ελλάδα αν και είναι η μικρότερη σε μέγεθος χώρα στην Ευρώπη σε συνάρτηση με τους πιθανούς εχθρούς, είναι η μοναδική χώρα στην Ευρώπη που η στρατιωτική θητεία έχει τέτοια έκταση και η ετοιμότητα των ένοπλων δυνάμεων είναι ανώτερη των υπολοίπων κρατών. Η Γηραιά Ήπειρος βομβαρδίζεται τα τελευταία χρόνια από διαταραχές οι οποίες επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στην ίδια την εξέλιξη της ΕΕ.

Η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης ενδυνάμωσε την κυριαρχία της ΕΕ, δημιουργώντας, παράλληλα προβλήματα, για τα οποία η ΕΕ δεν ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει. Η αδυναμία αυτή της ΕΕ επιλύθηκε με την Συνθήκη για την ΕΕ η οποία όριζε : « η ΕΕ και τα κράτη μέλη της καθορίζουν και εφαρμόζουν μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας... (η οποία) άρχισε επίσης να εφαρμόζεται έναντι της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων κρατών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης»¹².

Παρόλα αυτά, η διάλυση της ΕΣΣΔ επέφερε πολλές οικονομικο-κοινωνικές ανακατατάξεις που δεν μπορούσαν να μην επηρεάσουν τους εταίρους. Εν ελλείψει άλλης δύναμης στη Γηραιά Ήπειρο, η κατολίσθηση της ΕΣΣΔ επιτάχυνε τη διαδικασία πολιτικής ενοποίησης η οποία ήρθε με τη Συνθήκη της ΕΕ.

Τα μέτωπα στα σύνορα των εταίρων πληθαίνουν περισσότερο με τη διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας. Το πρώην κομμουνιστικό-σοσιαλιστικό καθεστώς καταρρέει με αποτελέσματα εξοντωτικά για το λαό του. Η ΕΕ αναγκάζεται να λάβει θέση ηγεμόνα ώστε να επικρατήσει μία ισορροπία. Και καθώς η μήνες διαγράφουν την τροχιά τους η ΕΕ αντιμετωπίζει όλο και εντονότερα την ανάγκη επιβολής μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας όπως αυτή καθοριζόταν στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.

---

12 Αντώνιος Μαγουλάς, Άμυνα Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών, Αθήνα, Εκδόσεις Ακίδα, σελ 46

Η κοινή πολιτική ασφαλείας, επιφέρει πολλά πλεονεκτήματα και στα ίδια τα κράτη μέλη.

Πρώτον τα κράτη μέλη απολαμβάνουν την ασφάλεια ενός κοινού μετώπου έναντι των τρίτων χωρών. Με τον τρόπο αυτό επέρχεται μία ομοιογένεια και ένα δέσιμο με τις τρίτες χώρες.

Δεύτερον, γίνεται κατηγοριοποίηση των κρατών που είναι εχθρικά ή ανταγωνιστικά απέναντι των κρατών της ΕΕ, ώστε να οργανωθεί ένα κοινό σύστημα αντιμετώπισης αυτών και των προβλημάτων που τυχόν θα δημιουργήσουν.

Τρίτον, η αυτονομία της ΕΕ, της δίνει ολοκληρωτικό έλεγχο στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο και επιρροή στις υπόλοιπες χώρες. Με τον τρόπο αυτό της δίνεται η δυνατότητα να παίξει σημαντικό ρόλο στα διεθνή θέματα και την ικανότητα να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της.

Τέταρτον με την πολιτική ασφαλείας, θα υπάρξει ομοιόμορφη αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το κάθε μέλος, όπως για παράδειγμα η τρομοκρατία, με την ύπαρξη κοινών συστημάτων αστυνόμευσης και ελέγχου της έξαρσης αυτής.

Ένας άλλος παράγοντας που προκαλεί προβληματισμό και τρόμο στους Ευρωπαίους είναι η πιθανότητα ανάπτυξης βιομηχανιών όπλων, που ως γνωστό είναι παντοδύναμα και παρεπόμενα της ανάπτυξης ενός κράτους σε ισχυρή παγκόσμια δύναμη.

Όπως είναι ευρέως διαδεδομένο, η Ελλάδα είναι μια χώρα με μεγάλες ανάγκες και ίσως η μεγαλύτερη και η μοναδική με ανασφάλεια για την εδαφική της ακεραιότητα, η οποία ήταν και ο λόγος που αναμείχθηκε σε δύο Βαλκανικούς και δύο Παγκόσμιους πολέμους χωρίς να έχει επεκτατικές προθέσεις. Το ελληνικό κράτος έχει διεξάγει συνεχόμενους πολέμους ανά τα χρόνια ώστε να διασφαλίσει τη δεύτερη βασική πηγή της ίδιας της έννοιας κράτος, το έδαφος. Το έδαφος το οποίο θα του αναγνωρισθεί και το έδαφος στο οποίο ο λαός του θα μπορεί ανενόχλητα να αναπτυχθεί και να εξελιχθεί. Με τη συνεχή πίεση όμως και την αβεβαιότητα για την εδαφική του ακεραιότητα είναι αδύνατο ο λαός να αναπτυχθεί και να ευημερήσει. Με την απόκτηση κοινής πολιτικής ασφαλείας, η Ελλάδα θα

μπορέσει τελικά, να εδραιωθεί ως κράτος δικαίου με σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹³

ΚΕΦΆΛΑΙΟ 2

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

2.1 Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Η μέχρι στιγμής διαδικασία οικοδομήσεως μίας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας, υπήρξε σταδιακή, επίπονη και αμφιλεγόμενη. Στο σύγχρονο σύνθετο και ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, είναι αρκετοί οι λόγοι οι οποίοι συνηγορούν στην επίτευξη του στόχου αυτού αλλά συγχρόνως είναι αρκετοί και οι ανασταλτικοί παράγοντες οι οποίοι μετριάζουν τα σχετικά επιτεύγματα. Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμη μία επιγραμματική αναδρομή της Ευρωπαϊκής αυτής πορείας.

2.1.1 ΔΕΕ

Για δεκαετίες μετά την αποτυχία της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας το 1954, με την τροποποιημένη Συνθήκη των Βρυξελών ιδρύθηκε η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση. Μέχρι τότε η πολιτική ασφάλειας θεωρούταν μέρος των πολιτικών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Η ΔΕΕ στις δεκαετίες που πέρασαν, παρότι την ίδρυσή της, βρισκόταν σε αδράνεια αφού δεν υπήρχαν οι κατάλληλες προϋποθέσεις που θα της επέτρεπαν να αναπτύξει δράση. Το πρώτο βήμα έγινε τον Οκτώβριο του 1984 με τη Διακήρυξη της Ρώμης, με την οποία η ΔΕΕ επαναδραστηριοποιείται και προσαρμόζεται στις ανάγκες της εποχής με σκοπό να καλύψει την ανάγκη απόκτησης ευρωπαϊκής ταυτότητας ασφάλειας.

Κατά την υπουργική σύνοδο της Χάγης το 1987, υιοθετήθηκε ένα κείμενο στο οποίο καθορίστηκαν οι σκοποί και η εν γένει πολιτικο-στρατιωτική

¹³ Αντώνιος Μαγουλάς, Άμυνα Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών, Αθήνα, Εκδόσεις Ακίδα, σελ 48

αντίληψη της ΔΕΕ. Σε θεωρητικό περισσότερο επίπεδο, επανεξέταζε την Ευρωπαϊκή ασφάλεια στο σύγχρονο πεδίο των διεθνών σχέσεων, όπως αυτό διαμόρφωναν οι παγκόσμιες κρίσεις αλλά και οι σχέσεις Ανατολής-Δύσης. Το κείμενο αυτό, που υιοθετήθηκε έπειτα από γαλλική πρόταση και έφερε τον τίτλο «Πλατφόρμα για τα Συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας», μετονομάστηκε μετέπειτα στην λεγόμενη Πλατφόρμα της Χάγης.

2.1.2 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ

Η Συνθήκη Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), γνωστή και ως Συνθήκη του Μάαστριχτ¹⁴, ήλθε ως λογική ή αναγκαία μετεξέλιξη των ΕΚ την περίοδο που ακολούθησε την πτώση του τείχους του Βερολίνου και την ενοποίηση της Γερμανίας.

Υπογράφηκε την 7η Φεβρουαρίου 1992 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993 από τα δώδεκα κράτη μέλη της τότε ΕΟΚ. Η ΕΕ αποτελείται από τρεις Πυλώνες. Τον Πρώτο Πυλώνα αποτελεί η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ). Ο Δεύτερος και Τρίτος Πυλώνας, που σε αντίθεση με τον πρώτο παραμένουν σε διακυβερνητικό επίπεδο, αφορούν τη συνεργασία στους τομείς, αντίστοιχα, της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων (ΔΕΥ).

Όσον αφορά τη ΔΕΕ, η Συνθήκη του Μάαστριχτ, «επισημοποίησε» τη σχέση ΕΕ-ΔΕΕ¹⁵, προσδιόρισε το πεδίο των αρμοδιοτήτων της και της προσέδωσε το αναγκαίο κύρος για τον αναβαθμισμένο ρόλο που καλείτο να παίξει. Αυτός ο ρόλος της ΔΕΕ είχε να κάνει με την εφαρμογή της ΚΕΠΠΑ αναφορικά με στρατιωτικές δραστηριότητες και θέματα ασφάλειας. Θα έπρεπε, δηλαδή, η ΔΕΕ να ενισχύσει την ΚΕΠΠΑ σε αυτούς τους τομείς και να προωθήσει τη δυνατότητα της να αναλαμβάνει αυτόνομες δράσεις στο μέλλον, δεδομένου ότι ο διακυβερνητικός της χαρακτήρας αποτελούσε τροχοπέδη στην ανάληψη αποστολών ή ρόλων σε ευαίσθητους τομείς,

---

14 Κανελλόπουλος Παναγιώτης, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 2003, 4η έκδοση σελ. 68

15 I.4 της Συνθήκης του Μάαστριχ

όπως για παράδειγμα στον τομέα της ασφάλειας¹⁶. Σε αυτό το πλαίσιο, τη 10η Δεκεμβρίου 1991, υιοθετήθηκε από τη ΔΕΕ σε επίπεδο αρχηγών κρατών η Δήλωση για το ρόλο της ΔΕΕ.

Στη δήλωση αυτή που περιλαμβάνεται ως παράρτημα στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Μάαστριχτ), οι εκπρόσωποι των κρατών μελών της ΔΕΕ αναφέρθηκαν για πρώτη φορά στην αυτόνομη ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια. Στη δήλωση αυτή αναφέρεται ότι *«Τα κράτη μέλη της ΔΕΕ συμφωνούν ότι είναι ανάγκη να αναπτυχθεί ευρωπαϊκή ταυτότητα όσον αφορά την ασφάλεια και την άμυνα και να αναλάβει η Ευρώπη μεγαλύτερες ευθύνες για θέματα άμυνας. Η ταυτότητα αυτή θα αναπτυχθεί προοδευτικά μέσω μιας βαθμιαίας διαδικασίας που θα περιλαμβάνει διαδοχικά στάδια»*.¹⁷

Η ιδέα της δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας σε θέματα ασφαλείας και άμυνας προήλθε από μια διπλή διατύπωση :

Πρώτον, το γεγονός ότι, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Ευρώπη βρέθηκε αντιμέτωπη με ένα περιβάλλον αποσταθεροποίησης και δεύτερον η σχετική μείωση της δέσμευσης των Ηνωμένων Πολιτειών στον τομέα της ευρωπαϊκής άμυνας, δημιούργησε ένα κενό το οποίο η Ευρώπη δεν μπόρεσε να καλύψει.

Στο πλαίσιο αυτό, η Σύνοδος Κορυφής του NATO το 1994, αναγνώρισε τη σημασία του καθορισμού μιας ειδικής ευρωπαϊκής ταυτότητας στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας, η οποίας θα πρέπει να δομηθεί μέσα στα πλαίσια του NATO. Αυτό θα επέτρεπε στους Ευρωπαίους συμμάχους στο NATO, την αποτελεσματικότερη συνεισφορά τους στις αποστολές και δραστηριότητες της Συμμαχίας.¹⁸

---

16 Χριστοδουλίδης Θ., «Το Μετέωρο Βήμα. Η Κοινή Εξωτερική και Πολιτική Ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο Χριστοδουλίδης Θ. – Στεφάνου Κ. (επιμ.), Η συνθήκη του Μάαστριχτ – Συνθετική Θεώρηση, Ι. Σιδέρης, 1993, σελ. 289, 316 κ.έ.

17 Ιωάννης Παρίσης, Η ευρωπαϊκή αμυντική ταυτότητα στην αυγή του 21^{ου} αιώνα, Αθήνα 2000, σελ 21-22

18 Ιωάννης Παρίσης, Εξωτερική Πολιτική και ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης, 2005, σελ 20-21

Στη Συνθήκη του Μάαστριχτ συμφωνήθηκε ακόμη η εξέλιξη της ΔΕΕ σε τρόπο που να της επιτρέπει να αναλαμβάνει δράσεις ως αμυντικός βραχίονας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τη 19η Ιουνίου 1992, στη Σύνοδο του Συμβουλίου της ΔΕΕ στη Βόννη λήφθηκαν σοβαρές αποφάσεις για το μέλλον του Οργανισμού. Η Σύνοδος της Βόννης χρησίμευσε ώστε η ΔΕΕ να αναλάβει νέες αποστολές ως συνεισφορά στην ευρωπαϊκή ασφάλεια. Στη σχετική Διακήρυξη που είναι γνωστή ως *Διακήρυξη Πέτερσμπεργκ* περιλαμβάνονται αποστολές που μπορούν να δοθούν στις στρατιωτικές δυνάμεις της ΔΕΕ και είναι γνωστές ως «**αποστολές Πέτερσμπεργκ**» και μπορούν πέρα από την άμυνα να χρησιμοποιηθούν για :

- Αποστολές ανθρωπιστικές και διάσωσης
- Αποστολές ειρηνευτικές
- Αποστολές χειρισμού κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της επιβολής της ειρήνης

Οι πρώτες εμπειρίες της ΕΕ αφού απέκτησε αρμοδιότητες σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, ήταν απογοητευτικές. Τόσο στην περίπτωση της πρώην Γιουγκοσλαβίας όσο και της Μέσης Ανατολής ή της Αφρικής δεν κατέστη δυνατόν να βρεθεί ένας κοινός παρονομαστής μεταξύ των κρατών, αντάξιος των προσδοκιών.

2.1.3 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ οι ευρωπαϊκές χώρες προέβησαν σε αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχτ και πήγαν ένα βήμα πιο πέρα, προς την κατεύθυνση της ευρωπαϊκής ταυτότητας ασφαλείας. Η νέα συνθήκη υπογράφηκε τον Οκτώβριο του 1997 και τέθηκε σε ισχύ το Μάιο του 1999.

Σημαντικός αριθμός τροποποιήσεων εισήχθησαν με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Στον αριθμό αυτών των τροποποιήσεων παρελήφθη δήλωση

της ΔΕΕ σχετικά με το ρόλο της και τις σχέσεις της με την ΕΕ και το ΝΑΤΟ, στην εισαγωγή της οποίας αναφέρεται ότι «... είναι ανάγκη να αναπτυχθεί μια αυθεντική ευρωπαϊκή ταυτότητα ασφάλειας....και να αναλάβει η Ευρώπη μεγαλύτερες ευθύνες για τα αμυντικά θέματα (...)».

Θα ασχοληθούμε όμως με το θέμα που μας ενδιαφέρει και θα αναφέρω ορισμένες από τις βασικές καινοτομίες που θέσπισε η Συνθήκη.

- ✓ Δημιουργήθηκε Μονάδα Σχεδιασμού Πολιτικής και Έγκαιρης Προειδοποίησης με αποστολή
  - A. την παρακολούθηση και ανάλυση των εξελίξεων σε τομείς ΚΕΠΠΑ
  - B. την αξιολόγηση των συμφερόντων εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας της Ένωσης
  - Γ. την έγκαιρη αξιολόγηση και προειδοποίηση για γεγονότα ή καταστάσεις που μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην πολιτική ασφαλείας της Ένωσης.
- ✓ Δημιουργήθηκε θεσμός του Υπατού Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ, ο οποίος θα εκφράζει την κοινή πολιτική “προς τα έξω”.
- ✓ Εισήχθησαν νέοι κανόνες για την επιτάχυνση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, όπως της εποικοδομητικής αποχής¹⁹ και της υιοθέτησης περιορισμένου αριθμού εφαρμοστικών αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία.
- ✓ Δημιουργήθηκαν νέα μέσα άσκησης πολιτικής όπως αυτό των “κοινών στρατηγικών” που αποφασίζονται ομοφώνως από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.
- ✓ Ενισχύθηκε ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μέσω των ελέγχων των δαπανών που προορίζονται για τη χρηματοδότηση της ΚΕΠΠΑ.²⁰

---

19 όταν υιοθετείται μία απόφαση, το κράτος μέλος μπορεί να συνοδεύσει την αποχή του με τυπική δήλωση. Σε αυτή την περίπτωση, δεν είναι υποχρεωμένο να εφαρμόσει την απόφαση, αλλά αναγνωρίζει ότι η απόφαση δεσμεύει την Ένωση.

20 Ιωάννης Παρίσης, Η ευρωπαϊκή αμυντική ταυτότητα στην αυγή του 21^{ου} αιώνα, Αθήνα 2000, σελ 25

2.1.4 Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ST MALO

Με σκοπό την προώθηση της δυνατότητας της Ευρώπης να παίξει ένα περισσότερο αποτελεσματικό ρόλο για την ασφάλεια της και για την ενδυνάμωση του ΝΑΤΟ, συναντήθηκαν το Δεκέμβριο του 1998 στο St Malo, οι ηγέτες της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου και στη διακήρυξη που υπέγραψαν αναγνώρισαν τις αλλαγές που έχουν επέλθει στο περιβάλλον ασφαλείας και κάλεσαν την Ένωση να προχωρήσει στην ανάπτυξη αυτόνομης δράσης για το σκοπό αυτό²¹.

2.1.5 Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΚΟΛΩΝΙΑΣ

Η Σύνοδος Κορυφής στην Κολόνια αποτελεί έναν ακόμη σταθμό της πολιτικής ασφαλείας και της κοινής εξωτερικής πολιτικής γενικότερα. Το Ευρωπαϊκό συμβούλιο τον Ιούνιο του 1999, έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην ενίσχυση της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ασφαλείας και στις αποστολές διαχείρισης κρίσεων.²²

Κατά εφαρμογή της συνθήκης του Άμστερνταμ, το Συμβούλιο διόρισε ως Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου και Υπατο Εκπρόσωπο για την ΚΕΠΠΑ τον Χαβιέρ Σολάνα. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μεταξύ άλλων εξέφρασε σε δήλωσή του :

- ο Την πρόθεση να δοθούν στην ΕΕ τα αναγκαία μέσα και το δυναμικό για να αναλάβει τις ευθύνες τις για μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική ασφαλείας
- ο Την επιθυμία να αποκτήσει το Ευρωπαϊκό συμβούλιο ικανότητα λήψης αποφάσεων για την πρόληψη των συγκρούσεων και τη διαχείριση των κρίσεων.

Αποφασίστηκε ακόμα η μεταφορά των αρμοδιοτήτων της ΔΕΕ στην ΕΕ.

---

21 Ιωάννης Παρίσης, Εξωτερική Πολιτική και ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης, 2005, σελ 24

22 Ιωάννης Παρίσης, Εξωτερική Πολιτική και ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης, 2005, σελ 24

2.1.6 Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΟΥ ΕΛΣΙΝΚΙ

Κατά τη Σύνοδο Κορυφής στην φιλανδική πρωτεύουσα το Δεκέμβριο του 1999 έγινε εκτενής αναφορά στην κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας και στην απόκτηση από την ΕΕ δυνατότητας στρατιωτικής και μη στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων.

Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Ελσίνκι θέσπισε τον Πρωταρχικό Στόχο, την δυνατότητα δηλαδή της Ένωσης να αναπτύσσει, εντός προθεσμίας 60 ημερών και κατά τη διάρκεια ενός έτους δύναμη ως και 60.000 ανδρών. Πρόκειται για τη λεγόμενη Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης.

2.1.7 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ

Με την Συνθήκη της Νίκαιας, που τέθηκε σε ισχύ το Νοέμβριο του 2002, εισήχθησαν αρκετές τροποποιήσεις που αφορούν την ΚΕΠΠΑ.

Η Συνθήκη της Νίκαιας εισήγαγε τη δυνατότητα προσφυγής στην ενισχυμένη συνεργασία. Το στοιχείο αυτό είναι ένα από τα σημαντικότερα βήματα προόδου που επιφέρει η Συνθήκη της Νίκαιας στον εν λόγω τομέα. Η ενισχυμένη συνεργασία στον τομέα της ΚΕΠΠΑ σκοπό έχει να διαφυλάξει τις αξίες και να υπηρετήσει τα συμφέροντα της Ένωσης στο σύνολό της, σεβόμενη ιδιαίτερα τις αρχές, τους στόχους, τους γενικούς προσανατολισμούς και τη συνοχή της ΚΕΠΠΑ, τις αρμοδιότητες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και τη συνοχή μεταξύ του συνόλου των πολιτικών της Ένωσης και της εξωτερικής δράσης της. Η ενισχυμένη συνεργασία αυτού του τύπου αφορά μόνο την εφαρμογή κοινής δράσης ή κοινής θέσης. Εξαιρούνται, ωστόσο, θέματα που έχουν στρατιωτικές συνέπειες ή συνέπειες στον τομέα της άμυνας.

Τα κράτη μέλη τα οποία προτίθενται να καθιερώσουν μεταξύ τους ενισχυμένη συνεργασία²³ απευθύνουν σχετική αίτηση προς το Συμβούλιο. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα υπόλοιπα μέλη του Συμβουλίου ενημερώνονται πλήρως σχετικά με την εφαρμογή της ενισχυμένης συνεργασίας. Αυτό το καθήκον ανατίθεται στον Ύπατο Εκπρόσωπο για θέματα κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή είναι από κοινού υπεύθυνα για τη διασφάλιση της συνέπειας της εξωτερικής πολιτικής της Ένωσης. Οι παράγοντες ου θεσμικά ασχολούνται με την ΚΕΠΠΑ, είναι : το Συμβούλιο, η Προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Ο ΓΓ/Ύπατος Εκπρόσωπος για την ΚΕΠΠΑ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα Κράτη μέλη και οι ειδικοί απεσταλμένοι. Τα μέσα που χρησιμοποιεί η ΚΕΠΠΑ είναι οι κοινές στρατηγικές, οι κοινές δράσεις, οι αποφάσεις οι οποίες, όπως οι κοινές θέσεις και οι κοινές δράσεις είναι δεσμευτικές για τα Κράτη Μέλη, η σύναψη διεθνών συμφωνιών, οι δηλώσεις και οι επαφές με τρίτες χώρες.

2.1.7.1 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Τον καταλύτη για τη γέννηση²⁴ της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) αποτέλεσε η γαλλοβρετανική συνάντηση του St Malo, που πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 1998. Από πλευράς Συμμαχίας, το "πράσινο φως" για την ανάπτυξη της ΕΠΑΑ δόθηκε στη Συνάντηση Κορυφής του NATO στην Ουάσιγκτον (Απρίλιος 1999), όπου προσδιορίστηκαν, από τη σκοπιά της Συμμαχίας, οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές της συνεργασίας ΕΕ-NATO στον τομέα της στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων.

---

23 όταν οι αντικειμενικοί στόχοι της Ένωσης και της Κοινότητας δεν μπορούν να επιτευχθούν από τα κράτη μέλη ως σύνολο, τότε αυτά τα κράτη, σε θέση να το πράξουν αυτό (τουλάχιστον οκτώ κράτη μέλη), μπορούν να υιοθετήσουν μεταξύ τους την 'ενισχυμένη' συνεργασία. Στο πεδίο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, αυτή η συνεργασία μπορεί να σχετίζεται με την εφαρμογή μίας κοινής δράσης ή μίας κοινής θέσης, με στρατιωτικές πρωτοβουλίες ή με πρωτοβουλίες άμυνας και ασφαλείας, που συνεισφέρουν στην επίτευξη των δυνατοτήτων διαχείρισης κρίσεων.

24 Κιντής Αντρέας – Ντόκος Θάνος Π., «Διεθνής Οργάνωση και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια: Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας», στο Ξενάκης Δ. Κ. – Τσινισιζέλης Μ. Ι. (επιμ.), Παγκόσμια Ευρώπη, Οι διεθνείς διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2006 σελ 260-261

Η ΕΠΑΑ εγκαινιάσθηκε, όμως, επισήμως, κατά τη Γερμανική Προεδρία του Α' εξαμήνου του 1999. Τα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κολωνίας (Ιούνιος 1999) αποτελούν τυπικά τη ληξιαρχική πράξη γέννησής της.

Έκτοτε η ΕΠΑΑ, που διανύει την πρώιμη φάση της εξέλιξης της, έχει διέλθει από τους σταθμούς του Ελσίνκι (Δεκέμβριος 1999), της Φέιρα (Ιούνιος 2000), της Νίκαιας (Δεκέμβριος 2000), του Γκαίτεμποργκ (Ιούνιος 2001), του Λάακεν (Δεκέμβριος 2001) της Σεβίλλης (Ιούνιος 2002), των Βρυξελλών (Οκτώβριος 2002), της Κοπεγχάγης (Δεκέμβριος 2002) και της Θεσσαλονίκης (Ιούνιος 2003).

Η ΕΠΑΑ είχε ως απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση ενός συστήματος κοινής αμυντικής πολιτικής, όπως προβλέπεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Άρθρο 17.1), αλλά περιοριζόταν στη διαχείριση κρίσεων, με στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέσα, στο πλαίσιο των λεγόμενων "αποστολών Petersberg" (αποστολές ανθρωπιστικού χαρακτήρα και διάσωσης, διατήρησης της ειρήνης και ειρήνευσης με τη χρήση μάχιμων δυνάμεων). Η ΕΠΑΑ υποστήριζε την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας της ΕΕ (ΚΕΠΠΑ), αποτελώντας, επομένως, τον βραχίονα της στη ΕΕ μπορεί να αναπτύξει αυτόνομη δράση και να αναλάβει επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων μόνον στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες το ΝΑΤΟ αποφασίζει να μην εμπλακεί. Με τον τρόπο αυτόν αναγνωρίζεται ο πρωταρχικός ρόλος της Συμμαχίας στον τομέα της ασφάλειας. Παράλληλα, όμως, αναγνωρίζεται η πρωτοκαθεδρία, των Ηνωμένων Εθνών στον τομέα της διεθνούς ασφάλειας.

Οι αυτόνομες επιχειρήσεις της ΕΕ (EU-led operations), στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ, μπορούσαν να διεξαχθούν με δύο τρόπους: είτε με προσφυγή στα μέσα και τις δυνατότητες του ΝΑΤΟ είτε αυτοδύναμα.

Έχουν ήδη ολοκληρωθεί οι πολιτικοστρατιωτικές δομές με τη σύσταση και θέση σε λειτουργία²⁵ των βασικών οργάνων (Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, Στρατιωτική Επιτροπή, Στρατιωτικό Επιτελείο), των υποβοηθητικών τους ομάδων και επιτροπών (Πολιτικοστρατιωτική Ομάδα,

---

²⁵Nugent Neill, Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2004, σελ. 569-572

Ομάδα Εργασίας Στρατιωτικής Επιτροπής, Επιτροπή για τις Πολιτικές Πτυχές της Διαχείρισης των Κρίσεων, Ειδική Ομάδα του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου-ΗΤΦ) καθώς και των οργάνων της Γραμματείας του Συμβουλίου (όπως η Μονάδα Σχεδιασμού Πολιτικής και το Κέντρο Αντιμετώπισης Κρίσεων). Επίσης ολοκληρώθηκε η απορρόφηση των αρμοδιοτήτων και οργάνων της ΔΕΕ (Δορυφορικό Κέντρο, Ινστιτούτο Μελετών Ασφαλείας).

Όσον αφορά τη λειτουργία του μηχανισμού της ΕΠΑΑ, έχουν ήδη αποκρυσταλλωθεί, ευρισκόμενες όμως υπό συνεχή αναθεώρηση, οι διαδικασίες διαχείρισης των κρίσεων, οι οποίες περιγράφουν αναλυτικά όλα τα στάδια που ακολουθούνται στην περίπτωση διαχείρισης μιας κρίσης, από την πρώιμη φάση προ της εκδηλώσεως της κρίσης μέχρι τη φάση της ανασυγκρότησης, η πολιτική και το πρόγραμμα των ασκήσεων, καθώς και το γενικό πλαίσιο του συστήματος χρηματοδότησης των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

2.2 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΩΝΑΣ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με δυσκολία κατέληξε τον Ιούνιο του 2007 στη Νέα Μεταρρυθμιστική Συνθήκη στη Λισαβόνα, αφού διαπίστωσε ότι «έφτασε ο καιρός να προχωρήσει περαιτέρω η Ένωση».

Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη τροποποιεί τις υπάρχουσες δύο συνθήκες. Στη μεν Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση αφήνει τον τίτλο της ανέπαφο, ενώ τη Συνθήκη για την ΕΚ μετονομάζει σε Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ένωσης, αφού έτσι κι αλλιώς ο όρος «Κοινότητα» εξοβελίζεται.

Οι διατάξεις της Συνθήκης της Λισαβόνας που αφορούν την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας διατυπώνονται στο δεύτερο τμήμα της ΣΕΕ, και ειδικότερα στα άρθρα 42-46, στο κεφάλαιο 2, τμήμα 2 του τίτλου V

(«Διατάξεις για την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας»), καθώς και στα πρωτόκολλα 1, 10 και 11 και στις δηλώσεις 13 και 14. Η ΚΠΑΑ αποτελεί, όπως αναφέρεται ρητά, *αναπόσπαστο κομμάτι της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας*.²⁶ Το άρθρο 41 ρυθμίζει τη χρηματοδότηση της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ.

Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΚΠΑΑ) αντικαθιστά την πρώην ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΕΠΑΑ). Η συνθήκη της Λισσαβόνας προβαίνει σε αυτή την αλλαγή ονομασίας, ενώ συγχρόνως αφιερώνει στην εν λόγω πολιτική ένα νέο τμήμα στο πλαίσιο των ιδρυτικών Συνθηκών. Με τον τρόπο αυτό, η συνθήκη της Λισσαβόνας σηματοδοτεί τη σημασία και την ιδιαιτερότητα της ΚΠΑΑ, η οποία συνεχίζει, ωστόσο, να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της ΚΕΠΠΑ. Πέραν αυτής της νέας αναγνώρισης, προβλέπονται, επίσης, νέες διατάξεις, οι οποίες στοχεύουν στην ανάπτυξη της ΚΠΑΑ.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν αναλύονται όλα τα θέματα που αναφέρονται στη δομή και λειτουργία της ΚΠΑΑ.

2.2.1 Η ΚΟΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές και αμφιλεγόμενες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω των ζητημάτων που πραγματεύεται, δηλαδή θέματα ασφάλειας και άμυνας.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΚΠΑΑ) αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Οι αποφάσεις σχετικά με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας εκδίδονται από το Συμβούλιο ομόφωνα μετά από πρόταση του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας ή πρωτοβουλία κράτους μέλους²⁷.

---

²⁶ Βλ. Χριστιανός Β.- Περράκης, Μ, Νομοθεσία της ΕΕ μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, Εκδ. ΝοΒ 2010

²⁷ Άρθρο 42 ΣΕΕ

Η ΚΠΑΑ προσφέρει πλαίσιο συνεργασίας, χάρη στο οποίο η ΕΕ μπορεί να διεξάγει επιχειρησιακές αποστολές σε τρίτες χώρες. Οι αποστολές αυτές έχουν, σύμφωνα και με τα ανωτέρω, κυρίως σκοπό τη διατήρηση της ειρήνης και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας. Στηρίζονται σε μη στρατιωτικά και στρατιωτικά μέσα, τα οποία παρέχονται από τα κράτη μέλη. Οι αποστολές αυτές έχει επικρατήσει να ονομάζονται «Petersberg»²⁸, αποφασίζονται από το Συμβούλιο, το οποίο μπορεί και να τις αναθέσει και σε ομάδα κρατών²⁹.

Μέχρι τη συνθήκη της Λισσαβόνας, οι αποστολές που μπορούσαν να διεξαχθούν στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ ήταν: ³⁰

- ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης·
- αποστολές πρόληψης συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης·
- αποστολές επέμβασης μάχιμων δυνάμεων στη διαχείριση κρίσεων.

Η συνθήκη της Λισσαβόνας προσθέτει τρεις νέες αποστολές: ³¹

- κοινές δράσεις αφοπλισμού·
- αποστολές με στόχο την παροχή συμβουλών και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων·
- επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το πέρας των συγκρούσεων.

Το Συμβούλιο καθορίζει τους στόχους και τις γενικές ρυθμίσεις εφαρμογής των αποστολών αυτών. Με τη θέση σε ισχύ της συνθήκης της Λισσαβόνας, μπορεί στο εξής να αναθέτει την εκτέλεση αποστολής σε ομάδα κρατών μελών που το επιθυμούν και διαθέτουν τα αναγκαία μη στρατιωτικά και

---

28 Οι αποστολές αυτές είχαν αρχικά αποφασισθεί στο Petersberg της Γερμανίας το 1992, ως τα βασικά καθήκοντα της ΕΕ και με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας ενσωματώθηκαν και τυπικά στο πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο. Βλ. . Παπαγιάννης Δ. Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2011

29 Άρθρο 44 ΣΕΕ

30 Πηγή: www.europa.eu

31 Άρθρο 43 ΣΕΕ

στρατιωτικά μέσα για την πραγματοποίηση της εν λόγω αποστολής. Τα κράτη μέλη που έχουν αναλάβει να φέρουν εις πέρας τις επιχειρήσεις πρέπει να ενημερώνουν τακτικά το Συμβούλιο για την πορεία της αποστολής. Επίσης ενεργούν σε συνεργασία με τον ύπατο εκπρόσωπο για για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

Ειδικότερα, η συνθήκη της Λισσαβόνας αναγνωρίζει την ενδεχόμενη παρέμβαση πολυεθνικών δυνάμεων, κατά την εφαρμογή της ΚΠΑΑ. Οι δυνάμεις αυτές, κατά τα ανωτέρω, είναι αποτέλεσμα της στρατιωτικής συμμαχίας μεταξύ ορισμένων κρατών μελών, τα οποία αποφάσισαν να συνδυάσουν τις δυνατότητες, τον εξοπλισμό και τις δυνάμεις τους. Οι κύριες "Euroforces" είναι:

- η Eurofor, που συγκεντρώνει χερσαίες δυνάμεις της Ισπανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Πορτογαλίας·
- η Eurocorps, που συγκεντρώνει χερσαίες δυνάμεις της Γερμανίας, του Βελγίου, της Ισπανίας, της Γαλλίας και του Λουξεμβούργου·
- η Euromarfor, που συγκεντρώνει ναυτικές δυνάμεις της Ισπανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Πορτογαλίας·
- η Ευρωπαϊκή Ομάδα Αεροπορίας, που συγκεντρώνει αεροπορικές δυνάμεις της Γερμανίας, του Βελγίου, της Ισπανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, των Κάτω Χωρών και του Ηνωμένου Βασιλείου.

Τα κράτη μέλη που πληρούν υψηλότερα κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων και έχουν αναλάβει δεσμευτικότερες υποχρεώσεις στον τομέα αυτό, ενόψει των πλέον απαιτητικών αποστολών, μπορούν να θεσμοθετήσουν μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία στο πλαίσιο της Ένωσης³². Η συνεργασία αυτή διέπεται από το άρθρο 46 της ΣΕΕ και από το πρωτόκολλο σχετικά με τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία. Αυτό το τελευταίο προβλέπει ότι αυτή η συνεργασία είναι ανοικτή σε κάθε κράτος μέλος το οποίο αναλαμβάνει τη δέσμευση:

- ✓ να προβεί στην εντατικότερη ανάπτυξη των αμυντικών του δυνατοτήτων, μέσω της ανάπτυξης των εθνικών τους συνεισφορών

---

³² Άρθρο 42 § 6 ΣΕΕ

και της συμμετοχής, ενδεχομένως, σε πολυεθνικές δυνάμεις, στα κύρια ευρωπαϊκά προγράμματα εξοπλισμού και στις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας,

- ✓ να έχει τη δυνατότητα να παράσχει μάχιμες μονάδες ειδικευμένες για τις προβλεπόμενες αποστολές, ικανές να αναλάβουν, εντός προθεσμίας 5 έως 30 ημερών, αποστολές οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 43 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, τα κράτη μέλη τα οποία συμμετέχουν στη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία δεσμεύονται ιδίως:
  - i. να συνεργάζονται με σκοπό την επίτευξη των συμφωνηθέντων στόχων που αφορούν το επίπεδο των δαπανών για επενδύσεις στον τομέα των αμυντικών εξοπλισμών
  - ii. να προσεγγίσουν, στο μέτρο του δυνατού, τα αμυντικά τους μέσα
  - iii. να θεσπίζουν συγκεκριμένα μέτρα για την ενίσχυση της διαθεσιμότητας, της λειτουργικότητας, της ευελιξίας και της δυνατότητας ανάπτυξης των δυνάμεών τους.

Το Eurocorps μπορεί να θεωρηθεί πρόδρομος μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας. Στις 5 Νοεμβρίου 1993, η Γαλλία, η Γερμανία και το Βέλγιο πήραν τη σημαντική πρωτοβουλία να θέσουν υπό κοινή διοίκηση ορισμένες μονάδες των στρατευμάτων τους. Η Ισπανία προσχώρησε στο Eurocorps το 1994 και το Λουξεμβούργο το 1996. Το 2002 και το 2003, η Ελλάδα, η Πολωνία, η Τουρκία και η Αυστρία ενσωμάτωσαν μονάδες στο προσωπικό του Eurocorps. Το Eurocorps, το οποίο υπάγεται στην αρχή μιας «κοινής επιτροπής» αποτελούμενης από τους επικεφαλής των διοικήσεων και των πολιτικών διευθυντών των συμμετεχουσών χωρών, είναι τώρα ένα σώμα ταχείας επέμβασης στη διάθεση της ΕΕ και του ΝΑΤΟ. Έχει συμμετάσχει σε διάφορες κοινές αποστολές των δύο οργανώσεων. Περίπου 1000 στρατιωτικοί είναι αποσπασμένοι στην έδρα του Eurocorps στο

Στρασβούργο, ενώ έως 60000 στρατεύματα έχουν δεσμευθεί να συμμετέχουν σε αποστολές άμεσης επέμβασης της ΕΕ ή του ΝΑΤΟ.³³

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας ενισχύει την υποχρέωση αλληλεγγύης των κρατών μελών και της Ένωσης σε σχέση με τα άλλα κράτη μέλη, καθώς προβλέπει:

- **«ρήτρα κοινής άμυνας»** σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παράσχουν βοήθεια σε ένα από τα κράτη μέλη αν αυτό δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του. Η συνθήκη της Λισσαβόνας για πρώτη φορά προβλέπει ρήτρα αμοιβαίας άμυνας που συνδέει περαιτέρω τα κράτη μέλη της ΕΕ.³⁴ Επομένως, το κράτος μέλος που δέχεται ένοπλη επίθεση στην επικράτειά του, μπορεί να υπολογίζει στη βοήθεια και τη συνδρομή των άλλων κρατών μελών, τα οποία οφείλουν να το συνδράμουν.

Δύο περιορισμοί³⁵ έρχονται να μετριάσουν την ισχύ αυτής της ρήτρας:

- η ρήτρα αμοιβαίας άμυνας δεν επηρεάζει την πολιτική ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών, κυρίως αυτών που είναι παραδοσιακά ουδέτερα·
- η ρήτρα αμοιβαίας άμυνας δεν επηρεάζει τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο της οργάνωσης της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού (ΝΑΤΟ).

---

33 Νίκος Μούσσης, Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές,

34 Άρθρο 42 παρ 7 ΣΕΕ : «Σε περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα άλλα κράτη μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό δεν επηρεάζει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών.»

35 Άρθρο 42 παρ. 2 «Η πολιτική της Ένωσης κατά την έννοια του παρόντος τμήματος δεν θίγει την ιδιαιτερότητα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών και σέβεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν για ορισμένα κράτη μέλη τα οποία θεωρούν ότι η κοινή τους άμυνα υλοποιείται στα πλαίσια της οργάνωσης της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού (ΝΑΤΟ), δυνάμει της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού, και συμβιβάζεται με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας που διαμορφώνεται μέσα στο πλαίσιο αυτό.»

- **«ρήτρα αλληλεγγύης»** η οποία περιγράφεται στο άρθρο 222 ΣΛΕΕ³⁶ και επιτρέπει τη χρήση κάθε στρατιωτικού ή μη στρατιωτικού μέσου για την παροχή βοήθειας σε κράτος μέλος που έχει δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή.

Το άρθρο 42 (ΣΕΕ) τονίζει ότι η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας δεν θίγει την ιδιαιτερότητα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών, σέβεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν για ορισμένα κράτη μέλη από το Σύμφωνο του ΝΑΤΟ και συμβιβάζεται με την κοινή πολιτική ασφαλείας που διαμορφώνεται στο πλαίσιο αυτό. Για τα κράτη μέλη που αφορά, αυτό σημαίνει ότι οι δράσεις που αναλαμβάνουν και οι αποφάσεις που λαμβάνουν στο πλαίσιο της στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων της ΕΕ είναι πάντα σύμφωνες με όλες τις υποχρεώσεις που υπέχουν ως σύμμαχοι του ΝΑΤΟ.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν συμφωνήσει να διεξάγουν μόνιμες και συνεχείς διαβουλεύσεις με τους ευρωπαίους συμμάχους που δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες να καλύπτουν το πλήρες φάσμα θεμάτων ασφάλειας, άμυνας και διαχείρισης κρίσεων. Σε περίπτωση επιχείρησης υπό την ηγεσία της ΕΕ κατά την οποία χρησιμοποιούνται μέσα και δυναμικό του ΝΑΤΟ, οι ευρωπαίοι σύμμαχοι που δεν είναι μέλη της ΕΕ θα συμμετέχουν στην επιχείρηση, εφόσον το επιθυμούν, και επίσης θα συμμετέχουν στη σχεδίαση και την προετοιμασία της επιχείρησης σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ. Σε περίπτωση επιχείρησης υπό την ηγεσία της ΕΕ που δεν κάνει χρήση των μέσων και του δυναμικού του ΝΑΤΟ, οι ευρωπαίοι σύμμαχοι που δεν είναι μέλη της ΕΕ καλούνται να συμμετάσχουν, βάσει απόφασης του Συμβουλίου. Πράγματι, μια συμφωνία-πλαίσιο ορίζει τους όρους της συμμετοχής των Ηνωμένων

---

³⁶ Η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού, με πνεύμα αλληλεγγύης, εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Η Ένωση κινητοποιεί όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών μέσων που θέτουν στη διάθεσή της τα κράτη μέλη, για:

- α. την πρόληψη τρομοκρατικής απειλής στο έδαφος των κρατών μελών,
- β. την προστασία των δημοκρατικών θεσμών και του άμαχου πληθυσμού από ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση,
- γ. την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης

Πολιτειών της Αμερικής σε επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁷.

2.2.2 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Δεκεμβρίου 2003 υιοθέτησε το κείμενο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας, το οποίο συνέταξε ο ΓΓ/ΥΕ Javier Solana κατά την άτυπη Σύνοδο των ΥΠΕΞ στο Καστελόριζο.

---

³⁷ Συμφωνία-πλαίσιο και απόφαση 2011/318

Το κείμενο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας συζητήθηκε και, στην ουσία, συμφωνήθηκε κατά την σύνοδο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας υπό σύνθεση Πολιτικών Διευθυντών (26/11/03). Η συζήτηση των Πολιτικών Διευθυντών επιβεβαίωσε την εντύπωση, ότι το κείμενο Solana τυγχάνει, σε γενικές γραμμές, ευρείας αποδοχής, αν μη τι άλλο διότι αποτελεί κοινή συνισταμένη μεταξύ εκείνων που επιθυμούν πλήρη ταύτιση της εξωτερικής δράσης της ΕΕ με εκείνη των ΗΠΑ (συμπεριλαμβανομένης της προληπτικής χρήσης ένοπλης βίας οποτεδήποτε τούτο κρίνεται απαραίτητο) και αυτών που τάσσονται υπέρ της χάραξης πιο αυτόνομης ευρωπαϊκής πορείας στη διεθνή σκηνή.

Το κείμενο που υιοθετήθηκε³⁸ από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου δεν παρουσιάζει ριζικές αλλαγές από άποψη ουσίας σε σχέση με εκείνο που υποβλήθηκε στην Θεσσαλονίκη. Εντούτοις, παρατηρούνται κάποιες τροποποιήσεις σε επίπεδο διατύπωσης, οι οποίες αμβλύνουν σε κάποιο βαθμό τα σημεία διαφωνίας μεταξύ των κρατών μελών («pre-emptive engagement», «failing states», «international terrorism», "new threats", αλλαγές στους τίτλους των παραγράφων, προσθήκη μνείας σε ισορροπημένη συνεργασία με τις ΗΠΑ).

Παρά τις όποιες τροποποιήσεις, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας επιχειρεί να παρακολουθήσει τις προτεραιότητες που έχουν θέσει οι ΗΠΑ στον τομέα της ασφάλειας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπλα μαζικής καταστροφής και «αποτυχημένα κράτη». Με τον τρόπο αυτό, η ΕΣΑ κωδικοποιεί μεν ορισμένες βασικές αρχές επί των οποίων εδράζονται η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και η ΚΕΠΠΑ, συγχρόνως όμως αποτελεί σαφή απόπειρα γεφύρωσης του χάσματος που δημιουργήθηκε στις διαντλαντικές σχέσεις με τον πόλεμο στο Ιράκ.

Από ελληνικής πλευράς, θα μπορούσε γενικά να ειπωθεί ότι η Στρατηγική Ασφάλειας είναι ένα καλό, χρήσιμο και ισορροπημένο κείμενο, που ξεκίνησε επί Ελληνικής Προεδρίας και ολοκλήρωσε, βεβαίως, με μεγάλη επιτυχία ο ΓΓ/ΥΕ.

---

38 Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας, Μια Ασφαλής Ευρώπη σε Έναν Καλύτερο Κόσμο, Έκδοση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2003

Τέλος, από διαδικαστικής σκοπιάς, στην παράγραφο 85 των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Δεκεμβρίου 2003 αναφέρεται ότι οι τομείς στους οποίους θα επικεντρωθεί, σε πρώτη φάση, η υλοποίηση της ΕΣΑ θα είναι οι εξής³⁹:

- ✓ Ενίσχυση αποτελεσματικής πολυμερούς διπλωματίας (effective multilateralism) με έμφαση στον ρόλο των ΗΕ,
- ✓ Σχέσεις με περιοχή Μέσης Ανατολής,
- ✓ Καταπολέμηση της τρομοκρατίας,
- ✓ Συνολική πολιτική έναντι της Βοσνίας (εν όψει και της πιθανής ανάληψης της SFOR από την ΕΕ).

Μια από τις σημαντικότερες επικρίσεις για την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας είναι ότι δεν παρέχει σαφείς και συγκεκριμένες οδηγίες και κατευθύνσεις επιχειρησιακής μορφής, ενώ ένα ζήτημα που θα πρέπει να διατυπωθεί με μεγαλύτερη σαφήνεια και ακρίβεια είναι η γεωγραφική έμφαση, όσον αφορά τόσο τις απειλές και τις προσπάθειες αντιμετώπισης αυτών, όσο και τον περιφερειακό ρόλο της ΕΕ.

Σε γενικές γραμμές, πρόκειται για ένα αρκετά γενικό και «στρογγυλεμένο» κείμενο, χωρίς ιδιαίτερες αιχμές ή εκπλήξεις. Είναι ουσιαστικά μια προσπάθεια ευρέως ενός ελάχιστου κοινού παρονομαστή και έχει μια «συμβιβαστική» φιλοσοφία.

Αποτελεί μια πολύ χρήσιμη βάση συζήτησης για ένα Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Δόγμα, στην οποία και η χώρα μας θα πρέπει να έχει μια ουσιαστική συνεισφορά.

Κατά την διάρκεια των συζητήσεων για την Μεταρρυθμιστική Συνθήκη, η Γαλλία ανήγγειλε ότι θέλει η Ευρωπαϊκή Ένωση να επεξεργασθεί μια νέα «Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας» σε αντικατάσταση αυτής που υιοθετήθηκε το 2003.

---

39 Howorth Jolyon, Security and Defence Policy In The European Union, Εκδόσεις PALGRAVE MACMILLAN, 2007, σελ. 203-205

2.2.3 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ΟΑΣΕ)

Η Οργάνωση για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), καλείται επίσης να παίξει ένα σημαντικό ρόλο για την πανευρωπαϊκή ασφάλεια και συνεργασία. Ο ΟΑΣΕ συγκεντρώνει 52 κράτη: όλα τα κράτη της ΕΕ, τα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, τα κράτη της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (πρώην ΕΕΣΔ), τις Ηνωμένες

Πολιτείες και τον Καναδά. Η συμφωνία περιλαμβάνει διατάξεις για την πρόληψη συγκρούσεων και τη ρύθμιση κρίσεων. Προβλέπει επίσης τη δημιουργία ενός βήματος (forum) του ΟΑΣΕ για την ασφάλεια. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμμετέχει στις δραστηριότητες του ΟΑΣΕ, συμβάλλοντας ιδίως στις εργασίες του για τις ανθρώπινες και οικονομικές διαστάσεις της ασφάλειας.⁴⁰

Ο ΟΑΣΕ, παρά την πολυκρατική συμμετοχή δεν είναι ουσιαστικά ένα ενεργό όργανο λόγω των δύο βασικών αδυναμιών που παρουσιάζει. Η πρώτη αδυναμία του είναι ο κανόνας της ομοφωνίας, πράγμα εξαιρετικά δύσκολο για 53 μέλη, και η δεύτερη αδυναμία είναι η έλλειψη μέσων και υποδομής για την ανάληψη στρατιωτικής δράσης .

Παρόλα αυτά, διατηρώντας μια παρουσία επί τόπου, ακόμη και στις πιο επικίνδυνες καταστάσεις, ο ΟΑΣΕ είναι σε θέση να δρα ως ένας ουδέτερος «τρίτος παράγοντας»⁴¹. Αυτό όχι μόνο καθίσταται δυνατό κάθε φορά που θα χρειασθεί, αλλά και επιτρέπει τη δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης, καθώς η χρησιμοποίηση της επιρροής του γίνεται με διακριτικότητα και συνιστά εμμονή στην τήρηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Επιπρόσθετα, η διεθνής κοινότητα επωφελείται, επειδή έχει έναν τέτοιο αξιόπιστο και αντικειμενικό παρατηρητή των εξελίξεων στη ζώνη των συγκρούσεων.

Αυτή η μέθοδος συνεργασίας, ενώ όλοι παραδέχονται ότι δεν είναι καθόλου θεαματική, εν τούτοις αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο άλλων αποστολών μακράς διάρκειας, καθώς εμπνέεται από μία διαρκή εμπιστοσύνη μεταξύ κρατών. Εξαρτώμενες από τις περιστάσεις και από την επικρατούσα στην περιοχή κατάσταση, οι αποστολές αυτές έχουν μια συγκεκριμένη εντολή. Βασιζόμενες στην αρχή αυτή, αποστολές έχουν αναληφθεί στην Εσθονία, στη Λετονία, στη Γεωργία, στο Τατζικιστάν, στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, στην Κροατία, στην Ουκρανία και στη Μολδαβία. Αποδείχθηκε επιτυχής: στην Ουκρανία, η αποστολή το ΟΑΣΕ και του Υπάτου Αρμοστή επί των Εθνικών Μειονοτήτων που συνέβαλε

---

40 Νίκος Μούσσης, Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές,

41 Νάσκου – Περράκη, Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, Η Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σελ. 329

σημαντικά στην επίλυση της συνταγματικής κρίσης. Επίσης στη Μολδαβία και στη Γεωργία, έγινε πρόοδος για μια πολιτική λύση της σύγκρουσης.

2.2.4 ΕΥΡΩΠΑΪΚΉ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ (ΕΑΑΑ)

Η Ευρωπαϊκή Ακαδημία Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΑΑΑ) είναι ένα ανθρώπινο δίκτυο που ασχολείται με τα θέματα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της Ένωσης. Η ακαδημία παρέχει εκπαίδευση στρατηγικού επιπέδου, στον τομέα της ΕΠΑΑ και προωθεί την κοινή κατανόηση της ΕΠΑΑ μεταξύ του πολιτικού και στρατιωτικού προσωπικού. Προκειμένου να βελτιώσει την ανάπτυξη και λειτουργία των μη στρατιωτικών αποστολών διαχείρισης κρίσεων, η Ένωση δημιούργησε αποθήκη στην οποία μπορεί να αποθηκεύεται νέος και χρησιμοποιημένος εξοπλισμός για τέτοιες αποστολές.⁴²

ΚΕΦΆΛΑΙΟ 3

Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

---

42 Απόφαση 2012/698

3.1 Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Η τρομοκρατία αποτελεί απειλή για όλα τα κράτη και τους λαούς. Συνιστά σοβαρή απειλή για την ασφάλειά μας, για τις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών μας και για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών μας, ιδίως καθώς στοχεύει αδιακρίτως αθώους ανθρώπους. Η τρομοκρατία είναι εγκληματική και αδικαιολόγητη υπό οποιεσδήποτε συνθήκες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί έναν ολοένα και πιο ανοιχτό χώρο δραστηριοτήτων, στο οποίο οι εσωτερικές και οι εξωτερικές πτυχές της ασφάλειας είναι αλληλένδετες. Είναι ένας χώρος αυξανόμενης αλληλεξάρτησης, που επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, ιδεών, τεχνολογιών και πόρων. Είναι ένα περιβάλλον του οποίου κάνουν κατάχρηση οι τρομοκράτες προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους. Στο πλαίσιο αυτό για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας είναι απαραίτητη η συντονισμένη και συλλογική ευρωπαϊκή δράση με πνεύμα αλληλεγγύης.⁴³

Ύστερα από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου το 2001 στις ΗΠΑ και της 11^{ης} Μαρτίου το 2004 στη Μαδρίτη η Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε μεγαλύτερη σημασία στην ασφάλεια τη δική της και των κρατών μελών της. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Νοέμβριο του 2004 έδωσε μεγάλη σημασία στο χώρο ελευθερίας ασφάλειας και δικαιοσύνης διατυπώνοντας το πρόγραμμα της Χάγης, καλώντας την Επιτροπή να του υποβάλει ένα σχέδιο δράσης που θα συγκεκριμενοποιεί τους στόχους και τις προτεραιότητες του προγράμματος και θα περιλαμβάνει ένα χρονοδιάγραμμα για την έγκριση και υλοποίηση όλων των σχετικών ενεργειών.

Το πρόγραμμα της Χάγης ασχολείται με όλες τις πτυχές των πολιτικών που αφορούν το χώρο ελευθερίας ασφάλειας και δικαιοσύνης συμπεριλαμβανομένης της εξωτερικής τους διάστασης και συγκεκριμένα τα θεμελιώδη δικαιώματα και την ιθαγένεια, το άσυλο και τη μετανάστευση, τη διαχείριση των συνόρων, την ενσωμάτωση, την καταπολέμηση της

---

⁴³ Βλ Ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Η αντιτρομοκρατική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/>

τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, τη δικαστική και αστυνομική συνεργασία και το αστικό δίκαιο, ενώ το Δεκέμβριο του 2004 προστέθηκε και η στρατηγική για τα ναρκωτικά.

Το άρθρο 29 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση περιέχει σαφή εντολή για την Ένωση να παρέχει στους πολίτες υψηλό επίπεδο ασφάλειας με την πρόληψη για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας. Έτσι, στα πλαίσια της δημιουργίας ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για την καταπολέμηση των εγκλημάτων εξέδωσε προγράμματα ή ενέργειες για την καταπολέμηση συγκεκριμένων αδικημάτων.

Όσο αφορά στο χώρο αυτό είναι παραδεκτό ότι τα μέτρα που λαμβάνονται μόνο σε εθνικό επίπεδο δεν είναι επαρκή για τις προκλήσεις που δημιουργεί η μετανάστευση, το άσυλο, και η καταπολέμηση του εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Με βάση το πλαίσιο αυτό η κατεύθυνση των πολιτικών της Ένωσης θα πρέπει να έγκειται σε δύο κατευθύνσεις : εξωτερικά σύνορα/ μετανάστευση και εξασφάλιση της ασφάλειας. Η πρώτη έχει σχέση με τα εξωτερικά σύνορα, και την κοινή πολιτική για τη μετανάστευση και η δεύτερη με την ασφάλεια των πολιτών της Ένωσης και το χώρο δικαιοσύνης.

3.2 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν πρωτίστως την ευθύνη για την εξασφάλιση της εσωτερικής ασφάλειας. Ωστόσο, οι απειλές για τους πολίτες της Ευρώπης λαμβάνουν όλο και πιο ποικίλες μορφές και αποκτούν ένα χαρακτήρα που καθίσταται ολοένα και πιο διασυνοριακός. Τα κράτη μέλη έχουν την πρωταρχική ευθύνη για την ασφάλεια, αλλά δεν μπορούν πλέον, από μόνα τους να επιτύχουν πλήρως αυτόν τον σκοπό.

Οι εγκληματικές και τρομοκρατικές δραστηριότητες δεν περιορίζονται στο πλαίσιο των συνόρων της ΕΕ ούτε των γειτονικών περιφερειών. Η εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ και η παγκόσμια ασφάλεια είναι αλληλεξαρτημένες και αλληλένδετες. Η ασφάλεια της Ένωσης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη συνεργασία με τους διεθνείς εταίρους και τις γειτονικές χώρες.

Η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας αποτελεί κοινή ευρωπαϊκή ευθύνη. Το ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια είναι κοινό πρόγραμμα δράσης μεταξύ κρατών μελών και θεσμικών οργάνων της ΕΕ και χρησιμεύει ως βάση για τη συνεργασία και την κοινή δράση της Ένωσης.

Με το ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια που υποβλήθηκε στις 28/4/2015⁴⁴ υλοποιείται η δέσμευση που ανέλαβε ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Jean-Claude Juncker, στο πλαίσιο των πολιτικών κατευθυντήριων γραμμών και αντικαθίσταται η προηγούμενη στρατηγική που εγκρίθηκε το 2010 (η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας 2010-2014).⁴⁵ Στο παρόν ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθορίζει τη στρατηγική της Ένωσης για την αντιμετώπιση απειλών στον τομέα της ασφάλειας στην ΕΕ κατά την περίοδο 2015-2020.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις στον τομέα της ασφάλειας. Η τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα και το έγκλημα στον κυβερνοχώρο απειλούν ολοένα και περισσότερο τις κοινωνίες σε κάθε γωνιά της Ευρώπης, ενώ ο χαρακτήρας και το μέγεθος των απειλών αυτών έχουν μεταβληθεί. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει τις δευτερογενείς συνέπειες της πολιτικής αστάθειας στις χώρες της άμεσης γειτονίας της οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο τα συμφέροντα της ΕΕ στον τομέα της ασφάλειας.

Οι ευρωπαίοι πολίτες που προσχώρησαν στις τάξεις τρομοκρατικών ομάδων στο πλαίσιο των κρίσεων και συγκρούσεων στη Συρία, το Ιράκ και τη Λιβύη μπορεί να αποτελέσουν σημαντική απειλή κατά την επιστροφή τους στα

---

⁴⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4867_el.htm

⁴⁵ βλ. IP/10/1535

πάτρια εδάφη. Οι πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις στην Ευρώπη καταδεικνύουν την αυξανόμενη απειλή που αντιπροσωπεύει ο βίαιος εξτρεμισμός και τον τρόπο που οι παγκόσμιες συγκρούσεις επηρεάζουν τη ριζοσπαστικοποίηση των ευρωπαϊών πολιτών.

Το επιγραμμικό περιβάλλον αποτελεί όλο και μεγαλύτερο στόχο για εγκληματίες και τρομοκράτες. Είτε πρόκειται για τη ριζοσπαστικοποίηση και τη στρατολόγηση ατόμων σε τρομοκρατικές οργανώσεις, είτε για την καλλιέργεια μίσους ή την προσβολή των ευρωπαϊκών αξιών και θεσμών, είναι επιτακτική ανάγκη να αναληφθεί συντονισμένη δράση για την καταπολέμησή τους.

Το ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια θα βοηθήσει τις αστυνομικές υπηρεσίες και άλλες αρχές επιβολής του νόμου σε διάφορα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν δεδομένα με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και να συνεργάζονται καλύτερα για την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος. Τα κράτη μέλη μπορούν να βασίζονται στη στήριξη των οργανισμών της ΕΕ. Ειδικότερα, το ευρωπαϊκό θεματολόγιο στοχεύει κυρίως στην αξιοποίηση της προστιθέμενης αξίας της ΕΕ με τους εξής τρόπους:

- I. τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ αρχών επιβολής του νόμου και οργανισμών της ΕΕ
- II. τη βελτίωση της επιχειρησιακής αστυνομικής συνεργασίας
- III. την προώθηση της κατάρτισης και της συγχρηματοδότησης για την ασφάλεια στο επίπεδο της ΕΕ

Ακόμα, μέσα στα επόμενα 5 χρόνια το το ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια προσδιορίζει τρεις προτεραιότητες για τη δράση της ΕΕ και εστιάζεται σε τομείς στους οποίους η παρέμβαση της Ένωσης μπορεί να έχει σημαντικά αποτελέσματα:

1. Η τρομοκρατία και η ριζοσπαστικοποίηση αποτελούν σημαντικές απειλές για την εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ. Οι πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις που διεπράχθησαν στην ΕΕ υπογράμμισαν ότι απαιτείται ισχυρή κοινή αντιμετώπιση εκ μέρους της ΕΕ, ιδίως

όσον αφορά το φαινόμενο της επιστροφής ξένων μαχητών στη χώρα τους. Μολονότι δεν πρόκειται για νέο φαινόμενο, η κλίμακα και η ροή μαχητών που συμμετέχουν στις συνεχείς συγκρούσεις στη Συρία, το Ιράκ και τη Λιβύη και επιστρέφουν στην Ευρώπη, καθώς και η διασύνδεση των εν λόγω συγκρούσεων, είναι άνευ προηγουμένου.

2. Το οργανωμένο έγκλημα έχει τεράστιο ανθρώπινο, κοινωνικό και οικονομικό κόστος – από τη διακίνηση μεταναστών, την εμπορία ανθρώπων, τη διακίνηση πυροβόλων όπλων, ναρκωτικών ή τσιγάρων έως τα περιβαλλοντικά, χρηματοπιστωτικά και οικονομικά εγκλήματα. Το οργανωμένο έγκλημα προσπαθεί πάντα να εκμεταλλευθεί τα κενά στη διασυννοριακή επιβολή του νόμου και των μέτρων και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η παρέμβαση της ΕΕ μπορεί να είναι ιδιαίτερα πολύτιμη. Επίσης, τα δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος προωθούν και χρηματοδοτούν τρομοκρατικές δραστηριότητες. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει ακόμη περισσότερο την επείγουσα ανάγκη να αντιμετωπιστεί το θέμα αυτό.
3. Το έγκλημα στον κυβερνοχώρο προσφέρει τεράστιες δυνατότητες κέρδους στους εγκληματίες, λόγω του ότι η ζωή μας, συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών και τραπεζικών δραστηριοτήτων, διέπεται από την επιγραμμικότητα. Δεδομένου ότι όλο και περισσότερες πληροφορίες προσωπικού χαρακτήρα αποθηκεύονται σε ψηφιακή μορφή, το ηλεκτρονικό έγκλημα απειλεί την προσωπική ασφάλεια και την ιδιωτική ζωή. Οι εγκληματίες κάνουν κατάχρηση των σύγχρονων τεχνολογιών, όπως το Διαδίκτυο, για να προβούν σε παράνομο επιγραμμικό εμπόριο ναρκωτικών και όπλων ή σε άλλες εγκληματικές συναλλαγές. Η καταπολέμηση της επιγραμμικής εγκληματικότητας αφορά επίσης εγκλήματα όπως η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών. Η βελτίωση της επιβολής του νόμου και της ποινικής δίωξης του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο είναι μία από τις προτεραιότητες του ευρωπαϊκού θεματολογίου για την ασφάλεια.

Για την αντιμετώπιση αυτών των απειλών, το θεματολόγιο προτίθεται να ενισχύσει και να καταστήσει πιο αποτελεσματική την ανταλλαγή πληροφοριών και την επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, των οργανισμών της ΕΕ και του τομέα της πληροφορικής.

Το ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια πρέπει να αποτελεί κοινό πρόγραμμα δράσης. Για να επιτευχθούν αποτελέσματα όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος, όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς, δηλαδή τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα κράτη μέλη, οι οργανισμοί της ΕΕ και οι σχετικοί παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών, θα πρέπει να βελτιώσουν τη μεταξύ τους συνεργασία.

Για τον λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε στις 2/12/2015 το παρόν θεματολόγιο, το οποίο ανανεώνει τη στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας.⁴⁶

3.3 ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

3.3.1 Η ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

---

46 Βλ Δελτίο Τύπου, Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο για την Ασφάλεια: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνει μέτρα κατά της τρομοκρατίας και της παράνομης διακίνησης πυροβόλων όπλων και εκρηκτικών υλών, Βρυξέλλες, 2 Δεκεμβρίου 2015

Ο αγώνας απέναντι στη τρομοκρατία για την Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ήδη ξεκινήσει από το 1975. Για ένα ιδιαίτερο μεγάλο χρονικό διάστημα δεν μπορούσε να υπάρξει συμφωνία για ένα κοινό ορισμό της τρομοκρατίας, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται νομικά προβλήματα και διαφορετικές προσεγγίσεις του αντικειμένου. Τελικά, δόθηκαν μόνο κάποιοι ορισμοί για τις τρομοκρατικές πράξεις (εγκλήματα) και τις τρομοκρατικές ομάδες. Χαρακτηριστικός όμως είναι ένας ορισμός που δόθηκε και ορίζει την τρομοκρατία ως τη χρήση ή απειλή χρήσης βίας από συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων για την επίτευξη πολιτικών στόχων.⁴⁷

Το να καταλήξει κανείς σε ένα επίσημο ορισμό είναι δύσκολο καθώς κάθε φορά οι μέθοδοι, οι τεχνικές και η ιδεολογία των τρομοκρατών διαφέρει. Επιχειρώντας να διακρίνουμε τα είδη της τρομοκρατίας επικεντρωνόμαστε σε πέντε από αυτά : θρησκευτική⁴⁸, πυρηνική-βιοχημική⁴⁹, κρατική τρομοκρατία⁵⁰ και οικοτρομοκρατία⁵¹ και κυβερνοτρομοκρατία⁵².

Η τρομοκρατία δεν είναι νέο φαινόμενο στην Ευρώπη. Αποτελεί απειλή για την ασφάλειά μας, τις αξίες των δημοκρατικών μας κοινωνιών και τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Ευρωπαίων πολιτών. Κατά την περίοδο 2009-2013, ο αριθμός των επιθέσεων που απέτυχαν, ή έγιναν στα κράτη μέλη της ΕΕ ανήλθε σε 1010. Στις επιθέσεις αυτές έχασαν τη ζωή τους 38 άνθρωποι. Επιπλέον, πολλοί Ευρωπαίοι πολίτες έχουν απαχθεί ή σκοτωθεί από τρομοκρατικές ομάδες σε ολόκληρο τον κόσμο. Το φαινόμενο των μαχητών που ταξιδεύουν από την Ευρώπη σε διάφορα μέρη του κόσμου

---

47 Μπόση Μ., Περί ορισμού της τρομοκρατίας, Αθήνα, 2000, Εκδόσεις Τραυλός, σελ 87

48 Σημαίνει την απόλυτη και κατά γράμμα προσήλωση στα θεμελιώδη δόγματα μιας θρησκείας, όπως αυτή ορίζεται στα ιερά κείμενα. Οι άνθρωποι που ενδίδουν σε αυτής της μορφής τρομοκρατίας πιστεύουν ότι οι λέξεις του ιερού βιβλίου της θρησκείας που αντιπροσωπεύουν είναι η απόλυτη αλήθεια και ότι πρέπει να ερμηνεύονται κυριολεκτικά.

49 Σύγχρονη εκδοχή της τρομοκρατικής απειλής, που εστιάζεται σε πολιτικο-οικονομικά κίνητρα και αίτια και μπορεί να επιδράσει άμεσα και καταλυτικά ένα κράτος σε όλους τους τομείς του.

50 Η αυθαίρετη χρήση βίας από ένα κράτος για την επιβολή των σκοπών του.

51 Αντίδραση συγκεκριμένων φυσικών προσώπων για την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος από την άμεση εκμετάλλευση του καπιταλιστικού τρόπου ζωής.

52 Είναι ένα έγκλημα μέσω υπολογιστή. Η κυβερνοτρομοκρατία παρατηρείται όταν κάποιος χρησιμοποιεί τη νέα τεχνολογία των υπολογιστών για να ασκήσει κάθε είδους τρομοκρατικές πράξεις.

για να συμμετάσχουν στην τζιχάντ αναμένεται να συνεχιστεί τα επόμενα χρόνια, διατηρώντας έτσι ζωντανή την απειλή που μπορούν να αποτελέσουν τα εν λόγω πρόσωπα για την ασφάλεια στο εσωτερικό της ΕΕ με την επιστροφή τους.

Δεδομένου ότι οι απειλές αυτές δεν γνωρίζουν σύνορα, πρέπει να αντιμετωπιστούν τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν δεσμευτεί να καταπολεμήσουν από κοινού την τρομοκρατία και να εξασφαλίσουν την καλύτερη δυνατή προστασία για τους πολίτες τους. Για τον σκοπό αυτόν, το Συμβούλιο υιοθέτησε το 2005 την αντιτρομοκρατική στρατηγική της ΕΕ.

Στρατηγική δέσμευση αυτής της τακτικής είναι να καταπολεμηθεί η τρομοκρατία συνολικά με παράλληλο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να καταστεί η Ευρώπη ασφαλέστερη, επιτρέποντας έτσι στους πολίτες της να ζουν σε μια περιοχή ελευθερίας ασφάλειας και δικαιοσύνης.

Η στρατηγική αυτή επικεντρώνεται σε τέσσερις κύριους πυλώνες: *πρόληψη, προστασία, καταδίωξη και αντίδραση*. Σε όλους τους ανωτέρω πυλώνες, η στρατηγική αναγνωρίζει τη σημασία της *συνεργασίας με τρίτες χώρες και διεθνείς φορείς*.⁵³

ΠΡΟΛΗΨΗ

Μία από τις προτεραιότητες της ΕΕ στον τομέα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας είναι ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση των παραγόντων που συμβάλλουν στη ριζοσπαστικοποίηση και των διαδικασιών μέσω των οποίων στρατολογούνται άτομα για την εκτέλεση τρομοκρατικών ενεργειών. Για τον σκοπό αυτόν, το Συμβούλιο θέσπισε στρατηγική της ΕΕ για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης τρομοκρατών. Λαμβάνοντας υπόψη τις εξελισσόμενες τάσεις, όπως το φαινόμενο των μεμονωμένων δραστών και των ξένων μαχητών, καθώς και τις διαρκώς αυξανόμενες δυνατότητες κινητοποίησης και επικοινωνίας που

⁵³ Βλ Ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/>

προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το Συμβούλιο αναθεώρησε τη στρατηγική αυτή τον Ιούνιο του 2014.

Τον Δεκέμβριο του 2014, οι Υπουργοί Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων εξέδωσαν μια σειρά κατευθυντήριων γραμμών για την αναθεωρημένη στρατηγική της ΕΕ για τη ριζοσπαστικοποίηση και τη στρατολόγηση. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές καθορίζουν μια σειρά μέτρων προς εφαρμογή από την ΕΕ και τα κράτη μέλη.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Η δεύτερη προτεραιότητα της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής της ΕΕ είναι η προστασία των πολιτών και των υποδομών και η μείωση της τρωτότητας σε επιθέσεις. Στις σχετικές δράσεις συγκαταλέγονται η προστασία των εξωτερικών συνόρων, η βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών, η προστασία των στρατηγικών στόχων και η μείωση της τρωτότητας των κρίσιμων υποδομών. Στον τομέα αυτόν, η ΕΕ επεξεργάζεται επί του παρόντος νομοθεσία σχετικά με τη ρύθμιση της χρήσης δεδομένων από τα αρχεία ονομάτων επιβατών (PNR) για σκοπούς επιβολής του νόμου.

ΚΑΤΑΔΙΩΞΗ

Η ΕΕ επιδιώκει να πλήξει την ικανότητα σχεδιασμού και οργάνωσης των τρομοκρατών και να προσαγάγει τους τρομοκράτες ενώπιον της δικαιοσύνης. Για να επιτύχει τους στόχους αυτούς, έχει επικεντρωθεί στην ενίσχυση των εθνικών ικανοτήτων, στη βελτίωση της πρακτικής συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ αστυνομικών και δικαστικών αρχών (ιδίως μεταξύ της Europol και της Eurojust), στην αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και στην παρεμπόδιση της πρόσβασης των τρομοκρατών στα μέσα με τα οποία πραγματοποιούν επιθέσεις και επικοινωνούν.

Τον Μάιο του 2015, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο ενέκριναν νέους κανόνες για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Ο τέταρτος στόχος της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής της ΕΕ είναι η προετοιμασία, με πνεύμα αλληλεγγύης, της αντιμετώπισης και της ελαχιστοποίησης των συνεπειών των τρομοκρατικών επιθέσεων. Αυτό επιτυγχάνεται με τη βελτίωση των ικανοτήτων αντιμετώπισης των επιπτώσεων, του συντονισμού της αντίδρασης και των αναγκών των θυμάτων. Στις σχετικές προτεραιότητες συγκαταλέγονται η διαμόρφωση ρυθμίσεων συντονισμού για την αντιμετώπιση κρίσεων, η αναθεώρηση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας, η ανάπτυξη της εκτίμησης επικινδυνότητας και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την παροχή βοήθειας στα θύματα της τρομοκρατίας.

Μεταξύ των προτεραιοτήτων των τελευταίων ετών ήταν οι εξής:

- ο ορισμός των ρυθμίσεων για την εφαρμογή από την ΕΕ της ρήτρας αλληλεγγύης, μέσω απόφασης του Συμβουλίου εκδοθείσας τον Ιούνιο του 2014
- η επανεξέταση των ενωσιακών ρυθμίσεων περί συντονισμού σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και κρίσεις, που αντικαταστάθηκαν από τις ολοκληρωμένες ενωσιακές ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση πολιτικών κρίσεων (IPCR) τον Ιούνιο του 2013
- η αναθεώρηση της ενωσιακής νομοθεσίας περί πολιτικής προστασίας κατά τα τέλη του 2013

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ

Στις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη δικαιοσύνη και τις εσωτερικές υποθέσεις, που υιοθετήθηκαν τον Ιούνιο του 2014, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απηύθυνε έκκληση για μια αποτελεσματική αντιτρομοκρατική πολιτική, η οποία θα ενσωματώνει τόσο τις εσωτερικές όσο και τις εξωτερικές πτυχές. Στις 12 Φεβρουαρίου 2015, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ υπογράμμισαν τη σπουδαιότητα, για την ΕΕ, της ενίσχυσης της συνεργασίας με τρίτες χώρες σε θέματα ασφάλειας και καταπολέμησης της τρομοκρατίας.

Στις σχέσεις μεταξύ ΕΕ και τρίτων χωρών, η αντιτρομοκρατική ατζέντα είναι ποικιλοτρόπως παρούσα: στους πολιτικούς διαλόγους υψηλού επιπέδου, στη θέσπιση ρητρών και συμφωνιών συνεργασίας ή σε ειδικά προγράμματα παροχής βοήθειας και δημιουργίας υποδομών σε χώρες στρατηγικής σημασίας. Η ΕΕ συνεργάζεται για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας με χώρες στα δυτικά Βαλκάνια, το Σαχέλ, τη βόρεια Αφρική, τη Μέση Ανατολή, το Κέρας της Αφρικής, τη βόρεια Αμερική και την Ασία.

Η συνεργασία με τις ΗΠΑ είναι θεμελιώδες στοιχείο της στρατηγικής της ΕΕ. Τα τελευταία χρόνια, έχουν συναφθεί συμφωνίες συνεργασίας σε τομείς όπως η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, οι μεταφορές και τα σύνορα, η αμοιβαία νομική συνδρομή και η έκδοση. Οι αρχές των ΗΠΑ συνεργάζονται ολοένα και περισσότερο με την Ευρωπόλ και την Eurojust.

Μια άλλη σημαντική πτυχή της εξωτερικής διάστασης της καταπολέμησης της τρομοκρατίας είναι η στενή συνεργασία με άλλους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς για τη διαμόρφωση διεθνούς συναίνεσης και την προώθηση διεθνών προτύπων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Εθνών και του Παγκόσμιου Φόρουμ κατά της Τρομοκρατίας, καθώς και με περιφερειακούς οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΑΣΕ, ο Σύνδεσμος των Αραβικών Κρατών και ο Οργανισμός Ισλαμικής Συνεργασίας.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας της με τον ΟΗΕ και μετά από σειρά αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, η ΕΕ έχει θεσπίσει ορισμένα περιοριστικά μέτρα κατά προσώπων ή οντοτήτων που συνδέονται με το δίκτυο της Αλ Κάιντα.

3.3.2 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Κατά την έκτακτη συνεδρίαση της 21^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 που έλαβε μέρος μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε το Συμβούλιο να λάβει όλα τα απαραίτητα και απαιτούμενα μέτρα για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Τον Οκτώβρη του 2004 η Επιτροπή εξέδωσε σχετική ανακοίνωση «για την πρόληψη και την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας μέσω μέτρων για τη βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών, την ενίσχυση της διαφάνειας και την αυξημένη ανιχνευσιμότητα των οικονομικών συναλλαγών».

Μετά τις δύο τρομοκρατικές επιθέσεις στη Νέα Υόρκη και τη Μαδρίτη εκτιμήθηκε ότι οι επιθέσεις αυτές δεν κόστιζαν υπερβολικά ποσά, που είχαν ως συνέπεια από μόνα τους να μην κινήσουν υποψίες, εφόσον είχαν την δυνατότητα να κυκλοφορούν στο χρηματοοικονομικό σύστημα. Είναι επομένως κατανοητό ότι η ανίχνευση οικονομικών πράξεων που χρησιμεύουν για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας αποτελεί δύσκολο καθήκον, αποτελούμενο από τρία σκέλη :

- ✓ Βελτίωση της συνεργασία όσον αφορά την ανταλλαγή των πληροφοριών : Η ανταλλαγή πληροφοριών πρέπει να λαμβάνει μέρος τόσο σε εθνικό, όσο και σε κοινοτικό και διεθνές επίπεδο. Η δημιουργία του δικτύου FIU.NET (Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών) το οποίο χρηματοδοτείται από τα κράτη μέλη και την Επιτροπή, στοχεύει στην ηλεκτρονική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών. Επίσης, το σχέδιο SUSTRANS της Eurorol ασχολείται με τη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των χρηματοοικονομικών συναλλαγών και της συναφούς τρομοκρατικής δραστηριότητας.
- ✓ Ενίσχυση της ανιχνευσιμότητας των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών : Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναπτύξουν σύμφωνα με την ανακοίνωση ικανότητες οικονομικής έρευνας, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν τη διαδρομή των χρημάτων από την πηγή της χρηματοδότησης ως τα χέρια των τρομοκρατικών

ομάδων. Το σχέδιο CTOSE⁵⁴ έχει ως στόχο του τη συγκέντρωση ηλεκτρονικών στοιχείων που μπορούν να χρησιμεύσουν κάλλιστα ως αποδεικτικά στοιχεία. Υπάρχουν, επίσης συναλλαγές που διαφεύγουν του επίσημου χρηματοοικονομικού συστήματος και αποτελούν κύρια πηγή μεταφοράς παράνομων κεφαλαίων, πράγμα το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη.

- ✓ Αύξηση της διαφάνειας των νομικών οντοτήτων : Υπάρχει μεγάλη έλλειψη σε διεθνείς κανόνες σχετικά με κύριες διαρθρώσεις που χρησιμοποιούνται στις παγκόσμιες συναλλαγές, γεγονός που δημιουργεί οικονομική αδιαφάνεια και ταυτόχρονα πρόσφορο έδαφος για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Την ανάλογη εντύπωση προκαλούν και οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, εφόσον υπάρχουν περιπτώσεις να έχουν συγκεντρωθεί κεφάλαια που προορίζονται για ζώνες συγκρούσεων.

Μετά τον προβληματισμό αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση⁵⁵ με θέμα που σχετίζεται άμεσα τόσο με την ενίσχυση του συντονισμού σε εθνικό επίπεδο όσο και με τη βελτίωση της διαφάνειας των οργανισμών μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι έχουν εκδοθεί τρεις οδηγίες⁵⁶ σχετικά με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος γενικότερα και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η πρώτη από αυτές βασίστηκε στις «40 συστάσεις» που είχε εκδώσει η FATF⁵⁷ (Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης) και μάλιστα προχώρησε περισσότερο θεωρώντας υποχρεωτική τη γνωστοποίηση περιπτώσεων ξεπλύματος χρήματος όταν η FATF τη θεωρούσε προαιρετική.

---

54 Βλ www.ctose.org

55 COM (2005) 620,29/11/2005

56 Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10/6/1991
Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4/12/2001 COM (2004) 448

57 Η FATF (Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης) είναι διακυβερνητικός φορέας που ιδρύθηκε με απόφαση της συνόδου κορυφής της ομάδας των χωρών G-7 το 1989 και αποτελεί το διεθνές όργανο το οποίο ασχολείται με την πάταξη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Η δεύτερη Οδηγία του 2001 διευρύνει την έννοια της αξιόποινης συμπεριφοράς και επεκτείνει τις υποχρεώσεις καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε περισσότερες κατηγορίες επαγγελμάτων. Σε αυτή δίνεται μεγαλύτερη σημασία η πληρωμή σε μετρητά λόγω της ανωνυμίας που την χαρακτηρίζει.

Η τρίτη οδηγία σχετικά με τη νομιμοποίηση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ενισχύει την υπάρχουσα κοινοτική νομοθεσία σχετικά με τα έσοδα αυτά. Ωστόσο, πιστεύει ότι για να εξασφαλιστεί η μελλοντική συστράτευση των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων και άλλων φορέων, θα πρέπει να αποδειχθεί ότι οι δηλώσεις που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποδίδουν ικανοποιητικά αποτελέσματα. Για το σκοπό αυτό οι μονάδες χρηματοοικονομικών πληροφοριών θα πρέπει να παρέχουν επαρκή αντίδραση.

3.3.3 Η ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗ ΒΙΑΙΗ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Ένας ορισμός που μπορεί να δοθεί για τη βίαιη ριζοσπαστικοποίηση είναι ο εξής «φαινόμενο του ασπασμού ορισμένων ιδεολογιών ή απόψεων από ορισμένα άτομα που μπορεί να οδηγήσει στην έκρηξη τρομοκρατικών ενεργειών και επιθέσεων ειδικότερα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των ημερών μας είναι η νόθος και καταχρηστική ερμηνεία του Ισλάμ, ενώ δεν παύει να ελλοχεύει ο κίνδυνος και από εθνικιστικές, αναρχικές, αυτονομιστικές, ακροαριστερές ή ακροδεξιές ιδεολογίες»⁵⁸.

Στη Συνθήκη για την ΕΕ απορρίπτεται κάθε βία και κάθε μίσος, ενώ γίνεται ρητός λόγος κατά της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Το ενδιαφέρον για το θέμα αυτό έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια και έτσι η Επιτροπή σε ανακοίνωσή της⁵⁹ αναφέρει ότι *«μία στρατηγική για την πρόληψη της τρομοκρατίας πρέπει να έχει ως βασικές προτεραιότητες το να αντιταχθεί στο βίαιο ριζοσπαστισμό μέσα στις κοινωνίες και να διαταράξει τις συνθήκες που διευκολύνουν την στρατολόγηση των τρομοκρατών»*.

Έτσι, η Επιτροπή τελικά εξέδωσε ανακοίνωση με σκοπό την ανάπτυξη μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής της ΕΕ για να αντιμετωπισθούν οι παράγοντες που συμβάλουν στη ριζοσπαστικοποίηση και τη στρατολόγηση με στόχο τρομοκρατικές ενέργειες. Οι βασικοί τομείς που απαιτούν προσοχή είναι :

- Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Στο τομέα μάλιστα της ραδιοτηλεόρασης η ευρωπαϊκή νομοθεσία⁶⁰ απαγορεύει ήδη την υποκίνηση μίσους λόγω φυλετικών, θρησκευτικών ή άλλων διαφορών.

---

58 COM (2005) 313, 21/9/2005, σελ 2

59 COM (2004), 698,20/10/2004

60 Οδηγία 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Ιουνίου 1997

- Το διαδίκτυο. Στόχος να εξαλειφθεί η τρομοκρατική προπαγάνδα. Σε Οδηγία⁶¹ σχετικά με το ηλεκτρονικό εμπόριο αναφέρονται ενδεδειγμένα μέτρα κατά της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης και της στράτευσης τρομοκρατών.
- Η εκπαίδευση, η στράτευση των νέων. Κατά καιρούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζονται προγράμματα⁶² που σκοπεύουν στην ενθάρρυνση της πολιτισμικής πολυμορφίας και προλαμβάνουν την εμφύτευση ιδεών και βίαιης συμπεριφοράς στους νέους, ενώ, παράλληλα, αποτρέπουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και ενισχύουν τον διαπολιτισμικό διάλογο.

Στην ανακοίνωση αυτή η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να λάβουν περισσότερα προληπτικά μέτρα στον τομέα της αντιτρομοκρατίας και να συνεργαστούν σε επιχειρησιακό επίπεδο και σε επίπεδο πληροφόρησης και πολιτικής, έτσι ώστε να υπάρξουν θετικά αποτελέσματα στην πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης. Προτείνει επίσης, της σύσταση δικτύου εμπειρογνώμων για τη διάδοση των ιδεών της έρευνας και της πολιτικής.⁶³

---

61 Οδηγία 2000/31 ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8/6/2000

62 Όπως το Πρόγραμμα Νεολαία, το Πρόγραμμα Πολιτισμός, το SOCRATES κ.ά.

63 Απόφαση 2006/299/ΕΚ της 19^{ης} Απριλίου 2006, L 111 της 25/4/2006, σελ 9

3.3.4 ΜΕΤΡΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΑ ΟΠΛΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

Η χρήση εκρηκτικών αποτελεί το πιο σύνηθες μέσο των τρομοκρατικών ομάδων για τη σπορά του πανικού και του φόβου στους πολίτες. Η ΕΕ κυρίως μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της Μαδρίτης εντατικοποίησε τις προσπάθειες ώστε να ελαττωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι πηγές δημιουργίας και διανομής εκρηκτικών στα κράτη μέλη της.

Ειδικότερα το αναθεωρημένο σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να εξετάσουν τη θέσπιση μέτρων για μεγαλύτερη ασφάλεια ως προς τα εκρηκτικά. Έτσι το 2005 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση⁶⁴ σχετικά με *«τα μέτρα που εξασφαλίζουν μεγαλύτερη ασφάλεια όσον αφορά τα εκρηκτικά, τους πυροκροτητές, τον εξοπλισμό κατασκευής βομβών και τα πυροβόλα όπλα»*. Η Ανακοίνωση αυτή εστιάζεται σε τρία σημεία στην αποθήκευση, τη μεταφορά και την ανιχνευσιμότητά τους. *«Οι ρυθμίσεις ασφάλειας για την αποθήκευση εκρηκτικών για παράδειγμα με τη χρησιμοποίηση υλικών μέσων και αυστηρών προδιαγραφών όσον αφορά τη λογιστική καταχώρηση και τον έλεγχο, είναι καθοριστικής σημασίας, ώστε να εμποδιστούν οι τρομοκράτες να αποκτήσουν, με την κλοπή ή την παράνομη ιδιοποίηση, προϊόντα που έχουν παραχθεί νομίμως. Ενώ η διαφάνεια είναι ουσιαστική για τη διευκόλυνση της προσεκτικής παρακολούθησης των μεταφορών τέτοιων προϊόντων, οι τεχνικές ανίχνευσης είναι χρήσιμες για την παρακολούθηση του κύκλου ζωής των εκρηκτικών και για τον εντοπισμό επικίνδυνων μεταφορών και ύποπτης κατοχής. Πρέπει ακόμη να μελετηθούν οι μέθοδοι με τις οποίες θα υποχρεωθούν οι ασχολούμενοι με την εμπορία των εκρηκτικών να*

---

64 COM (2005), 329,18/07/2005

γνωστοποιούν κάθε ύποπτη συναλλαγή. Επιπλέον τα επικίνδυνα εμπορεύματα σε διαμετακόμιση, είναι δυνατόν να αποτελέσουν το αντικείμενο άμεσης επίθεσης, είτε να εκτραπούν παράνομα προς διαφορετικό από το προβλεπόμενο προορισμό. Συνεπώς, τα μέτρα ασφαλείας και η ανιχνευσιμότητα πρέπει επίσης να αποτελούν κεντρική πτυχή σε όλα τα στάδια της αλυσίδας διάθεσης».⁶⁵

Συγκεκριμένα, όσο αφορά τη μεταφορά τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να τροποποιήσουν στην εθνική τους νομοθεσία τις διατάξεις ασφαλείας για τις οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές, ενώ ο κανονισμός πλαίσιο 2320/2002 χαρακτηρίζει τα πυροβόλα όπλα και τα εκρηκτικά ως απαγορευμένα αντικείμενα και απαιτεί αυξημένους ελέγχους των επιβατών στα αεροδρόμια. Εκτός όμως από τις μεταφορές, η Europol διαχειρίζεται μια βάση δεδομένων για τους εκρηκτικούς μηχανισμούς που χρησιμοποιούνται από τις τρομοκρατικές και εγκληματικές οργανώσεις. Οι ευρωπαϊκές υπηρεσίες επιτήρησης αυτών πρέπει να έχουν άμεση πρόσβαση σε αυτή και να ανταλλάσσουν πληροφορίες μεταξύ τους σε περίπτωση τρομοκρατικών βομβιστικών επιθέσεων ή απειλών.

Σημαντικά βήματα έχει κάνει η ΕΕ όσο αφορά και την μη διάδοση των πυρηνικών όπλων. Το 1996 το Συμβούλιο καθόρισε με κοινή θέση⁶⁶ την προπαρασκευή της τέταρτης διάσκεψης επανεξέτασης της σύμβασης για την απαγόρευση της ανάπτυξης και αποθήκευσης βιολογικών και τοξινικών όπλων. Το 1997 με Κοινή Δράση⁶⁷ και το 1998 με Απόφαση⁶⁸ στόχευσε στην αποτροπή της διάδοσης πυρηνικών όπλων και στην επαύξηση της διαφάνειας των ελέγχων κατά τη διεξαγωγή πυρηνικού υλικού. Αργότερα, πρότεινε με καινούργια κοινή θέση⁶⁹ ένα νομικά δεσμευτικό πρωτόκολλο που θα είχε ως στόχο της ενίσχυση της κοινής θέσης 96/408/ΚΕΠΠΑ και της δημιουργίας μιας ad hoc ομάδας για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Η ίδια πολιτική ακολουθήθηκε και με άλλες κοινές δράσεις που όλες είχαν ως

⁶⁵ COM (2005), 329,18/07/2005,σελ 3

⁶⁶ Κοινή θέση 96/40888/ΚΕΠΠΑ, L 168, 6/7/1996

⁶⁷ Κοινή Δράση 97/288/ΚΕΠΠΑ L 120, 12/5/1997

⁶⁸ Απόφαση του Συμβουλίου της 3^{11/1998}

⁶⁹ Κοινή θέση 98/197/ΚΕΠΠΑ L75, 123/1998

σκοπό την ενίσχυση ενός διεθνούς συστήματος για την αποτροπή της διάδοσης πυρηνικών όπλων.

3.4 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Η ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης αποτελεί ουσιώδες θέμα για τους ευρωπαίους πολίτες. Η συνεπής και αποτελεσματική διαχείρισή τους θα ενισχύσει την ασφάλεια και την πεποίθηση των πολιτών ότι ζούνε σε ένα κοινό, ασφαλές χώρο.

Σύμφωνα με Ανακοίνωση⁷⁰ που εξέδωσε η Επιτροπή πρότεινε ένα πλαίσιο κοινής πολιτικής για διαχείριση των εξωτερικών συνόρων. Το πλαίσιο αυτό περιλαμβάνει :

- Κοινές νομοθετικές διατάξεις
- Κοινό μηχανισμό διαβούλευσης και συνεργασίας
- Κοινή και ολοκληρωμένη αξιολόγηση των κινδύνων
- Προσωπικό με κατάρτιση στην ευρωπαϊκή διάσταση και τον εξοπλισμό
- Κατανομή βάρους μεταξύ των μελών για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Σώματος φύλαξης των συνόρων

Το 1985 η υπογραφή της Συμφωνίας Σένγκεν από πέντε κράτη μέλη της ΕΕ σηματοδότησε την έναρξη της συνεργασίας για την κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα.⁷¹ Τα επόμενα έτη, τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, και μερικά κράτη εκτός ΕΕ, προσχώρησαν σε αυτή τη

---

⁷⁰ COM (2002) 233 τελικό, Βρυξέλες, 7/05/2002

⁷¹ Παπαγιάννης Δονάτος, Ο ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2001, σελ 72

συμφωνία και όλα μαζί δημιούργησαν τον χώρο Σένγκεν. Οι χώρες που συμμετέχουν στη συνεργασία Σένγκεν δεν διενεργούν πλέον ελέγχους στα κοινά τους σύνορα. Έτσι, οι πολίτες μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα από τη μια χώρα Σένγκεν στην άλλη χωρίς να υπόκεινται σε ελέγχους διαβατηρίων.⁷²

Λόγω της κατάργησης των εσωτερικών συνόρων, οι χώρες Σένγκεν πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους ώστε να διατηρείται υψηλό επίπεδο ασφάλειας στο εσωτερικό αυτής της ζώνης. Πρέπει επίσης να μοιράζονται την ευθύνη και να συνεργάζονται για τη διαχείριση των κοινών εξωτερικών συνόρων τους και, στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαίο να αναπτύξουν σχέσεις καλής συνεργασία με τις γειτονικές χώρες εκτός ΕΕ που δεν ανήκουν στον χώρο Σένγκεν. Η συνεργασία Σένγκεν συνεπάγεται κοινά κριτήρια για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, κοινούς κανόνες για την είσοδο στον χώρο Σένγκεν και αυξημένη αστυνομική συνεργασία μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών.

Οι χώρες Σένγκεν εφαρμόζουν μια σειρά κοινών κανόνων για τους ελέγχους προσώπων στα εξωτερικά σύνορα και τη χορήγηση θεωρήσεων για διαμονή μικρής διάρκειας στον χώρο Σένγκεν. Με βάση αυτούς τους κοινούς κανόνες, η ΕΕ μπορεί να ελέγχει αποτελεσματικά τα εξωτερικά της σύνορα και να προλαμβάνει απειλές για την ασφάλειά της, καθώς και να λαμβάνει μέτρα κατά της εμπορίας ανθρώπων και για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης. Συγχρόνως, η ύπαρξη κοινών κανόνων για την πρόσβαση στον χώρο Σένγκεν κάνει πιο διαφανείς τους όρους που πρέπει να πληρούν οι υπήκοοι χωρών εκτός ΕΕ, οι οποίοι επιθυμούν να εισέλθουν στην ΕΕ.

Ο κώδικας συνόρων Σένγκεν ρυθμίζει τη διέλευση των συνόρων και τον έλεγχο των προσώπων. Ειδικότερα, καθορίζει τις απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν οι υπήκοοι χωρών εκτός ΕΕ για είσοδο στον χώρο Σένγκεν και διαμονή μέγιστης διάρκειας τριών μηνών ανά εξάμηνο, π.χ. να είναι κάτοχοι έγκυρου ταξιδιωτικού εγγράφου και έγκυρης θεώρησης εισόδου (εάν είναι αναγκαίο) και να διαθέτουν τα οικονομικά μέσα για να ζήσουν

---

72 Παπαγιάννης Δονάτος, Ο ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2001, σελ 100

στη χώρα προορισμού για το διάστημα της προβλεπόμενης παραμονής. Ο κώδικας συνόρων Σένγκεν παρέχει επίσης τη δυνατότητα στις χώρες Σένγκεν να επαναφέρουν κατ' εξαίρεση τους ελέγχους στα εσωτερικά τους σύνορα, αλλά μόνον εφόσον υπάρχουν σοβαρές απειλές για τη δημόσια τάξη ή την εσωτερική ασφάλεια και μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Ένα άλλο στοιχείο της συνεργασίας Σένγκεν είναι η κοινή πολιτική θεωρήσεων, η οποία όχι μόνο διευκολύνει τη νόμιμη είσοδο επισκεπτών στην ΕΕ, αλλά συμβάλλει και στην ενίσχυση της εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ. Ο κώδικας θεωρήσεων εναρμονίζει τους όρους και τις διαδικασίες έκδοσης θεώρησης (βίζας) για διαμονή μικρής διάρκειας στις χώρες Σένγκεν («θεώρηση Σένγκεν»). Καθορίζει π.χ. τη διαδικασία υποβολής αίτησης για θεώρηση και τα κριτήρια προσδιορισμού της χώρας που είναι αρμόδια για την εξέταση της αίτησης. Η θεώρηση Σένγκεν ισχύει για διαμονή μέγιστης διάρκειας τριών μηνών ανά εξάμηνο και ο κάτοχός της έχει δικαίωμα να ταξιδεύει ελεύθερα σε ολόκληρο τον χώρο Σένγκεν.⁷³

Δεν χρειάζονται όλοι οι υπήκοοι χωρών εκτός ΕΕ θεώρηση για να εισέλθουν στον χώρο Σένγκεν. Η ΕΕ έχει καταρτίσει κοινούς καταλόγους των χωρών των οποίων οι υπήκοοι υπόκεινται στην υποχρέωση θεώρησης και των χωρών των οποίων οι υπήκοοι απαλλάσσονται από αυτή την υποχρέωση. Μεταξύ άλλων, η απαλλαγή ισχύει για χώρες με τις οποίες η ΕΕ έχει υπογράψει συμφωνίες απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης ή για πρόσωπα που έχουν ειδικά δικαιώματα ως αποτέλεσμα διμερών συμφωνιών, όπως π.χ. για την τοπική διασυνοριακή κυκλοφορία.

Για διαμονή διάρκειας μεγαλύτερης από τρεις μήνες, τα κράτη μέλη της ΕΕ συνεχίζουν να χορηγούν θεωρήσεις διαμονής μεγάλης διάρκειας και άδειες διαμονής βάσει των εθνικών κανόνων.

Το καθεστώς τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας της ΕΕ επιτρέπει στα κράτη μέλη της να συνάπτουν διμερείς συμφωνίες με γειτονικές χώρες εκτός ΕΕ με στόχο τη διευκόλυνση της διέλευσης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Βάσει αυτών των συμφωνιών, οι υπήκοοι χωρών εκτός ΕΕ που

---

⁷³ Παπαγιάννης Δονάτος, Ο ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2001, σελ 110

διαμένουν σε παραμεθόριες περιοχές και οι οποίοι πρέπει να διέρχονται συχνά τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ δεν είναι υποχρεωμένοι να υπόκεινται σε τακτικούς συνοριακούς ελέγχους ούτε να έχουν θεώρηση Σένγκεν. Αυτού του είδους η συνεργασία βελτιώνει όχι μόνο το εμπόριο αλλά και τις κοινωνικές και πολιτιστικές ανταλλαγές με γειτονικές περιοχές.

Για να διαχειρίζονται καλύτερα τα κοινά εξωτερικά τους σύνορα, τα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν ακόμα, κοινά συστήματα πληροφοριών που διευκολύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών αρχών σε όλο τον χώρο Σένγκεν.

3.4.1 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Το **Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II)**, που άρχισε να λειτουργεί πρόσφατα, δίνει τη δυνατότητα στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να έχουν πρόσβαση και να ανταλλάσσουν πιο αποτελεσματικά πληροφορίες για συγκεκριμένους τύπους καταχωρίσεων σχετικά με πρόσωπα και αντικείμενα, όπως πληροφορίες για αγνοούμενα πρόσωπα και για κλεμμένα ή απολεσθέντα αυτοκίνητα, πυροβόλα όπλα και έγγραφα ταυτότητας. Το σύστημα παρέχει νέες λειτουργικές δυνατότητες, για παράδειγμα τη χρήση βιομετρικών στοιχείων (π.χ. δακτυλικά αποτυπώματα), νέους τύπους καταχωρίσεων, καθώς και τη δυνατότητα διασύνδεσης διαφόρων τύπων καταχωρίσεων (π.χ. καταχώριση για φυσικό πρόσωπο και για όχημα).

Το **Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS)** δίνει τη δυνατότητα στις εθνικές αρχές να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες και αποφάσεις σχετικά με αιτήσεις για έκδοση θεώρησης Σένγκεν. Ειδικότερα, τους δίνει τη δυνατότητα να αντιστοιχίζουν τα βιομετρικά στοιχεία (κυρίως δακτυλικά αποτυπώματα) για να εξακριβώσουν την ταυτότητα των κατόχων θεωρήσεων και να εντοπίσουν άτομα που βρίσκονται στον χώρο Σένγκεν χωρίς έγγραφα ταυτότητας ή με πλαστά έγγραφα. Το VIS όχι μόνο διευκολύνει την έκδοση θεωρήσεων, αλλά συμβάλλει και στην καταπολέμηση της απάτης και την προστασία των ταξιδιωτών. Μπορεί, π.χ., να βοηθήσει στην ανίχνευση δόλιων συμπεριφορών.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας (eu.LISA) είναι αρμόδιος για την επιχειρησιακή

διαχείριση του VIS και του SIS II, καθώς και του **EURODAC**⁷⁴ —ενός πληροφοριακού συστήματος για την αντιπαραβολή των δακτυλικών αποτυπωμάτων των αιτούντων άσυλο.⁷⁵

Έχοντας κοινά εξωτερικά σύνορα, όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να επενδύσουν στην προστασία τους, ώστε να διαφυλαχθεί η ασφάλεια στο εσωτερικό της Ένωσης. Ωστόσο, οι επενδύσεις αυτές μπορεί να είναι πολύ υψηλές για ορισμένα κράτη, ιδίως για εκείνα που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης και τα οποία, ως εκ τούτου, ενδέχεται να αντιμετωπίζουν έντονες μεταναστευτικές πιέσεις. Το **Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων** στηρίζει τα κράτη εκείνα για τα οποία ο έλεγχος των κοινών εξωτερικών συνόρων απαιτεί σημαντική οικονομική επιβάρυνση. Το διάστημα 2007-2013, το Ταμείο διέθεσε 1 856 εκατ. ευρώ για δράσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο με στόχο τη διαχείριση των συντοριακών ελέγχων, την επιτήρηση της ροής προσώπων στα εξωτερικά σύνορα, τη βελτίωση των δραστηριοτήτων των προξενικών αρχών και την υποστήριξη της κοινής πολιτικής θεωρήσεων για τη διευκόλυνση των νόμιμων ταξιδιών και την καταπολέμηση της παράνομης διέλευσης των συνόρων, καθώς και των περιπτώσεων απάτης όσον αφορά τις θεωρήσεις. Οι δράσεις αυτές βελτιώνουν σημαντικά τους συντοριακούς ελέγχους των κρατών μελών της ΕΕ, χάρη στον ταχύτερο έλεγχο των επιβατών και τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων επιτήρησης των συνόρων.⁷⁶

---

74 Το σύστημα Eurodac παρέχει στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) τη δυνατότητα να βοηθήσει στην ταυτοποίηση των αιτούντων άσυλο, καθώς και των ατόμων που έχουν συλληφθεί για παράνομη διέλευση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Μέσω της σύγκρισης των δακτυλικών αποτυπωμάτων, οι χώρες της ΕΕ μπορούν να προσδιορίσουν κατά πόσον ο αιτών άσυλο ή ο αλλοδαπός υπήκοος που βρίσκεται παράνομα σε μία χώρα της ΕΕ έχει ήδη υποβάλει αίτηση σε άλλη χώρα της ΕΕ, ή εάν ο αιτών άσυλο έχει εισέλθει παράνομα στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

75 Βλ Σενγκεν: Η πύλη προς την Ελεύθερη Κυκλοφορία στην Ευρώπη στο <http://www.euatschools.gr/site/downloads/yliko/4.6..pdf>

76 Βλ Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια, Σύνορα και Ασφάλεια, 2013, σελ 6

3.4.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ (FRONTEX)

Ο ευρωπαϊκός οργανισμός για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης συστάθηκε με τον *Κανονισμό (ΕΚ) 2007/2004 του Συμβουλίου*.

Ο FRONTEX:

- συντονίζει την επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων,
- επικουρεί τα κράτη μέλη στην εκπαίδευση των εθνικών συνοριακών φυλάκων, με την καθιέρωση κοινών προδιαγραφών εκπαίδευσης
- πραγματοποιεί αναλύσεις κινδύνου
- παρακολουθεί τις εξελίξεις των ερευνών σχετικά με τον έλεγχο και την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων
- επικουρεί τα κράτη μέλη σε περιπτώσεις που απαιτείται αυξημένη τεχνική και επιχειρησιακή συνδρομή στα εξωτερικά σύνορα
- παρέχει στα κράτη μέλη την αναγκαία στήριξη για την οργάνωση κοινών επιχειρήσεων επαναπατρισμού.

Ο FRONTEX συνδέεται στενά με άλλους εταίρους της Κοινότητας και της ΕΕ, αρμόδιους για την ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων, όπως η EUROPOL. Ο FRONTEX ενισχύει ακόμη, την ασφάλεια των συνόρων εξασφαλίζοντας το συντονισμό των ενεργειών των κρατών μελών κατά την

εφαρμογή των κοινοτικών μέτρων που αφορούν τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.⁷⁷

Σε πρόσφατη μάλιστα πρότασή της η Επιτροπή μεταξύ άλλων προβλέπει χρήση μέχρι και 2000 αστυνομικών από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι θα βρίσκονται σε διαρκή ετοιμότητα για το ενδεχόμενο να τους χρειαστεί η FRONTEX. Σύμφωνα με το ίδιο σχέδιο, η FRONTEX θα μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να δράσει και χωρίς να προηγηθεί αίτημα κράτους-μέλους.

*"Οι εποχές που πρέπει να ζητιανεύουμε για αστυνομικούς πρέπει να αποτελέσουν παρελθόν. Το θέμα είναι να δημιουργήσουμε από την FRONTEX μια πραγματική υπηρεσία φύλαξης συνόρων", αναφέρει το Spiegel, μεταφέροντας δηλώσεις κύκλων της Κομισιόν.*⁷⁸

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε μάλιστα, στις 15/12/2015 μια σημαντική δέσμη μέτρων για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων και την προστασία του χώρου Σένγκεν σε απάντηση στις πρόσφατες τραγικές επιθέσεις στο Παρίσι και στην αυξανόμενη απειλή από ξένους τρομοκράτες μαχητές. Η Επιτροπή προτείνει τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, ώστε να εξασφαλιστεί η ισχυρή και από κοινού διαχείριση των εξωτερικών συνόρων. Προκειμένου να αυξηθεί περαιτέρω η ασφάλεια των πολιτών της Ευρώπης, η Επιτροπή προτείνει επίσης να καθιερωθούν συστηματικοί έλεγχοι όλων των ατόμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από τον χώρο του Σένγκεν με τη χρήση κατάλληλων βάσεων δεδομένων.

Στην Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή θα συμμετέχουν ένας ευρωπαϊκός οργανισμός φύλαξης των συνόρων και των ακτών, που θα σχηματιστεί με βάση τον Frontex, και οι αρμόδιες για τη διαχείριση των συνόρων αρχές των κρατών μελών, που θα εξακολουθήσουν να ασκούν την καθημερινή διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.

---

⁷⁷ Βλ Europa, Υπηρεσίες της ΕΕ, Frontex στο http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/policy_agencies/frontex/index_el.htm

⁷⁸ <http://news247.gr/eidiseis/kosmos/diethnis-politiki/h-nea-frontex-tha-mporei-na-agnoi-th-thelhsh-twn-kratwn-oloklhro-to-sxedio.3817307.html>, 16/12/2015

Η νέα Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή θα χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα:

- Εφεδρείες συνοριοφυλάκων ταχείας κινητοποίησης και τεχνικού εξοπλισμού: ο οργανισμός θα είναι σε θέση να βασίζεται σε τουλάχιστον 1.500 εμπειρογνώμονες, οι οποίοι θα μπορούν να αναπτυχθούν σε λιγότερο από 3 ημέρες. Για πρώτη φορά, ο οργανισμός θα έχει τη δυνατότητα να προμηθεύεται ο ίδιος εξοπλισμό και να χρησιμοποιεί ένα απόθεμα τεχνικού εξοπλισμού που θα παρέχεται από τα κράτη μέλη. Δεν θα υπάρχει πλέον έλλειψη προσωπικού ή εξοπλισμού για τις ευρωπαϊκές συνοριακές επιχειρήσεις. Οι ανθρωπίνι πόροι του νέου οργανισμού θα υπερδιπλασιαστούν σε σχέση με εκείνους του Frontex, ανερχόμενοι σε μόνιμο προσωπικό 1 000 ατόμων, συμπεριλαμβανομένου του επιτόπιου προσωπικού, έως το 2020.
- Ρόλο παρακολούθησης και εποπτείας: θα συσταθεί ένα κέντρο παρακολούθησης και ανάλυσης κινδύνου, το οποίο θα παρακολουθεί τις μεταναστευτικές ροές προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και εντός αυτής και θα διενεργεί αναλύσεις κινδύνου και υποχρεωτικές εκτιμήσεις τρωτότητας, προκειμένου να εντοπίζονται και να θωρακίζονται τα αδύνατα σημεία. Αξιωματικοί-σύνδεσμοι θα αποσπώνται στα κράτη μέλη για να εξασφαλίζεται η επιτόπια παρουσία στα σημεία όπου υπάρχει κίνδυνος για τα σύνορα. Ο οργανισμός θα είναι σε θέση να εκτιμά την επιχειρησιακή ικανότητα, τον τεχνικό εξοπλισμό και τους πόρους που διαθέτουν τα κράτη μέλη ώστε να αντιμετωπίζουν προκλήσεις στα εξωτερικά τους σύνορα και να απαιτεί από τα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα ώστε να επιληφθούν του ζητήματος εντός καθορισμένης προθεσμίας σε περίπτωση που υπάρχουν τρωτά σημεία.
- Δικαίωμα παρέμβασης: τα κράτη μέλη μπορούν να ζητήσουν την εκτέλεση κοινών επιχειρήσεων και ταχείες συνοριακές επεμβάσεις, καθώς και την αποστολή ευρωπαϊκών ομάδων συνοριοφυλάκων και ακτοφυλάκων προς υποστήριξή τους. Σε περίπτωση που εξακολουθούν να υπάρχουν ελλείψεις ή που κράτος μέλος υφίσταται

σημαντική μεταναστευτική πίεση που θέτει σε κίνδυνο τον χώρο Σένγκεν και εφόσον δεν επίκειται η λήψη μέτρων σε εθνικό επίπεδο ή εάν αυτά είναι ανεπαρκή, η Επιτροπή θα έχει τη δυνατότητα να εκδίδει εκτελεστική απόφαση με την οποία θα ορίζεται ότι η κατάσταση σε συγκεκριμένο τμήμα των εξωτερικών συνόρων απαιτεί την ανάληψη επείγουσας δράσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό θα επιτρέπει στον οργανισμό να παρεμβαίνει και να αποστέλλει ευρωπαϊκές ομάδες συνοριοφυλάκων και ακτοφυλάκων, ώστε να εξασφαλίζεται ότι αναλαμβάνεται επιτόπια δράση, ακόμη και όταν ένα κράτος μέλος δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμεί να λάβει τα αναγκαία μέτρα.

- ο Επιτήρηση από την Ακτοφυλακή: οι εθνικές ακτοφυλακές θα αποτελούν μέρος της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, στον βαθμό που εκτελούν καθήκοντα συνοριακών ελέγχων. Οι εντολές της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ελέγχου της Αλιείας και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα θα ευθυγραμμιστούν με την εντολή της νέας Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής. Οι τρεις οργανισμοί θα είναι σε θέση να αναλαμβάνουν κοινές επιχειρήσεις επιτήρησης, για παράδειγμα, μέσω της από κοινού λειτουργίας των τηλεκατευθυνόμενων αεροπορικών συστημάτων (μη επανδρωμένων αεροσκαφών) στη Μεσόγειο Θάλασσα.
- ο Εντολή για δραστηριοποίηση σε τρίτες χώρες: ο οργανισμός θα λάβει νέα εντολή για αποστολή αξιωματικών-συνδέσμων σε γειτονικές τρίτες χώρες και έναρξη κοινών επιχειρήσεων με αυτές, μεταξύ άλλων και στο έδαφός τους.
- ο Ενίσχυση του ρόλου σε θέματα επιστροφής: στο πλαίσιο του οργανισμού θα συσταθεί Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Επιστροφών, ώστε να επιτραπεί η τοποθέτηση ευρωπαϊκών ομάδων επέμβασης για επιστροφές, οι οποίες θα στελεχώνονται από συνοδούς, παρατηρητές και ειδικούς σε θέματα επιστροφής και θα εργάζονται για την αποτελεσματική επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Ένα ενιαίο ευρωπαϊκό ταξιδιωτικό έγγραφο για την

επιστροφή θα εξασφαλίσει την ευρύτερη αποδοχή των επαναπατριζόμενων από τις τρίτες χώρες.

- ο Διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας: ο οργανισμός θα λαμβάνει υπόψη του στην ανάλυση κινδύνου το διασυνοριακό έγκλημα και την τρομοκρατία και θα συνεργάζεται με άλλους οργανισμούς της Ένωσης και διεθνείς οργανώσεις για την πρόληψη της τρομοκρατίας, με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Όσο αφορά τους συστηματικούς ελέγχους των πολιτών της ΕΕ στα εξωτερικά σύνορα, προκειμένου να αυξηθεί η ασφάλεια εντός του χώρου Σένγκεν, η Επιτροπή προτείνει ακόμη, μια στοχευμένη τροποποίηση του κώδικα συνόρων του Σένγκεν, με τη θέσπιση υποχρεωτικών συστηματικών ελέγχων των πολιτών της ΕΕ στα εξωτερικά χερσαία, θαλάσσια και εναέρια σύνορα. Θα καθιερωθούν υποχρεωτικοί έλεγχοι των πολιτών της ΕΕ με τη χρήση βάσεων δεδομένων, όπως το σύστημα πληροφοριών Σένγκεν (SIS), η βάση δεδομένων της Ιντερπόλ για κλαπέντα και απολεσθέντα ταξιδιωτικά έγγραφα και συναφή εθνικά συστήματα, για να εξακριβώνεται ότι τα πρόσωπα που αφικνούνται δεν συνιστούν απειλή για τη δημόσια τάξη και την εσωτερική ασφάλεια. Επίσης, η πρόταση ενισχύει την ανάγκη να εξακριβώνονται τα βιομετρικά αναγνωριστικά στοιχεία στα διαβατήρια των πολιτών της ΕΕ σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με τη γνησιότητα του διαβατηρίου ή τη νομιμότητα του κατόχου. Οι έλεγχοι θα είναι πλέον υποχρεωτικοί και κατά την έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κατ' αρχήν, δεδομένου ότι οι έλεγχοι εγγράφων και προσώπων είναι δυνατόν να διεξάγονται παράλληλα, οι αρχές αναμένεται ότι θα είναι σε θέση να συμβουλεύονται τις σχετικές βάσεις δεδομένων χωρίς να καθυστερεί η διέλευση των συνόρων. Προβλέπεται ευελιξία από τους κανόνες για τις περιπτώσεις στις οποίες οι συστηματικοί έλεγχοι ενδέχεται να έχουν δυσανάλογες επιπτώσεις στη ροή της κυκλοφορίας στα σύνορα. Στις περιπτώσεις αυτές, τα κράτη μέλη μπορούν, βάσει αξιολόγησης κινδύνου, να αποφασίσουν να διενεργήσουν στοχευμένους ελέγχους σε ορισμένα σημεία διέλευσης των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων. Η αξιολόγηση κινδύνου θα γνωστοποιείται στον οργανισμό, ο οποίος μπορεί

να αξιολογεί τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται η εξαίρεση στη δική του εκτίμηση τρωτότητας.

Οι συστηματικοί έλεγχοι στις βάσεις δεδομένων πραγματοποιούνται βάσει συστήματος «αντιστοιχίας/μη αντιστοιχίας» (hit/no hit). Αυτό σημαίνει ότι εάν το άτομο δεν παρουσιάζει κίνδυνο, ο έλεγχος δεν καταγράφεται και δεν γίνεται περαιτέρω επεξεργασία των δεδομένων που το αφορούν. Η χρήση των βάσεων δεδομένων με τον τρόπο αυτό συνεπάγεται πολύ περιορισμένο αντίκτυπο στα δικαιώματα που αφορούν προσωπικά δεδομένα και δικαιολογείται από τους στόχους ασφάλειας.

Ο Πρώτος Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Frans Timmermans δήλωσε σχετικά: *«Σε έναν χώρο ελεύθερης κυκλοφορίας χωρίς εσωτερικά σύνορα, η διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ευρώπης πρέπει να αποτελεί επιμερισμένη ευθύνη. Η κρίση έχει αποκαλύψει σαφείς αδυναμίες και κενά στους υφιστάμενους μηχανισμούς που αποσκοπούν στη διασφάλιση της τήρησης των προτύπων της ΕΕ. Επομένως, ήρθε η ώρα να προχωρήσουμε σε ένα πραγματικά ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των συνόρων. Στην Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή θα συμμετέχουν ένας ενισχυμένος οργανισμός, που θα έχει τη δυνατότητα να βασίζεται σε εφεδρεία προσώπων και εξοπλισμού, και οι αρχές των κρατών μελών, που θα εξακολουθήσουν να ασκούν την καθημερινή διαχείριση των εξωτερικών συνόρων. Το σύστημα που προτείνουμε θα επιτρέψει τον εντοπισμό ενδεχόμενων αδυναμιών σε πραγματικό χρόνο, ώστε να μπορούν να αντιμετωπιστούν γρήγορα, καθώς και τη βελτίωση της συλλογικής μας ικανότητας να αντιμετωπίζουμε αποτελεσματικά τις καταστάσεις κρίσης σε περίπτωση που τμήμα των εξωτερικών συνόρων υφίσταται ισχυρή πίεση.»*

Ο Επίτροπος Μετανάστευσης, Εσωτερικών Υποθέσεων και Ιθαγένειας Δημήτρης Αβραμόπουλος πρόσθεσε: *«Οι σημερινές προκλήσεις στον τομέα της ασφάλειας και της μετανάστευσης δεν γνωρίζουν σύνορα και απαιτούν μια πραγματικά ευρωπαϊκή προσέγγιση. Ενώ ο Frontex περιοριζόταν γενικά στην υποστήριξη των κρατών μελών στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων τους, ο νέος οργανισμός για τα σύνορα θα προχωρήσει πολύ περισσότερο. Αυτό που δημιουργούμε σήμερα είναι περισσότερη Ευρώπη:*

με τη διαχείριση των εξωτερικών μας συνόρων, την ταχύτερη επιστροφή των παράτυπων μεταναστών, τη δυνατότητα εύρυθμης λειτουργίας του συστήματος ασύλου για όσους έχουν ανάγκη και την ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με τη δέσμη μέτρων για τα σύνορα που παρουσιάζουμε σήμερα θα αυξηθεί η ασφάλεια για τους πολίτες μας και θα εξασφαλιστούν υψηλά πρότυπα διαχείρισης των συνόρων.»⁷⁹

3.4.3 ΟΜΑΔΕΣ ΤΑΧΕΙΑΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ (RABIT)

Εκτός του Φρόντεξ υπάρχουν και οι ομάδες ταχείας επέμβασης στα σύνορα, γνωστές και ως **RABIT**⁸⁰, οι οποίες συστάθηκαν το 2007 με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 836/2007. Ο παρών κανονισμός καθορίζει ένα μηχανισμό στόχος του οποίου είναι να παράσχει ενισχυμένη τεχνική και επιχειρησιακή συνδρομή, για μια περιορισμένη περίοδο, με τη σύσταση ομάδων ταχείας επέμβασης στα σύνορα, ο οποίος συμπεριλαμβάνει και τους συνοριοφύλακες άλλων κρατών μελών. Οι ομάδες αυτές παρεμβαίνουν κατόπιν αιτήματος ενός κράτους μέλους το οποίο αντιμετωπίζει καταστάσεις που έχουν επείγοντα και εξαιρετικό χαρακτήρα, οι οποίες προκύπτουν από τη μαζική εισροή λαθρομεταναστών.

Αιτήσεϊ κράτους μέλους, ο εκτελεστικός διευθυντής του ευρωπαϊκού οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα (Frontex) αποφασίζει για την ανάπτυξη δράσης μίας ή περισσότερων ομάδων ταχείας επέμβασης στα σύνορα το συντομότερο δυνατό και το αργότερο πέντε εργάσιμες ημέρες μετά τη λήψη της αίτησης.

⁷⁹ Βλ Δελτίο Τύπου : Μια Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή για την προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ευρώπης, 15/12/2015 στο www.ec.europa.eu/greece

⁸⁰ Βλ Ομάδες Ταχείας Επέμβασης, Κανονισμός 836/2007, στο <http://eur-lex.europa.eu>

Στη συνέχεια, καταρτίζεται ένα επιχειρησιακό σχέδιο από τον οργανισμό (Frontex) και το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, το οποίο ορίζει τους ακριβείς όρους επέμβασης μιας ή περισσότερων ομάδων.

Ο εκτελεστικός διευθυντής διορίζει έναν ή περισσότερους εμπειρογνώμονες από το προσωπικό του οργανισμού, οι οποίοι αποστέλλονται ως συντονιστές προκειμένου να:

- χρησιμεύσουν ως διεπαφή μεταξύ του Frontex, αφενός, και του κράτους μέλους υποδοχής και των μελών της ομάδας, αφετέρου·
- ελέγχουν την εφαρμογή του επιχειρησιακού σχεδίου·
- διαβιβάσουν στον οργανισμό (Frontex) την αξιολόγηση του αντικτύπου της ανάπτυξης δράσης της ομάδας.

Από την πλευρά τους, τα κράτη μέλη διορίζουν ένα σημείο επαφής επιφορτισμένο με τη διασύνδεση μεταξύ των αρχών και του οργανισμού (Frontex).

Ο οργανισμός (Frontex) καθορίζει τη σύσταση των ομάδων, τα μέλη των οποίων προέρχονται από το εθνικό απόθεμα και προβαίνει στην ανάπτυξη δράσης τους. Οργανώνει τα μαθήματα κατάρτισης και τις ασκήσεις, συναρτίζει των καθηκόντων τα οποία καλούνται να πραγματοποιήσουν.

Τα μέλη των ομάδων που είναι επιφορτισμένα με την πραγματοποίηση αποστολών ελεγκτικών δραστηριοτήτων και επιτήρησης στα εξωτερικά σύνορα είναι υποχρεωμένα να τηρούν την κοινοτική νομοθεσία και την εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής. Στη διάρκεια της παρέμβασης, τα μέλη της ομάδας τίθενται υπό την ευθύνη του κράτους μέλους υποδοχής. Ακολουθούν τις οδηγίες του και δρουν παρουσία των εθνικών συνοριοφυλάκων.

Διατηρούν την ιδιότητά τους ως μέλη του εθνικού σώματος συνοριοφυλάκων του κράτους μέλους προέλευσής τους και με την ιδιότητα αυτή συνεχίζουν να φέρουν το υπηρεσιακό τους όπλο και τη δική τους στολή. Ωστόσο, για να διακρίνονται φορούν ένα κυανού χρώματος περιβραχιόνιο με το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έχουν πρόσβαση στις

βάσεις δεδομένων του κράτους υποδοχής και δύνανται ενδεχομένως να κάνουν χρήση βίας.

Εφόσον οι προσκεκλημένοι υπάλληλοι μέλη των ομάδων δραστηριοποιούνται εντός του κράτους μέλους υποδοχής, το τελευταίο αυτό θεωρείται υπεύθυνο για οποιαδήποτε ζημία προκληθεί από αυτούς. Στη διάρκεια της ανάπτυξης δράσης των ομάδων, οι προσκεκλημένοι υπάλληλοι ενοποιούνται με υπαλλήλους του κράτους μέλους υποδοχής όσον αφορά τις αξιόποινες πράξεις των οποίων υπήρξαν θύμα ή διέπραξαν.

Ύστερα από αίτημα της Ελλάδας για την αντιμετώπιση χιλιάδων μεταναστών που εισέρχονται στα σύνορά της ενεργοποιήθηκε η ομάδα Rabbit στις 10/12/2015.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Frontex, οι ομάδες που θα μεταβούν στα ελληνικά νησιά του Αιγαίου *"θα βοηθήσουν τη χώρα στην αντιμετώπιση του αριθμού ρεκόρ των μεταναστών που φθάνουν στις ακτές της"*.

Επιπλέον, για την ανάπτυξη των ομάδων RABIT απαιτείται από την Ελλάδα η διάθεση Ελλήνων συνοριοφυλάκων, που θα επιχειρούν παράλληλα με αυτούς της Frontex.

"Η ανάπτυξη των ομάδων RABIT θα μας επιτρέψει να αυξήσουμε τον αριθμό τόσο των θαλάσσιων όσο και των χερσαίων περιπολιών, πράγμα που σημαίνει τον εντοπισμό και τη σωστή καταγραφή περισσότερων μεταναστών αμέσως μετά την άφιξή τους στα ελληνικά νησιά".

"Με άλλα λόγια, η ενεργοποίηση του μηχανισμού RABIT θα αναβαθμίσει την επιχείρηση Ποσειδών στο Αιγαίο", δήλωσε ο Φ. Λετζέρι. Αυτή τη στιγμή στο Αιγαίο επιχειρούν 16 σκάφη και περισσότεροι από 260 συνοριοφύλακες της Frontex.

Σύμφωνα με τη Frontex, οι 448 συνοριοφύλακες που παραχωρήθηκαν από τα κράτη-μέλη της ΕΕ θα συμμετάσχουν στην καινούργια επιχείρηση, ενώ θα αυξηθούν σημαντικά τα σκάφη και οι περιπολίες. Η επιχείρηση θα επικεντρωθεί επίσης στους ελέγχους ασφάλειας και στην ταυτοποίηση δακτυλικών αποτυπωμάτων με εθνικές και ευρωπαϊκές βάσεις δεδομένων.

Η ανάπτυξη των ομάδων RABIT μπορεί να διαρκέσει μέχρι τρεις μήνες και μπορεί να ανανεωθεί μόνο μία φορά επίσης μέχρι τρεις μήνες, αναφέρει η ανακοίνωση της Frontex.

Τέλος, σημειώνεται ότι μέχρι στιγμής, ο μηχανισμός RABIT έχει ενεργοποιηθεί μόνο μία φορά, τον Οκτώβριο του 2010, επίσης από την Ελλάδα. Η επιχείρηση στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα στην περιοχή του Έβρου ξεκίνησε το Νοέμβριο του 2010 και ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2011, όταν αντικαταστάθηκε από την Κοινή Επιχείρηση Ποσειδών.⁸¹

3.4.4 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Η μετανάστευση στην Ευρώπη, με τη μία ή την άλλη μορφή, αποτελεί μια πραγματικότητα και θα συνεχιστεί και στο μέλλον. Οι άνθρωποι μετακινούνται στην ΕΕ για διάφορους λόγους. Ορισμένοι για να σπουδάσουν ή να ασχοληθούν με την έρευνα, άλλοι για να εργαστούν και άλλοι για να ζήσουν με την οικογένειά τους που ήδη βρίσκεται στην ΕΕ. Παράλληλα, οι ολοένα συχνότερες παγκόσμιες κρίσεις, που οφείλονται τόσο στην ανθρώπινη δραστηριότητα όσο και στη φύση, ώθησαν πολλούς ανθρώπους να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους. Από τους 507 περίπου εκατομμύρια κατοίκους της ΕΕ, 20 εκατομμύρια είναι πολίτες χωρών εκτός ΕΕ.⁸²

Στο σημείο αυτό, από τη στιγμή που αναφερόμαστε σε έννοιες όπως η μετανάστευση είναι σκόπιμο να προσδιορίσουμε ποιος είναι μετανάστης και ποιος είναι πρόσφυγας. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι πρόσφυγας⁸³ είναι « *κάποιος που αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα του εξαιτίας πολιτικής,*

⁸¹ Βλ <http://www.avgi.gr/article/6098300/se-isxu-gia-treis-mines-i-omada-taxeias-epembasis-tis-frontex>, 10/12/2015

⁸² Βλ Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια, Άσυλο και Μετανάστευση, σελ 3 στο http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/el/migration_el.pdf

εθνικής, φυλετικής και θρησκευτικής δίωξης ή επειδή ανήκει σε μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα η οποία διώκεται. Πρόσφυγας είναι επίσης όποιος κινδυνεύει στη χώρα του λόγω πολέμου ή γενικευμένης βίας. Για τους λόγους αυτούς δεν μπορεί να επιστρέψει στην πατρίδα του και δικαιούται άσυλο και διεθνή προστασία στη χώρα που καταφεύγει. Οι πρόσφυγες προστατεύονται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και από διεθνείς ευρωπαϊκές συμφωνίες και εθνικούς νόμους. Δικαιούνται να ζητήσουν άσυλο με βάση της Αρχής της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Το να χορηγήσει μια χώρα άσυλο σε πρόσφυγες δεν είναι πράξη φιλανθρωπίας ούτε δείγμα καλής θέλησης αλλά υποχρέωση με βάση διεθνείς συνθήκες και εθνικούς νόμους. Και αυτό ισχύει και για την Ελλάδα».

Ενώ μετανάστες⁸⁴ είναι «όσοι εγκαταλείπουν τη χώρα τους προσπαθώντας να βρουν εργασία και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Συχνά υποχρεώνονται να φύγουν λόγω περιβαλλοντικών συνθηκών και απόλυτης φτώχειας. Η διαφορά με τους πρόσφυγες είναι πως οι μετανάστες μπορούν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους και δεν κινδυνεύει η ζωή και η σωματική τους ακεραιότητα (αν και είναι μεγάλη συζήτηση κατά πόσο η απόλυτη φτώχεια δεν απειλεί και την ζωή κάποιου). Έχει σημασία να αναφερθεί πως συνήθως όταν εισέρχονται στην Ελλάδα, τόσο οι πρόσφυγες όσο και οι μετανάστες δεν διαθέτουν έγγραφα και δεν είναι εύκολο να εξακριβωθεί η ταυτότητα τους. Ακολουθούν συνήθως τους ίδιους επικίνδυνους δρόμους εισόδου. Είναι, λοιπόν, απαραίτητο να υπάρχει μια δίκαιη και γρήγορη διαδικασία ασύλου ώστε να ελεγχθούν οι άνθρωποι και να εξακριβωθεί ποιος είναι πρόσφυγας και ποιος είναι οικονομικός μετανάστης».

Τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι κατά κύριο λόγο αρμόδια για τον καθορισμό τόσο των διαδικασιών εισόδου μεταναστών στο έδαφός τους όσο και του αριθμού των οικονομικών μεταναστών που θα κάνουν δεκτούς. Για τη συμπλήρωση και εναρμόνιση των εθνικών μεταναστευτικών πολιτικών, η

---

83 Βλ στο <http://www.aksioprepeiakantoxh.com/koinonia/ellada/919-prosfygas-metanastis-lathrometanastis-pois-einai-o-sostos-oros>, 18/04/2013

84 Βλ όπως παραπάνω

ΕΕ προωθεί τη δημιουργία ενός κοινού νομικού πλαισίου⁸⁵. Αυτό ορίζει τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής ορισμένων κατηγοριών μεταναστών, όπως φοιτητών, ερευνητών και εργαζομένων, με στόχο την απλούστευση των διαδικασιών εισδοχής και την εξασφάλιση ισοδύναμων δικαιωμάτων σε όλη την Ένωση. Για να γίνουν δεκτοί στην ΕΕ, οι μετανάστες που εμπίπτουν σε μία από τις παραπάνω κατηγορίες πρέπει να πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις όπως: να διαθέτουν έγκυρα ταξιδιωτικά έγγραφα, ασφάλιση ασθενείας και, αν είναι ανήλικοι, γονική άδεια. Ακόμη, ενδέχεται να τους ζητηθεί να αποδείξουν ότι διαθέτουν τα οικονομικά μέσα για τη συντήρησή τους κατά τη διάρκεια της διαμονής τους, ή ότι γνωρίζουν επαρκώς τη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Τα κράτη μέλη της ΕΕ χορηγούν με τη σειρά τους στους μετανάστες αυτούς άδεια διαμονής και ορισμένα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα των σπουδαστών να εργάζονται για να καλύπτουν μέρος των εξόδων τους.

Οι κατευθυντήριες γραμμές που υιοθετήθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την εκπλήρωση του στόχου εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών των κρατών-μελών και της υιοθέτησης μίας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής για τους νόμιμους μετανάστες από όλα τα κράτη-μέλη είναι:

Ο Κανονισμός 1030/2002/ΕΚ για την **καθιέρωση αδειών διαμονής ενιαίου τύπου** για τους υπηκόους τρίτων χωρών. Στόχος του είναι η προστασία τους από την νόθευση (παραποίηση, πλαστογράφηση) των σχετικών αδειών.

Η Οδηγία 2003/86/ΕΚ σχετικά με το **δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης**, με την οποία κατοχυρώνεται το δικαίωμα των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα σε κράτος-μέλος της Ένωσης, στην αρμονική οικογενειακή συμβίωση. Έτσι διευκολύνεται η ενσωμάτωση τους στην κοινωνίες των κρατών-μελών.

Η Οδηγία 2003/109/ΕΚ σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι **επί μακρόν διαμένοντες**. Η Οδηγία αυτή εξομοιώνει τους υπηκόους τρίτων χωρών, που διαμένουν σε κράτος-μέλος τουλάχιστον

---

85 Δονάτος Παπαγιάννης, *Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, Τρίτη έκδοση, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007, σελ 206

πέντε χρόνια πριν την υποβολή της αίτησης, με τους Ευρωπαίους πολίτες σε τομείς του οικονομικού και κοινωνικού βίου.

Η Οδηγία 2004/114/EK σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις **σπουδές**, την ανταλλαγή μαθητών, την άμισθη πρακτική άσκηση ή την εθελοντική υπηρεσία. Σκοπός της Οδηγίας είναι ο καθορισμός των προϋποθέσεων εισόδου και διαμονής ώστε να διευκολύνεται η μετακίνηση των υπηκόων τρίτων χωρών προκειμένου να σπουδάσουν.

Η Οδηγία 2005/71/EK σχετικά με ειδική διαδικασία εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών για σκοπούς **επιστημονικής έρευνας**. Η Οδηγία καθορίζει τις προϋποθέσεις για την ελεύθερη διακίνηση ερευνητών στα κράτη-μέλη.

Η Οδηγία 2009/50 σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την **απασχόληση υψηλής εξειδίκευσης**. Σκεπτικό της οδηγίας είναι ο έλεγχος των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών αυτών που έρχονται. Σκοπός της είναι ο καθορισμός των προϋποθέσεων εισόδου και διανομής με τις οποίες ο υπήκοος τρίτης χώρας αφού υποβάλλει τη σχετική αίτηση αποκτά τη λεγόμενη «μπλε κάρτα». Ο κάτοχος της «μπλε κάρτας της Ε.Ε.» δικαιούται να διαμένει και να εργάζεται νόμιμα σε κράτος-μέλος. Κατέχει υψηλά επαγγελματικά προσόντα.

Μια από τις αρνητικές πτυχές⁸⁶ της μετανάστευσης είναι ότι αυτή συχνά γίνεται παράνομα. Υπάρχουν άτομα που εισέρχονται σε μια ξένη χώρα με βίζα βραχείας διαμονής και στη συνέχεια μένουν περισσότερο. Ορισμένα άτομα εισέρχονται και διαμένουν σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ χωρίς άδεια, και μερικές φορές παρά τη θέλησή τους. Τα δίκτυα εμπορίας ανθρώπων και οι σωματέμποροι εκμεταλλεύονται ευκολότερα τα πρόσωπα που δεν διαθέτουν τα απαραίτητα έγγραφα. Η μαύρη αγορά εργασίας προσελκύει επίσης τους παράνομους μετανάστες. Η παράνομη μετανάστευση σε όλες της τις μορφές πρέπει να παταχθεί, ώστε να προστατευθούν τα πλέον ευάλωτα άτομα και να συνεχιστεί η εμπιστοσύνη του κοινού στις μεταναστευτικές πολιτικές.

86 Βλ Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια, Άσυλο και Μετανάστευση, σελ 3 στο http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/el/migration_el.pdf

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμος ένας σαφέστερος προσδιορισμός του όρου «**παράνομος μετανάστης**»⁸⁷, που στα πλαίσια του ευρωπαϊκού χώρου ασφάλειας και ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων – πολιτών της Ε.Ε., έχει να κάνει αποκλειστικά και μόνο με υπηκόους τρίτων χωρών και χρησιμοποιείται για να περιγράψει τέσσερις βασικές κατηγορίες :

- Τους υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι εισέρχονται στο ευρωπαϊκό έδαφος παράνομα, από ξηρά. θάλασσα ή αεροπορικώς, είτε χρησιμοποιώντας πλαστά έγγραφα είτε δίχως αυτά. με τη βοήθεια λαθρεμπόρων και διακινητών που ανήκουν σε κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος, οπότε αναφερόμαστε σε λαθρομετανάστευση.
- Τους υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι εισέρχονται με νόμιμα στο ευρωπαϊκό έδαφος, αλλά παραμένουν πέραν της λήξης των νόμιμων αδειών ή αλλάζουν το λόγο παραμονής τους χωρίς ειδική άδεια (π.χ. από σπουδαστές ή ερευνητές παραμένουν ως παράνομα εργαζόμενοι).
- Τους υπηκόους τρίτων χωρών που αν και έχουν νόμιμη άδεια παραμονής, εκπίπτουν της νομιμότητας αυτής για τυπικούς λόγους.
- Τους αιτούντες άσυλο σε μια ευρωπαϊκή χώρα. οι οποίοι παραμένουν αδικαιολόγητα σ' αυτήν και μετά τη διοικητική απόρριψη του αιτήματος τους και είναι στη διαδικασία επιστροφής τους στην χώρα καταγωγής τους.

Η καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης αποτελεί προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θεμελιώδες μέρος της συνολικής μεταναστευτικής πολιτικής. Η δράση της ΕΕ για τη λαθρομετανάστευση καλύπτει όλες τις πλευρές του φαινομένου. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέχει σημαντικό ρόλο επί του θέματος και ορίζει στρατηγικές προτεραιότητες, ενώ το Συμβούλιο δίνει εντολή για διαπραγματεύσεις με τρίτες χώρες και παρακολουθεί στη σύσταση και εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων και γραμμών δράσης. Για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης η ΕΕ συμπεριλαμβάνει πόρους στον προϋπολογισμό της που πρόκειται να

---

87 <http://www.mopocp.gov.gr>

διατεθούν με σκοπό τη στήριξη των στρατηγικών των τρίτων χωρών για τη μείωση της φτώχειας, ιδίως με την προώθηση της πρόσβασης των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, την ενίσχυση των υγειονομικών συστημάτων στις πιο φτωχές χώρες, την προώθηση πρωτοβουλιών για τη δημοκρατία και την ορθή διακυβέρνηση σε χώρες που βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση, και τέλος, πόρους για παροχή οικονομικής βοήθειας σε περιπτώσεις ακραίων καιρικών φαινομένων με ανθρώπινες απώλειες και μεγάλες υλικές ζημιές.⁸⁸

Οι οικονομικές παροχές καθώς και διάφορα προγράμματα εκπαίδευσης της Ένωσης προς τρίτες χώρες προσπαθούν να δημιουργήσουν ισορροπίες μεταξύ της Δύσης και της Ανατολής και να δημιουργήσουν αφενός κίνητρα ώστε να μην υπάρχουν τόσο εκτεταμένα μεταναστευτικά ρεύματα και αφετέρου προϋποθέσεις παραμονής των εν δυνάμει μεταναστών στις χώρες καταγωγής τους.

Μεταξύ άλλων τέθηκαν σε εφαρμογή περιφερειακά προγράμματα, τα οποία αφορούσαν τη διαχείριση των συνόρων, την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και στόχο είχαν να συμβάλουν άμεσα στην ενίσχυση της ικανότητας διαχείρισης των μεταναστευτικών ρευμάτων από τρίτες χώρες. Μερικά από αυτά είναι το περιφερειακό πρόγραμμα «MEDA» στην περιοχή της Μεσογείου, με σκοπό την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και την εμπορία ανθρώπων. Το περιφερειακό πρόγραμμα «TACIS» στην Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία με σκοπό ενός συνολικού συστήματος διαχείρισης των συνόρων, της μετανάστευσης και της παραχώρησης ασύλου.

Συμπληρωματικά αναπτύχθηκαν διάφορα προγράμματα συνεργασίας που σχετίζονται άμεσα με τη μετανάστευση σε εθνικό επίπεδο, όπως η Ευρωμεσογειακή Συνεργασία, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης- Έγγραφο Περιφερειακής Στρατηγικής και Περιφερειακό Ενδεικτικό Πρόγραμμα για την Ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση. Με αυτούς τους μηχανισμούς η ΕΕ επιδιώκει να διατηρήσει και να ενισχύσει τη μεταρρυθμιστική διαδικασία στις μεσογειακές χώρες – εταίρους.

---

88 Βλ Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια «Μετανάστευση και Άσυλο»,σελ 3,2013,Υπηρεσία Εκδόσεων της Ε.Ε. στο http://europa.eu/pol/index_el.htm

Τέλος, στα πλαίσια της ενσωμάτωσης μιας πολιτικής πρόληψης της παράνομης μετανάστευσης στην εξωτερική πολιτική της η Ε.Ε. προσπαθεί να υλοποιήσει μια Συνολική Προσέγγιση για την Μετανάστευση και την Κινητικότητα. Αυτή από το 2005 αποτελεί το πλαίσιο των σχέσεων της ΕΕ με τρίτες χώρες στον τομέα της μετανάστευσης και συμπληρώνει την εξωτερική πολιτική και την πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας της ΕΕ.

Η Συνολική Προσέγγιση στοχεύει στην προώθηση του διαλόγου και της συνεργασίας με χώρες εταίρους εκτός ΕΕ σε τέσσερις τομείς:

- καλύτερη οργάνωση της νόμιμης μετανάστευσης και προώθηση της ορθής διαχείρισης της κινητικότητας·
- πρόληψη και καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων·
- μεγιστοποίηση του αναπτυξιακού αντίκτυπου της μετανάστευσης· προώθηση της διεθνούς προστασίας και
- ενίσχυση της εξωτερικής διάστασης της πολιτικής ασύλου.⁸⁹

Για παράδειγμα, κατά την περίοδο 2014-2020, η ΕΕ θα έχει διαθέσει 3,137 δισ. ευρώ μέσω του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF) για πρωτοβουλίες των κρατών μελών της οι οποίες προάγουν την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, καθώς και την εφαρμογή, ενίσχυση και ανάπτυξη μιας κοινής ενωσιακής προσέγγισης για τη μετανάστευση. Το Ταμείο στηρίζει πρωτοβουλίες τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο, όπως μέτρα πληροφόρησης και ενημερωτικές εκστρατείες σε τρίτες χώρες για νόμιμους διαύλους μετανάστευσης, μαθήματα γλώσσας και αγωγής του πολίτη σε μετανάστες, ανταλλαγή πληροφοριών και συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και διαπολιτισμική κατάρτιση για την κοινωνία των πολιτών. Ειδικότερα, το Ταμείο σκοπό έχει να συμβάλει στην υλοποίηση των ακόλουθων τεσσάρων στόχων:

---

89 Βλ Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια «Μετανάστευση και Άσυλο»,σελ 4,2013,Υπηρεσία Εκδόσεων της Ε.Ε. στο http://europa.eu/pol/index_el.htm

- στήριξη της νόμιμης μετανάστευσης προς τα κράτη μέλη της ΕΕ, ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, καθώς και της αποτελεσματικής ένταξης υπηκόων χωρών εκτός ΕΕ·
- ανάπτυξη δίκαιων και αποτελεσματικών στρατηγικών επιστροφής μεταναστών, οι οποίες συμβάλλουν στην καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης·
- εξασφάλιση αλληλεγγύης εκ μέρους των άλλων κρατών μελών της ΕΕ προς τα κράτη μέλη της ΕΕ που πλήττονται περισσότερο από τις εισροές μεταναστών και αιτούντων άσυλο·
- ενίσχυση και ανάπτυξη του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου μέσω της διασφάλισης της αποτελεσματικής και ομοιόμορφης εφαρμογής της νομοθεσίας (για περισσότερες πληροφορίες, βλ. κεφάλαιο για το άσυλο παρακάτω).

Κατά την περίοδο 2007-2013, η ΕΕ διέθεσε σχεδόν 4 δισ. ευρώ για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης και την εφαρμογή κοινών πολιτικών ασύλου και μετανάστευσης μέσω του γενικού προγράμματος «Αλληλεγγύη και διαχείριση των μεταναστευτικών ροών» (SOLID). Το γενικό πρόγραμμα περιλάμβανε τέσσερα⁹⁰ εργαλεία:

- το Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων (EBF)⁹¹.
- το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επιστροφής (RF): Για να εξασφαλιστεί μια βιώσιμη και αξιόπιστη πολιτική προσέγγιση για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης. Μια αποτελεσματική πολιτική επιστροφής - σύμφωνα με το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και με βάση την προτίμησή τους για εθελοντική επιστροφή - είναι το κλειδί για την επίτευξη αυτού του στόχου.

⁹⁰ Βλ Ιστοσελίδα εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/return-fund/index_en.htm

⁹¹ Βλ στην προηγούμενη ενότητα.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επιστροφών, στο οποίο όλες οι χώρες της ΕΕ συμμετέχουν εκτός από τη Δανία, διαθέτει 676 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2008-13. Ειδικότερα, επιδιώκει να βελτιώσει τη διαχείριση της επιστροφής, καθώς και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των χωρών της ΕΕ με τις χώρες της επιστροφής.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ταμείο παρέχει υποστήριξη για την επιστροφή των επαναπατριζόμενων στη χώρα καταγωγής τους και των διαδικασιών επανένταξής τους και δραστηριότητες για τη βελτίωση της ποιότητας των πληροφοριών σχετικά με την εθελοντική επιστροφή. Μέτρα που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, τη δημιουργία προγραμμάτων εκούσιας επιστροφής και επανένταξης, ειδική βοήθεια προς τα ευάλωτα επαναπατριζόμενα άτομα (π.χ. πρόσωπα που είναι άρρωστοι ή ανάπηροι, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, οι ηλικιωμένοι, κλπ) και την υποστήριξη καινοτόμων εργαλείων και δράσεων που υποστηρίζουν την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των μελών της ΕΕ. Το Ταμείο συγχρηματοδοτεί επίσης δραστηριότητες αναγκαστικής επιστροφής σε περιπτώσεις όπου η εκούσια επιστροφή δεν είναι πλέον δυνατή (π.χ. όταν πρόκειται για πρόσωπα που έχουν λάβει την απόφαση επιστροφής και αρνήθηκαν να επιστρέψουν οικειοθελώς).

➤ το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους Πρόσφυγες (ERF):

Περίπου 250 000 άτομα υποβάλουν αίτηση για άσυλο στην ΕΕ κάθε χρόνο. Ωστόσο, ο αριθμός των αιτούντων δεν κατανέμεται εξίσου μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Ορισμένες χώρες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων ενώ άλλες μικρότερο με αποτέλεσμα να υπάρχει μια δυσαναλογία στις ικανότητες υποδοχής και στα συστήματα ασύλου. Η Ευρωπαϊκή αλληλεγγύη προς αυτές τις χώρες της ΕΕ εξασφαλίζεται μέσω της πρακτικής συνεργασίας, της εναρμόνισης της νομοθεσίας και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων (ΕΤΠ).

Το ΕΤΠ (630 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2008-13) στηρίζει τις προσπάθειες των χωρών της ΕΕ όσον αφορά την υποδοχή προσφύγων και εκτοπισθέντων και διασφαλίζει την πρόσβαση σε συνεπείς, δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες ασύλου. Το Ταμείο υποστηρίζει επίσης επανεγκατάσταση προγραμμάτων και δράσεων που σχετίζονται με την ένταξη των προσώπων των οποίων η παραμονή έχει μόνιμο και σταθερό χαρακτήρα. Επιπλέον, προβλέπει τη λήψη έκτακτων μέτρων για την αντιμετώπιση αιφνίδιας άφιξης μεγάλου αριθμού προσώπων που ενδέχεται να χρήζουν διεθνούς προστασίας, οι οποίες θέτουν σημαντικές και επείγουσες ανάγκες για τις χώρες της ΕΕ των εγκαταστάσεων υποδοχής ή τα συστήματα ασύλου.

Το ΕΤΠ, συγχρηματοδοτεί δράσεις, όπως:

- βελτιώσεις των υποδομών ή των υπηρεσιών στέγασης υποδοχής
  - δομές και κατάρτιση προκειμένου να εξασφαλίζεται πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου
  - νομική και κοινωνική βοήθεια προς τους αιτούντες άσυλο, τους πρόσφυγες.
  - μέτρα για την υποστήριξη της ενδυνάμωσης και της απόκτησης δεξιοτήτων από τους πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής κατάρτισης
  - επανεγκατάσταση ή τη μετεγκατάσταση (δηλαδή η μεταφορά εντός της ΕΕ) για τις πράξεις, κ.λπ.
- *το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών (EIF)*⁹²: Η μετανάστευση έχει σημαντικό ρόλο να παίξει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ, την αντιμετώπιση των σημερινών και των μελλοντικών δημογραφικών προκλήσεων και την πλήρωση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Το κλειδί για τη

92 Βλ Ιστοσελίδα εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/return-fund/index_en.htm

μεγιστοποίηση των οφελών της μετανάστευσης είναι η επιτυχής ένταξη των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής τους. Για το σκοπό αυτό, το Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Ένταξη των μεταναστών εκτός ΕΕ (ΕΤΕ) επιδιώκει να προωθήσει την ευρωπαϊκή συνεργασία, με στόχο την παροχή ισότιμων δικαιωμάτων, ευθυνών και ευκαιριών για όλους.

Με προϋπολογισμό 825 εκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο 2007-13 (57 εκατομμύρια ευρώ για τις κοινοτικές δράσεις), η ΕΤΕ στηρίζει τις εθνικές και κοινοτικές πρωτοβουλίες που διευκολύνουν την ενσωμάτωση των αλλοδαπών πολιτών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Όλες οι χώρες της ΕΕ εκτός από τη Δανία συμμετέχουν στην ΕΤΕ. Η ΕΤΕ είναι κατά κύριο λόγο απευθύνεται σε νεοαφιχθέντες μετανάστες. Υποστηρίζει τις χώρες της ΕΕ και της κοινωνίας των πολιτών στην ενίσχυση της ικανότητάς τους να αναπτύσσουν, να εφαρμόζουν, να παρακολουθούν και να αξιολογούν τις στρατηγικές, πολιτικές και μέτρα, καθώς και τις ανταλλαγές πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών και τη συνεργασία σε θέματα ένταξης.

Συγκεκριμένα, οι πρωτοβουλίες αυτές περιλαμβάνουν προγράμματα για τη βελτίωση της διαχείρισης της ποικιλομορφίας στις γειτονιές, τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και το διάλογο, την προώθηση των μαθημάτων για την καλύτερη κατανόηση των διαδικασιών ένταξης, τις πλατφόρμες και τα εργαλεία για τη συγκριτική μάθηση, τα μέτρα για την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των ευρωπαϊκών επαγγελματιών ολοκλήρωσης (π.χ. σε απευθείας σύνδεση φόρουμ συζητήσεων, συνεδρίων, κ.λπ.) και τις δραστηριότητες του κράτους υποδοχής της ΕΕ και στη χώρα του μετανάστη προέλευσης κατά την εισαγωγή στην κοινωνία υποδοχής. Το ΕΤΕ είναι συμπληρωματικό του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) για τις δράσεις που σχετίζονται με τη συμμετοχή των μεταναστών στην απασχόληση.

Η δραματική προσπάθεια χιλιάδων μεταναστών που διακινδυνεύουν τη ζωή τους για να διασχίσουν τη Μεσόγειο μας έχει όλους συγκλονίσει. Ως πρώτη και άμεση αντίδραση, η Επιτροπή παρουσίασε στις 13.05.2015 σχέδιο δέκα σημείων με μέτρα άμεσης εφαρμογής. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τάχθηκαν υπέρ του σχεδίου αυτού και τα κράτη μέλη έχουν επίσης δεσμευθεί να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα, ιδίως προκειμένου να αποφευχθεί περαιτέρω απώλεια ανθρώπινων ζωών.

Η αντίδραση ήταν άμεση αλλά δεν επαρκεί. Δεν πρόκειται για ζήτημα που μπορεί να λυθεί με μέτρα της μίας φοράς. Τα έκτακτα μέτρα υπήρξαν αναγκαία επειδή η έως τώρα εφαρμοζόμενη συλλογική ευρωπαϊκή πολιτική επί του θέματος δεν υπήρξε επαρκής για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Ενώ οι περισσότεροι Ευρωπαίοι ευαισθητοποιήθηκαν μπροστά στην απελπιστική κατάσταση των μεταναστών, η πραγματικότητα είναι ότι, σε ολόκληρη την Ευρώπη, υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με το κατά πόσον η πολιτική μας για τη μετανάστευση είναι ικανή να αντιμετωπίσει την πίεση από τις χιλιάδες των μεταναστών, την ανάγκη για την ένταξη των μεταναστών στις κοινωνίες μας ή τις οικονομικές ανάγκες μιας Ευρώπης που αντιμετωπίζει δημογραφική συρρίκνωση.

Για να ευοδωθεί η προσπάθεια να τεθεί ένα τέλος στην ανθρώπινη δυστυχία που δημιουργούν αυτοί που εκμεταλλεύονται τους μετανάστες, πρέπει να χρησιμοποιήσουμε επωφελώς τον παγκόσμιο ρόλο της ΕΕ και το ευρύ φάσμα εργαλείων που αυτή διαθέτει για να αντιμετωπίσουμε τα βαθύτερα αίτια της μετανάστευσης. Ορισμένα από αυτά έχουν βαθιές ρίζες, πρέπει ωστόσο να αντιμετωπιστούν. Αφενός, η παγκοσμιοποίηση και η επανάσταση της επικοινωνίας δημιούργησαν ευκαιρίες και αυξημένες προσδοκίες. Αφετέρου, οι πόλεμοι και οι κρίσεις από την Ουκρανία έως τη Μέση Ανατολή, την Ασία και τη Βόρεια Αφρική προκαλούν σοβαρές συνέπειες. Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας φτώχειας και των συγκρούσεων δεν σταματούν στα εθνικά σύνορα.

Η Ευρώπη πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί καταφύγιο για όσους εγκαταλείπουν τη χώρα τους για να αποφύγουν διώξεις αλλά και ελκυστικό προορισμό για τα ταλέντα και το επιχειρηματικό πνεύμα φοιτητών, ερευνητών και εργαζομένων. Η τήρηση των διεθνών μας δεσμεύσεων και

αξιών, με ταυτόχρονη διασφάλιση των συνόρων μας και, παράλληλα, δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την οικονομική ευημερία της Ευρώπης και τη συνοχή της κοινωνίας είναι μια δύσκολη άσκηση ισορροπίας που απαιτεί συντονισμένη δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Απαιτείται να ληφθούν μια σειρά από βασικά μέτρα και να ακολουθηθεί συνεκτική και σαφής κοινή πολιτική. Πρέπει να αποκαταστήσουμε την εμπιστοσύνη στην ικανότητά μας να συντονίσουμε τις ευρωπαϊκές με τις εθνικές προσπάθειες για την αντιμετώπιση του ζητήματος της μετανάστευσης, να τηρήσουμε τις διεθνείς και ηθικές μας υποχρεώσεις και να συνεργαστούμε με αποτελεσματικό τρόπο, σύμφωνα με τις αρχές της αλληλεγγύης και του επιμερισμού της ευθύνης. Κανένα κράτος μέλος δεν μπορεί μόνο του να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το ζήτημα της μετανάστευσης. Είναι σαφές ότι χρειαζόμαστε μια νέα, πιο ευρωπαϊκή προσέγγιση. Απαιτείται η κινητοποίηση όλων των πολιτικών και εργαλείων που έχουμε στη διάθεσή μας, ο συνδυασμός εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών για να επιτευχθούν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Όλοι οι εμπλεκόμενοι, κράτη μέλη, θεσμικά όργανα της ΕΕ, διεθνείς οργανισμοί, κοινωνία των πολιτών, τοπικές αρχές και τρίτες χώρες πρέπει να εργαστούν από κοινού για την υλοποίηση της κοινής ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής.⁹³

3.4.5 EUROSUR

Στις 2 Δεκεμβρίου του 2013 άρχισε να λειτουργεί το Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης των Συνόρων (EUROSUR). Το σύστημα αυτό θα βοηθήσει σημαντικά στην προστασία ατόμων που βάζουν τη ζωή τους σε κίνδυνο προκειμένου να φθάσουν στις ακτές της Ευρώπης. Επίσης, θα εξοπλίσει την ΕΕ και τα κράτη μέλη της με καλύτερα εργαλεία για την πρόληψη διασυνοριακών εγκλημάτων, όπως η σωματεμπορία ή η διακίνηση ναρκωτικών, ενώ ταυτόχρονα θα εντοπίζει και θα παρέχει βοήθεια σε μικρές λέμβους μεταναστών που κινδυνεύουν, με απόλυτο σεβασμό όλων

---

⁹³ Βλ COM(2015) 240 final, Βρυξέλες, 13.05.2015

των ευρωπαϊκών και των διεθνών υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της μη επαναπροώθησης.

"Είμαι ιδιαίτερα ικανοποιημένη για την έναρξη λειτουργίας του EUROSUR. Το σύστημα αυτό αποτελεί μια πραγματικά ευρωπαϊκή απάντηση στο πώς μπορούν να σωθούν ζωές μεταναστών που ταξιδεύουν σε ασφυκτικά γεμάτα σκάφη τα οποία δεν πληρούν τις απαιτήσεις ασφάλειας, ώστε να αποφευχθούν νέες τραγωδίες στη Μεσόγειο, και στο πώς μπορεί να σταματήσει η μεταφορά ναρκωτικών με ταχύπλοα. Όλες αυτές οι πρωτοβουλίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την έγκαιρη ανταλλαγή πληροφοριών και τις συντονισμένες προσπάθειες των εθνικών και των ευρωπαϊκών υπηρεσιών. Το EUROSUR παρέχει αυτό το πλαίσιο, με πλήρη σεβασμό των διεθνών υποχρεώσεων" δήλωσε η επίτροπος Εσωτερικών Υποθέσεων Σεσίλια Μάλμστρομ.

Το EUROSUR λειτουργεί σε 30 χώρες συνολικά. Σε πρώτο στάδιο θα εφαρμοστεί σε 19 χώρες, δηλαδή σε 18 κράτη μέλη της ΕΕ στα νότια και ανατολικά εξωτερικά σύνορα και στη Νορβηγία, συνδεδεμένη χώρα Σένγκεν. Τα υπόλοιπα 8 κράτη μέλη της ΕΕ και οι εναπομένουσες συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν θα αρχίσουν να εφαρμόζουν το EUROSUR την 1η Δεκεμβρίου 2014. Η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν ανήκουν στον χώρο Σένγκεν και συνεπώς ούτε στο σύστημα EUROSUR.

Η ραχοκοκαλιά του EUROSUR αποτελείται από «εθνικά κέντρα συντονισμού», μέσω των οποίων όλες οι εθνικές αρχές που είναι αρμόδιες για την επιτήρηση των συνόρων (π.χ. οι συνοριοφύλακες, η αστυνομία, η ακτοφυλακή, το Ναυτικό) υποχρεούνται να συνεργάζονται και να συντονίζουν τις δραστηριότητές τους. Στοιχεία σχετικά με συμβάντα στα εξωτερικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα και με την κατάσταση και θέση των περιπολιών, καθώς και αναλυτικές εκθέσεις και πληροφορίες ανταλλάσσονται μεταξύ αυτών των εθνικών αρχών μέσω «εθνικών εικόνων της κατάστασης».

Η εν λόγω συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών επιτρέπει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να αντιδράσει πολύ ταχύτερα σε κάθε περιστατικό που έχει σχέση με παράνομη μετανάστευση, διασυνοριακό έγκλημα ή κίνδυνο για τη ζωή μεταναστών.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τον έλεγχο των συνόρων, FRONTEX, παίζει σημαντικό ρόλο στη συγκέντρωση και ανάλυση των πληροφοριών που συλλέγουν τα κράτη μέλη για τη διαμόρφωση της «ευρωπαϊκής εικόνας της κατάστασης». Χάρη στις πληροφορίες αυτές εντοπίζονται αλλαγές δρομολογίων ή νέες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται από τα εγκληματικά δίκτυα. Η ευρωπαϊκή εικόνα της κατάστασης περιλαμβάνει επίσης πληροφορίες που συγκεντρώνονται κατά τις κοινές επιχειρήσεις του FRONTEX, καθώς και στην περιοχή γύρω από τα σύνορα. Επιπλέον, ο FRONTEX βοηθά τα κράτη μέλη στην ανίχνευση μικρών σκαφών, συνεργαζόμενος στενά με άλλους οργανισμούς της ΕΕ, όπως ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια στη Θάλασσα και το Δορυφορικό Κέντρο της ΕΕ.

Χάρη στο EUROSUR τα κράτη μέλη αντιδρούν ταχύτερα όχι μόνο σε μεμονωμένα περιστατικά, αλλά και σε κρίσιμες καταστάσεις στα εξωτερικά σύνορα. Για τον σκοπό αυτό, τα εξωτερικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα διακρίνονται σε «τμήματα συνόρων» τα οποία χαρακτηρίζονται ως χαμηλού, μέτριου ή υψηλού «επιπέδου επιπτώσεων», όπως οι φωτεινοί σηματοδότες. Με αυτόν τον τρόπο εντοπίζονται τα επικίνδυνα σημεία των εξωτερικών συνόρων, και αναλαμβάνεται τυποποιημένη δράση σε εθνικό και, εάν χρειάζεται, σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο. Για παράδειγμα, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στα ευάλωτα άτομα, όπως είναι τα παιδιά, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ή τα πρόσωπα που έχουν ανάγκη από επείγουσα ιατρική βοήθεια. Ο κανονισμός για το EUROSUR ορίζει σαφώς ότι τα κράτη μέλη και ο FRONTEX πρέπει να τηρούν πλήρως τις αρχές της μη επαναπροώθησης και του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας κατά την αντιμετώπιση ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Δεδομένου ότι η ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο του EUROSUR περιορίζεται σε επιχειρησιακές πληροφορίες, όπως ο εντοπισμός περιστατικών και οι περιπολίες, η δυνατότητα ανταλλαγής προσωπικών δεδομένων είναι πολύ περιορισμένη.

3.4.6 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΕΥΠΝΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

Το πακέτο «έξυπνα σύνορα» προτάθηκε από την Επιτροπή τον Φεβρουάριο του 2013. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε τη δημιουργία ενός συστήματος εισόδου / εξόδου και ένα πρόγραμμα καταχωρημένων ταξιδιωτών.

Στόχος της είναι η βελτίωση στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών Σένγκεν, η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και η παροχή πληροφοριών σχετικά με τη λήξη της θεώρησης, καθώς και η

διευκόλυνση της διέλευσης των συνόρων για τους ταξιδιώτες από τρίτες χώρες.

Κατά την πρώτη εξέταση του Πακέτου έξυπνα σύνορα, η οποία ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2014 το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) εξέφρασε τεχνικά, λειτουργικά και οικονομικά προβλήματα, που σχετίζονται κυρίως με τη συνολική σκοπιμότητα των προτεινόμενων νέων συστημάτων και ορισμένων χαρακτηριστικών τους.

Προκειμένου να αξιολογήσει περαιτέρω τεχνικές, οργανωτικές και οικονομικές επιπτώσεις για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών, η Επιτροπή ξεκίνησε - με την υποστήριξη τόσο των κρατών μελών και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ξεκίνησε ένα πρόγραμμα με σκοπό τη βελτίωση του προγράμματος. Αυτό το πρόγραμμα αποτελείται από δύο στάδια:

- ✓ Μια τεχνική μελέτη υπό την ηγεσία της Επιτροπής με στόχο τον προσδιορισμό και την αξιολόγηση των πλέον κατάλληλων και πολλά υποσχόμενων επιλογών και λύσεων. Με βάση αυτή τη μελέτη, οι επιλογές και λύσεις θα πρέπει να προσδιορίζονται από ένα πιλοτικό πρόγραμμα ώστε να δοκιμαστούν.
- ✓ Ένα πιλοτικό πρόγραμμα που θα ανατεθεί στον Οργανισμό για τη λειτουργική διαχείριση μεγάλων πληροφοριακών συστημάτων στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης (EE-LISA), με στόχο την επαλήθευση των εναλλακτικών δυνατοτήτων που προσδιορίζονται από την τεχνική μελέτη και την επικύρωση των εννοιών για τον αυτοματοποιημένο και χειροκίνητο έλεγχο στα σύνορα.

3.5 ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Η σταδιακή ανάδειξη της δικαστικής συνεργασίας επί ποινικών ζητημάτων σε πολιτική προτεραιότητα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ανατρέχει στη δεκαετία του '80 και συγκεκριμένα στα τότε σχέδια προς τον στόχο της τότε ελεύθερης κυκλοφορίας στα πλαίσια της τότε καταρτιζόμενης Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης του 1987. Στη συνέχεια θεσμοθετήθηκε στο πλαίσιο

του τρίτου πυλώνα της Συνθήκης του Μάαστριχτ, ως θέμα «κοινού ενδιαφέροντος», ενώ την πραγματική ώθηση την έδωσε η Συνθήκη του Άμστερνταμ(1999), με τη δημιουργία του «Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης». Η ουσιαστική του όμως προώθηση ήρθε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε της Φιλανδίας το 1999, στα Συμπεράσματα του οποίου ανακηρύχθηκε η δημιουργία ενός «γνήσιου Ευρωπαϊκού Χώρου Δικαιοσύνης», στο οποίο, οι ιδιώτες και επιχειρήσεις δεν θα πρέπει να εμποδίζονται από την άσκηση των δικαιωμάτων τους λόγω της μη συμβατότητας ή πολυπλοκότητας των νομικών συστημάτων των κρατών μελών». Παρά ταύτα η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις παρέμεινε στον τρίτο πυλώνα της διακυβερνητικής συνεργασίας όπου εξακολουθούσε να διέπεται από τον γενικό κανόνα της ομοφωνίας στην λήψη των αποφάσεων. Μετά τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου το 1998 και της Eurojust το 2002, μπορούμε να πούμε ότι βλέπουμε μια ακόμη πιο δυναμική οργάνωση της δικαστικής συνεργασίας των κρατών μελών της Eurojust, που αναλαμβάνει πλέον όλο και περισσότερα καθήκοντα.

Το 1998 με την Κοινή Δράση 98/428/ΔΕΥ,⁹⁴ που θεσπίστηκε βάσει του άρθρου Κ3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποφασίζεται όπως είπαμε, η δημιουργία ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου, το οποίο έχει αρμοδιότητες στον τομέα των τρομοκρατικών εγκλημάτων.

Στο Σχέδιο Δράσης του Συμβουλίου του 2000, «Πρόληψη και έλεγχος του οργανωμένου εγκλήματος : στρατηγική για τη νέα χιλιετία», προτείνεται επιπλέον η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων σε ποινικά θέματα, η οποία πρέπει μάλιστα να επεκτείνεται και στις προδικαστικές αποφάσεις, καθώς και η αποδοχή ενώπιον των δικαστηρίων αποδεικτικών στοιχείων που έχουν συλλεχθεί νομίμως σε άλλο κράτος μέλος.

Όπως είναι επόμενο, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις ΗΠΑ το Συμβούλιο «Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις» έσπευσε να λάβει τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να νιώθουν ότι ζουν σε ένα ασφαλές περιβάλλον με βασικό στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

---

94 ΕΕ L 191 της 7/7/1998, σελ 4

Στα πλαίσια αυτά, στα συμπεράσματα⁹⁵ της συνόδου του Συμβουλίου στις 20 Σεπτεμβρίου του 2001 γίνεται ιδιαίτερη μνεία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Όσο αφορά τη δικαστική συνεργασία αναφέρει «*Το Συμβούλιο επιμένει ότι θα πρέπει να ληφθεί κάθε αναγκαίο μέτρο προκειμένου να επικυρωθεί η Σύμβαση της 29^{ης} Μαΐου 2000 περί αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών το συντομότερο δυνατό και οπωσδήποτε εντός του 2002. Σύμφωνα με το σημείο 43 των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε, το Συμβούλιο καλεί τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να προχωρήσουν στην άμεση σύσταση μιας ή περισσότερων κοινών ομάδων αποτελούμενων από αξιωματικούς της αστυνομίας και δικαστικούς λειτουργούς ειδικευμένους στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας από αντιπροσώπους της Pro-Eurojust και στο μέτρο που το επιτρέπει η σύμβαση, από αντιπροσώπους της Eurorol, ώστε να συντονιστούν εκείνες οι τρέχουσες έρευνες υποθέσεων τρομοκρατίας οι οποίες φαίνεται να σχετίζονται μεταξύ τους*».

Όσο αφορά την αστυνομική συνεργασία αναφέρει ότι πρέπει η Task Force των Αρχηγών της Αστυνομίας να μεριμνήσει για τη βελτίωση της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και των τρίτων χωρών, ενώ παράλληλα να συστήσει μια ειδική ομάδα κατά της τρομοκρατίας μέσα στους κόλπους της Eurorol και να δώσει ιδιαίτερη σημασία στο ρόλο των Υπηρεσιών Ασφαλείας και Πληροφοριών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Δύο μήνες αργότερα η Επιτροπή σε πρόταση απόφασης⁹⁶ του Συμβουλίου αναφέρει ότι «*Η ιδέα είναι να συγκεντρωθούν και να συγχωνευθούν σε ένα εναρμονισμένο νομοθετικό και λειτουργικό πλαίσιο όλες οι δράσεις που υπάγονται στον τίτλο VI της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να εξασφαλίζεται η καλύτερη συνοχή του συνόλου και μια μεγαλύτερη επίδραση των στηριζόμενων δράσεων*». Στους στόχους του προτεινόμενου προγράμματος συγκαταλέγεται η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ

---

95 Έκτακτη Σύνοδος του Συμβουλίου «Δικαιοσύνη, Εσωτερικές Υποθέσεις και Πολιτική Προστασία», Βρυξέλλες 20 Σεπτεμβρίου 2001, 12019/01

96 COM(2001) 646, Βρυξέλλες, 9/11/2001

δικαστικών λειτουργιών και αστυνομικών υπηρεσιών με σκοπό την πρόληψη και την καταστολή της εγκληματικότητας στα κράτη μέλη.

Με τη Συνθήκη της Λισαβώνας ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης βρίσκει πλέον ένα κοινό νομικό και θεσμικό πλαίσιο. Το πλαίσιο αυτό χαρακτηρίζεται καταρχήν από την εφαρμογή της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας, με κάποιες εξαιρέσεις, την ενοποίηση των νομικών πράξεων και την υπαγωγή των εν λόγω πράξεων στη δικαιοδοσία του ΔΕΕ. Η ΣΛΕΕ επιβεβαιώνει την προτίμηση στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, η οποία πλέον ορίζεται ρητώς ότι αποτελεί το θεμέλιο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις⁹⁷, θεσπίζει προς το σκοπό αυτό, τη δυνατότητα ελάχιστης εναρμόνισης ουσιαστικών πτυχών της ποινικής δικονομίας και του ουσιαστικού ποινικού δικαίου των κρατών μελών⁹⁸, ενώ προβλέπει και τη δυνατότητα σύστασης Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας εκ της Eurojust για την καταπολέμηση των αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης.⁹⁹

3.5.1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ (EUROPOL)

Με την Σύμβαση στις 26/7/1995 ιδρύθηκε η «Ευρωπαϊκή Αστυνομική Συνεργασία» (Europol), με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών και της συνεργασίας τους στον τομέα της πρόληψης και καταστολής μορφών οργανωμένου και σοβαρού εγκλήματος. Η Europol αποτελεί διεθνή, αυτοτελή οργανισμό, ανεξάρτητο

⁹⁷ Άρθρα 67 παρ 3, 70 και 82 παρ 1 ΣΛΕΕ

⁹⁸ Άρθρα 67 παρ 3, άρθρα 82 παρ 2 και 83 αντίστοιχα ΣΛΕΕ

⁹⁹ Άρθρο 86 ΣΛΕΕ

από τα κράτη μέλη και από τους ιδρυόμενους στα πλαίσια της Ένωσης οργανισμούς. Σε παλαιότερο στάδιο της ευρωπαϊκή ολοκλήρωσης το πεδίο της δραστηριότητας της περιοριζόταν στην εισαγωγή, ανάλυση και περαιτέρω διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όμως η Συνθήκη του Άμστερνταμ, αποβλέπει στην ανάπτυξη των επιχειρησιακών δυνατοτήτων αυτής και της Eurojust, προσδίδοντας στην αστυνομική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών κάθετη δομή.¹⁰⁰

Σήμερα σε αντικατάσταση της σύμβασης της Europol που είχε υπογραφεί στις 26 Ιουνίου το 1995, μια απόφαση του Συμβουλίου ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Ευρωπόλ) ως οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁰¹ Η αποστολή της Ευρωπόλ είναι η στήριξη και η ενίσχυση της δράσης των αστυνομικών αρχών και των άλλων αρχών επιβολής του νόμου των κρατών μελών, καθώς και της αμοιβαίας συνεργασίας τους στην πρόληψη και καταπολέμηση των σοβαρών εγκλημάτων που έχουν επιπτώσεις σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη, της τρομοκρατίας και των μορφών εγκληματικότητας που θίγουν ένα κοινό συμφέρον το οποίο αποτελεί αντικείμενο πολιτικής της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία μέσω κανονισμών, μπορούν να καθορίζουν τη δομή, τη λειτουργία, το πεδίο δράσης και τα καθήκοντα της Ευρωπόλ.¹⁰² Τα καθήκοντα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν:

(α) τη συλλογή, αποθήκευση, επεξεργασία, ανάλυση και ανταλλαγή πληροφοριών που διαβιβάζονται ιδίως από τις αρχές των κρατών μελών ή τρίτων χωρών, ή οργανισμών, και

(β) τον συντονισμό, τη διοργάνωση και τη διεξαγωγή ερευνών και επιχειρησιακών δράσεων, από κοινού με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ή στο πλαίσιο κοινών ομάδων ερευνών, ενδεχομένως σε σύνδεση με την Eurojust. Κάθε επιχειρησιακή δράση της Ευρωπόλ πρέπει να διεξάγεται

---

100 Δονάτος Παπαγιάννης, « Ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», εκδ Σάκκουλα, 2001, σελ 258-259

101 Απόφαση 2009/371

102 http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/8/1/2/index.tkl?lang=gr&all=1&pos=99&s=1&e=10

σε συνεργασία και σε συμφωνία με τις αρχές του κράτους μέλους ή των κρατών μελών στο έδαφος του οποίου ή των οποίων διεξάγονται.¹⁰³

Κατά την επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι υπεύθυνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αρμόδια για την επιβολή του νόμου και την ανταλλαγή και επεξεργασία πληροφοριών ποινικού χαρακτήρα. Αποστολή της είναι να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα και τη συνεργασία μεταξύ στις ευρωπαϊκές αρχές επιβολής νόμου με σκοπό την πρόληψη και καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας και τρομοκρατίας, ώστε να διαμορφωθούν συνθήκες μεγαλύτερης ασφάλειας στην Ευρώπη για όλους τους πολίτες της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει τις δράσεις των κρατών μελών για την επιβολή του νόμου σε τομείς όπως¹⁰⁴ :

- ✓ η διακίνηση ναρκωτικών,
- ✓ η τρομοκρατία,
- ✓ τα κυκλώματα λαθρομετανάστευσης, η εμπορία ανθρώπων και η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών,
- ✓ η παραποίηση/απομίμηση και πειρατεία προϊόντων,
- ✓ το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος,
- ✓ η παραχάραξη χρημάτων και άλλων μέσων πληρωμής.

Επιπλέον, παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη με τους εξής τρόπους :

- ✓ διευκολύνοντας την ανταλλαγή πληροφοριών ποινικού χαρακτήρα ανάμεσα στις αρμόδιες για την επιβολή του νόμου αρχές της ΕΕ μέσω των ειδικών συστημάτων που διαθέτει και του δικτύου ΣΙΕΝΑ(Ασφαλές Δίκτυο Ανταλλαγής Πληροφοριών),
- ✓ παρέχοντας επιχειρησιακές αναλύσεις για τη στήριξη των δράσεων των κρατών μελών,

---

¹⁰³ Άρθρο 88,ΣΛΕΕ

¹⁰⁴ Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον οργανισμό στο <http://europa.eu/redirect/el.htm>

- ✓ καταρτίζοντας στρατηγικές εκθέσεις (πχ αξιολογήσεις απειλών) και εγκληματολογικές αναλύσεις με βάση τις πληροφορίες που παρέχουν τα κράτη μέλη, που συγκεντρώνει η ίδια ή που προκύπτουν από άλλες πηγές,
- ✓ παρέχοντας εμπειρογνώσια και τεχνική βοήθεια για έρευνες και επιχειρήσεις στο εσωτερικό της ΕΕ, υπό την εποπτεία και τη νομική ευθύνη των οικείων κρατών μελών,
- ✓ προωθεί επίσης τις εγκληματολογικές αναλύσεις και την εναρμόνιση της κατάρτισης και των μεθόδων έρευνας στα κράτη μέλη.

Το Μάρτιο του 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε προτάσεις για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της Ευροπολ στον τομέα της συλλογής πληροφοριών, ανάλυσης αυτών και ανταλλαγής των αναλύσεων με τα κράτη-μέλη. Με τις νέες προτάσεις εντείνεται η υποχρέωση λογοδοσίας της Ευροπολ έναντι του Ευρωκοινοβουλίου και των εθνικών και νομοθετικών σωμάτων και ενισχύεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων. Επιπλέον, προβλέπεται η συγχώνευση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας με την Ευροπολ και ανατίθεται στην τελευταία η ευθύνη για τα κοινά προγράμματα εκπαίδευσης και ανταλλαγών για το προσωπικό της αστυνομίας και άλλων υπηρεσιών επιβολής νόμου. Όπως είχε δηλώσει και η Επίτροπος για τις Εσωτερικές Υποθέσεις Cecilia Malstrom, «*Η ΕΕ χρειάζεται μια αποτελεσματική και οικονομικά αποδοτική υπηρεσία που θα βοηθά τα κράτη μέλη να καταπολεμούν τη σοβαρή διασυνοριακή εγκληματικότητα και την τρομοκρατία, εξασφαλίζοντας την ασφάλεια και προστασία των πολιτών και προστατεύοντας τη νόμιμη οικονομία. Οι προτάσεις μας αποσκοπούν στην ενίσχυση του ρόλου της Ευρωπόλ ως ευρωπαϊκής υπηρεσίας επιβολής νόμου, στην υποστήριξη της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στην ενίσχυση της υποχρέωσης λογοδοσίας της Ευρωπόλ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια, καθώς και στην εξασφάλιση της ποιότητας και της συνέπειας της εκπαίδευσης που παρέχεται στους αξιωματικούς πρώτους γραμμής*»¹⁰⁵.

105 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-284_el.htm

3.5.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Με την Κοινή Δράση 98/428/ΔΕΥ της 29/6/1998 δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο(EJN)¹⁰⁶ με στόχο τη βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης στον τομέα της αντιμετώπισης του σοβαρού εγκλήματος, με διεθνή χαρακτήρα (οργανωμένο έγκλημα, δωροδοκία, διακίνηση ναρκωτικών, τρομοκρατία κ.λπ). Το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο (ΕΔΔ)¹⁰⁷ για ποινικές υποθέσεις, είναι ένα δίκτυο συνδέσμων στα κράτη μέλη που έχουν επιλεγεί μεταξύ των δικαστικών ή άλλων αρχών, με συγκεκριμένες αρμοδιότητες στον τομέα της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας.

Σκοπός του ΕΔΔ είναι η βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε νομικό και πρακτικό επίπεδο, με τελικό στόχο την καταπολέμηση των σοβαρών μορφών εγκληματικότητας, όπως είναι το οργανωμένο έγκλημα, η δωροδοκία, η διακίνηση ναρκωτικών ή η τρομοκρατία. Η αρχή που εμπνέει το ΕΔΔ είναι απλή: αφορά τον εντοπισμό των κατάλληλων ανθρώπων σε όλα τα κράτη μέλη, οι οποίοι διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, με σκοπό τη δημιουργία δικτύου εμπειρογνομόνων που θα διασφαλίζει την ορθή εκτέλεση των αιτήσεων αμοιβαίας νομικής συνδρομής. Ο ρόλος του ΕΔΔ καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός στο πλαίσιο της εφαρμογής της αρχής των άμεσων επαφών μεταξύ αρμοδίων δικαστικών αρχών.

Το ΕΔΔ αποτελείται από συνδέσμους προερχόμενους από τα κράτη μέλη και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι εθνικοί σύνδεσμοι διορίζονται από κάθε κράτος μέλος και προέρχονται από τις κεντρικές αρχές που είναι υπεύθυνες για τη διεθνή δικαστική συνεργασία, τις δικαστικές αρχές και άλλες αρμόδιες αρχές με συγκεκριμένα καθήκοντα στον τομέα της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας εν γένει αλλά και για ορισμένες σοβαρές

---

106 <http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/>

107 <http://www.greekjustice.gr/TA-ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ-ΔΙΚΤΥΑ-ΣΤΗΝ-ΕΥΡΩΠΗ/article/331.Το-%20Ευρωπαϊκό-%20Δικαστικό-%20Δίκτυο>

μορφές εγκληματικότητας όπως είναι το οργανωμένο έγκλημα, η δωροδοκία, η διακίνηση ναρκωτικών ή η τρομοκρατία.

Οι σύνδεσμοι είναι «ενεργοί διαμεσολαβητές» που καθήκον τους είναι να διευκολύνουν τη δικαστική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως για την καταπολέμηση σοβαρών μορφών εγκληματικότητας. Η απόφαση του Συμβουλίου για το ΕΔΔ αναφέρει ότι οι σύνδεσμοι παρέχουν τη δυνατότητα στις τοπικές αρμόδιες αρχές «να συνάψουν τις πλέον κατάλληλες άμεσες επαφές». Άλλα καθήκοντα των συνδέσμων περιλαμβάνουν την παροχή νομικών και πρακτικών πληροφοριών στις τοπικές αρχές, οι οποίες τους είναι απαραίτητες προκειμένου να ετοιμάσουν αποτελεσματικά αίτηση δικαστικής συνεργασίας, καθώς και τον συντονισμό των καθηκόντων σε περιπτώσεις όπου μια σειρά αιτήσεων από τις τοπικές δικαστικές αρχές σε ένα κράτος μέλος χρειάζεται συντονισμένη δράση σε ένα άλλο κράτος μέλος.

3.5.3 PRO-EUROJUST ΚΑΙ EUROJUST

Στις 14/12/2000, το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων αποφάσισε να ιδρύσει μια προσωρινή ομάδα, που ονομάστηκε Pro-Eurojust, με σκοπό να διευκολύνει τη δικαστική συνεργασία μεταξύ αρμοδίων εθνικών αρχών στα κράτη μέλη και να συντονίζει τις ανακρίσεις και τη δίωξη περιπτώσεων σοβαρού οργανωμένου εγκλήματος.¹⁰⁸

Στην κατεύθυνση, λοιπόν, της ενίσχυσης του αγώνα κατά του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος μέσω της διευκόλυνσης του σωστού συντονισμού των εθνικών εισαγγελικών αρχών και, αφ' ετέρου της υποστήριξης των ποινικών ερευνών σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος, ιδίως βάσει αναλύσεων της Eurogol καθώς και της στενής συνεργασίας με το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο προβλέφθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε και ιδρύθηκε με την απόφαση 2000/799/ΔΕΥ του Συμβουλίου στις 14/12/2000¹⁰⁹ η Μονάδα Pro-Eurojust, ενώ με την απόφαση του Συμβουλίου ΔΕΥ στις 28/2/2002 συγκροτήθηκε η αντίστοιχη οριστική μονάδα της Eurojust.

Η Eurojust είναι ένας οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο οποίος ιδρύθηκε το 2002 με σκοπό να προωθεί και να βελτιώνει τον συντονισμό των ερευνών και των διώξεων μεταξύ των αρμοδίων δικαστικών αρχών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όταν αντιμετωπίζουν περιπτώσεις σοβαρών μορφών διασυνοριακού και οργανωμένου εγκλήματος.

Στο πλαίσιο των ερευνών και των διώξεων που αφορούν δύο ή περισσότερα κράτη μέλη, στόχος της Eurojust είναι να ενισχύσει και να βελτιώσει τον συντονισμό μεταξύ των εθνικών αρχών, λαμβάνοντας υπόψη αιτήματα προερχόμενα από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών και

---

108 Georges Heisbourg, στο Κουτουλάκου Σ (επιμ), *Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στις ΕΕ. Η ομάδα Eurojust*, ΚΔΕΟΔ, Εκδ Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003, σελ 53-54

109 OJ L 324 της 21/12/2000

πληροφορίες προερχόμενες από οργανισμούς οι οποίοι είναι αρμόδιοι δυνάμει διατάξεων που έχουν εγκριθεί στο πλαίσιο των συνθηκών (το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για ποινικές υποθέσεις, η Ευρωπόλ και ο OLAF).

Ένας άλλος στόχος της Eurojust¹¹⁰ είναι η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων αρχών, βασικά διευκολύνοντας την εκτέλεση της διεθνούς αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και την υλοποίηση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

Η Eurojust παρέχει επίσης στήριξη στις αρμόδιες αρχές, προκειμένου να βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα των ερευνών και των διώξεων. Μπορεί να συνδράμει σε έρευνες και σε διώξεις μεταξύ ενός κράτους μέλους και ενός κράτους μη μέλους ή ενός κράτους μέλους και της Επιτροπής σε σχέση με αξιόποινες πράξεις που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Eurojust ενισχύει την αποτελεσματικότητα των εθνικών ερευνητικών και δικωκτικών αρχών όταν αντιμετωπίζουν περιπτώσεις σοβαρών μορφών διασυνοριακού και οργανωμένου εγκλήματος όπως η τρομοκρατία, η εμπορία ανθρώπων, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, η απάτη και η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό την ταχεία και αποτελεσματική προσαγωγή των εγκληματιών στη δικαιοσύνη.

Η Eurojust εκπληρώνει τα καθήκοντά της είτε μέσω των εθνικών της μελών είτε ως συλλογικό όργανο. Έχει την εξουσία να ζητά από τις αρμόδιες εθνικές αρχές να αναλαμβάνουν μια έρευνα ή δίωξη για συγκεκριμένες πράξεις· να αποφασίζει ότι κάποια εξ αυτών μπορεί ενδεχομένως να διεκπεραιώσει καλύτερα τη διεξαγωγή έρευνας ή την άσκηση δίωξης για συγκεκριμένες πράξεις· να συντονίζει τις ενέργειες των αρμοδίων αρχών· να συστήνει κοινή ομάδα ερευνών ή να παρέχει οιαδήποτε πληροφορία απαιτείται για την εκπλήρωση των καθηκόντων της.

---

110 <http://www.greekjustice.gr/%CE%A4%CE%91-%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%A4%CE%A5%CE%91-%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D-%CE%95%CE%A5%CE%A1%CE%A9%CE%A0%CE%97/article/334.Eurojust>

Η Eurojust διασφαλίζει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμοδίων αρχών και τις συνδράμει προσφέροντας τον καλύτερο δυνατό συντονισμό και συνεργασία. Η Eurojust συνεργάζεται επίσης με το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο, την Ευρωπόλ και τον OLAF. Η Eurojust παρέχει υλικοτεχνική υποστήριξη και μπορεί να οργανώνει και να διευκολύνει συνεδριάσεις συντονισμού μεταξύ των δικαστικών αρχών και των αστυνομικών αρχών των διαφόρων κρατών, ώστε να συμβάλει στην επίλυση νομικών θεμάτων και πρακτικών προβλημάτων.

Η Eurojust αποτελείται από 28 εθνικά μέλη, ένα από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ. Τα εθνικά μέλη είναι αποσπασμένα σύμφωνα με τα οικεία νομικά τους συστήματα και κατέχουν μόνιμες θέσεις στη Χάγη. Τα εθνικά μέλη είναι ανώτεροι και έμπειροι εισαγγελείς, δικαστές ή αξιωματικοί της αστυνομίας με ισοδύναμες προνομίες. Ορισμένα εθνικά μέλη επικουρούνται από αναπληρωτές, βοηθούς ή αποσπασμένους εθνικούς εμπειρογνώμονες.

Στις 4 Ιουνίου 2009, το Συμβούλιο εξέδωσε μια νέα απόφαση για την ενίσχυση της Eurojust. Στους στόχους της νέας απόφασης για την ενίσχυση της Eurojust περιλαμβάνονται τα εξής:

- δημιουργία κοινής ελάχιστης βάσης για τις εξουσίες των εθνικών μελών
- δημιουργία συντονιστικού μηχανισμού έκτακτης ανάγκης
- βελτίωση της διαβίβασης πληροφοριών προς την Eurojust
- βελτίωση της εθνικής βάσης της Eurojust
- ενίσχυση της σχέσης μεταξύ της Eurojust και του ΕΔΔ
- ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας με τρίτες χώρες παρέχοντας τη δυνατότητα στην Eurojust να τοποθετεί δικαστικούς συνδέσμους στις χώρες αυτές και ενισχύοντας τη συνεργασία με άλλους οργανισμούς όπως η Ευρωπόλ, ο OLAF και ο Frontex.

Βασικός «συνομιλητής» της Eurojust είναι οι αρμόδιες εθνικές αρχές, δηλαδή οι εισαγγελείς των κρατών μελών. Οι υποθέσεις που καλείται να διεκπεραιώσει η Eurojust φθάνουν σε αυτή μέσω των εθνικών

εισαγγελικών αρχών. Έτσι, το εύρος και η ποσότητα του υλικού που η Eurojust επεξεργάζεται και προωθεί εξαρτάται αποκλειστικά από τη δραστηριοποίηση των εισαγγελικών αρχών. Αυτή η μονομερής σχέση θα διαμορφωθεί αργότερα σε αμφίπλευρη σχέση αλληλεξάρτησης, όταν η Eurojust θα προωθεί και η ίδια υποθέσεις στις εθνικές εισαγγελικές αρχές. Σήμερα, οι εισαγγελείς των κρατών μελών μπορούν να αναδειχθούν στους πρωταγωνιστές που θα στηρίξουν και θα ενδυναμώσουν την Eurojust.

Σημαντική είναι η σχέση της Eurojust και με την Europol.¹¹¹ Η Europol αποτελεί όργανο ευρωπαϊκής συνεργασίας σε αστυνομικό επίπεδο και έχει μεγάλη σημασία για την ανάλυση των στοιχείων της εγκληματικότητας. Από την άποψη αυτή μπορεί να βοηθήσει την Eurojust, ώστε να αντιμετωπίσει ένα ορισμένο είδος εγκληματικότητας. Η στενότερη συνεργασία της Eurojust με την Europol μπορεί να της επιτρέψει την εντονότερη δραστηριοποίησή της στο χώρο της αίτησης προς τις εθνικές αρχές για άσκηση ποινικής δίωξης, σύμφωνα με το άρθρο 7, της απόφασης για τη σύσταση της Eurojust.

Η σχέση της Eurojust με το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο φαίνεται μάλλον συμπληρωματική. Παρά την αρχική καχυποψία και του φόβους για ανταγωνιστική σχέση μεταξύ τους, τα δύο όργανα έχουν διαφορετικές και αλληλοσυμπληρούμενες αρμοδιότητες. Το ΕΔΔ είναι όργανο επιτάχυνσης της διμερούς δικαστικής συνδρομής. Και η ΕΕ με την ένταξη της γραμματείας του Δικτύου της Eurojust, προωθεί τη συμπληρωματική του λειτουργία. Τέλος εξίσου σημαντική είναι και η συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία καταπολέμησης οικονομικών εγκλημάτων (OLAF) σε βάρος των συμφερόντων της κοινότητας.

---

111 Για το ζήτημα, βλέπε αναλυτικά Roelof Jan Manshot, Σχέσεις με Εθνικές Αρχές και Ευρωπαϊούς εταίρους, στο *The role of Eurojust against crime*, European Conference, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα 2003, σελ. 42.

3.5.4 ΕΥΡΩΠΑΪΚΉ ΥΠΗΡΕΣΪΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ (OLAF)

Ο προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρηματοδοτεί ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων και σχεδίων που βελτιώνουν τη ζωή των πολιτών εντός και εκτός της ΕΕ. Η κακή χρήση των κεφαλαίων που χορηγεί ο προϋπολογισμός της Ένωσης ή η αποφυγή της καταβολής φόρων, δασμών και εισφορών που τον χρηματοδοτούν πλήττουν άμεσα τους Ευρωπαίους πολίτες και θέτουν σε κίνδυνο το ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Η OLAF¹¹² έχει ανεξάρτητο καθεστώς όσον αφορά τη διενέργεια των ερευνών. Ωστόσο, αποτελεί και μέρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υπό την ευθύνη της Κρισταλίνας Γκεοργκίεβα αντιπροέδρου αρμόδιας για τον Προϋπολογισμό και τους Ανθρώπινους Πόρους.

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) έχει τριπλή αποστολή:

- να προστατεύει τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης διερευνώντας περιπτώσεις απάτης και διαφθοράς, καθώς και κάθε άλλη παράνομη δραστηριότητα
- να εντοπίζει και να διερευνά σημαντικά θέματα που αφορούν την άσκηση επαγγελματικών καθηκόντων από τα μέλη και το προσωπικό των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ, τα οποία ενδέχεται να επισύρουν πειθαρχική ή ποινική ευθύνη
- να στηρίζει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, και ιδιαίτερα την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην ανάπτυξη και την εφαρμογή νομοθεσίας και πολιτικών για την καταπολέμηση της απάτης.

---

112 Βλ Ευρωπαϊκή Επιτροπή Καταπολέμησης της Απάτης στο http://ec.europa.eu/anti_fraud/about-us/mission/index_el.htm

Εκτελώντας την αποστολή της με όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερο τρόπο, η OLAF συμβάλλει στις προσπάθειες που καταβάλλουν τα όργανα της ΕΕ για να εγγυώνται την άριστη διαχείριση των χρημάτων των φορολογουμένων.

Η OLAF διαθέτει δημοσιονομική και διοικητική αυτονομία η οποία αποσκοπεί στην ανεξάρτητη λειτουργία της.

Η OLAF μπορεί να διεξάγει με πλήρη ανεξαρτησία:

- εσωτερικές έρευνες, δηλαδή έρευνες στο εσωτερικό κάθε ευρωπαϊκού θεσμικού οργάνου ή οργανισμού που χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ
- εξωτερικές έρευνες, δηλαδή έρευνες σε εθνικό επίπεδο κάθε φορά που ανακύπτει ζήτημα σχετικά με τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Για τον σκοπό αυτό, η OLAF μπορεί να διενεργεί επιτόπιους ελέγχους και επιθεωρήσεις στις εγκαταστάσεις επιχειρήσεων, σε στενή συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές του εκάστοτε κράτους μέλους ή τρίτων χωρών.

Η OLAF δέχεται επίσης από ποικίλες πηγές μεγάλο αριθμό πληροφοριών σχετικά με πιθανές περιπτώσεις απάτης και παρατυπιών. Οι πληροφορίες αυτές προκύπτουν κυρίως από ελέγχους που διενεργούν οι υπεύθυνοι της διαχείρισης ευρωπαϊκών κεφαλαίων στο εσωτερικό των θεσμικών οργάνων ή των κρατών μελών.

Όλες οι καταγγελίες που υποβάλλονται στην OLAF αξιολογούνται προκειμένου να εξακριβωθεί αν οι ισχυρισμοί που διατυπώνονται εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της και αν πληρούν τα κριτήρια για την έναρξη έρευνας.

Κάθε καινούρια υπόθεση ταξινομείται σε μια από τις παρακάτω τρεις κατηγορίες:

- Εσωτερικές έρευνες: Οι εσωτερικές έρευνες είναι διοικητικές έρευνες στο εσωτερικό των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ με σκοπό τον εντοπισμό απάτης, διαφθοράς και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας που θίγει τα δημοσιονομικά συμφέροντα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Τέτοιες έρευνες γίνονται και για σοβαρά

ζητήματα που συνδέονται με την άσκηση των επαγγελματικών καθηκόντων.

- Εξωτερικές έρευνες: Οι εξωτερικές έρευνες είναι διοικητικές έρευνες εκτός των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ με σκοπό τον εντοπισμό απάτης ή άλλης παράνομης δραστηριότητας εκ μέρους φυσικών ή νομικών προσώπων. Τέτοιες υποθέσεις χαρακτηρίζονται ως εξωτερικές έρευνες και διεξάγονται σε μεγάλο βαθμό από την OLAF.
- Υποθέσεις συνεργασίας: Η OLAF συμβάλλει σε έρευνες που διεξάγουν οι εθνικές αρχές ή άλλες υπηρεσίες της Κοινότητας διευκολύνοντας τη συγκέντρωση και την ανταλλαγή πληροφοριών καθώς και τις επαφές μεταξύ αρμόδιων υπηρεσιών.

3.5.5 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΝΤΑΛΜΑ ΣΥΛΛΗΨΗΣ

Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης(ΕΕΣ),που δημιουργήθηκε με την Απόφαση πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ¹¹³ του Συμβουλίου το 2002, βελτιώνει και απλουστεύει τις δικαστικές διαδικασίες με στόχο να επιταχύνει την επιστροφή ατόμων από άλλη χώρα της ΕΕ που διέπραξαν σοβαρό έγκλημα.

Σύμφωνα με το ΕΕΣ, ένα πρόσωπο που διέπραξε σοβαρό έγκλημα σε μια χώρα της ΕΕ αλλά ζει σε άλλη χώρα της ΕΕ μπορεί να διαμεταχθεί στην πρώτη χώρα ώστε να αντιμετωπίσει τη δικαιοσύνη γρήγορα και με μικρή διοικητική επιβάρυνση.

Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αντικαθιστά το σύστημα έκδοσης. Απαιτεί από κάθε εθνική δικαστική αρχή να αναγνωρίζει και να ενεργεί, με τις ελάχιστες δυνατές διατυπώσεις και εντός καθορισμένης προθεσμίας, βάσει αιτήσεων που έχουν υποβληθεί από δικαστική αρχή άλλης χώρας της ΕΕ.

Ένα ένταλμα ζητεί την παράδοση προσώπου προκειμένου:

- ο να ασκηθεί ποινική δίωξη·
- ο να επιβληθεί στο πρόσωπο στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφάλειας.

Το ένταλμα ισχύει στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- ✓ για αξιόποινες πράξεις που τιμωρούνται με φυλάκιση ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφάλειας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον 1 έτους·

---

113 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3A133167>

- ✓ όταν έχει απαγγελθεί τελεσίδικη στερητική της ελευθερίας ποινή ή έχει επιβληθεί στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφάλειας τουλάχιστον 4 μηνών.

Οι χώρες κατά τη διαδικασία συλλήψεως πρέπει να ενημερώνουν το πρόσωπο για το περιεχόμενο του εντάλματος σύλληψης και να λαμβάνουν υπόψη τα εξής :

- τις περιστάσεις και τη σοβαρότητα της αξιόποινης πράξης·
- την πιθανή καταδίκη·
- τυχόν ηπιότερα εναλλακτικά αναγκαστικά μέτρα.

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που οι χώρες αρνούνται να ενεργήσουν βάσει εντάλματος. Αυτό συμβαίνει όταν :

- ❖ μια χώρα της ΕΕ έχει ήδη δικάσει τελεσίδικως το εν λόγω πρόσωπο για την ίδια αξιόποινη πράξη·
- ❖ η αξιόποινη πράξη καλύπτεται από αμνηστία στη χώρα της ΕΕ από την οποία ζητείται η παράδοση του δράστη
- ❖ ο εν λόγω πρόσωπο δεν μπορεί να θεωρηθεί ποινικώς υπεύθυνο, λόγω της ηλικίας του, από τη χώρα της ΕΕ από την οποία έχει ζητηθεί να ενεργήσει βάσει του εντάλματος.

Κατά τις διαδικασίες συλλήψεως για να προστατευθούν τα πρόσωπα στα πλαίσια της διασφάλισης των δικονομικών δικαιωμάτων, υπάρχουν και ορισμένοι κανόνες. Αυτοί περιλαμβάνουν τα εξής :

- την οδηγία 2010/64/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία·
- την οδηγία 2012/13/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα των υποκειμένων να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους·
- την οδηγία 2013/48/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας.

Μολονότι το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης ήταν πολύ επιτυχές όσον αφορά τη βοήθεια που παρείχε στις χώρες της ΕΕ για την καταπολέμηση του εγκλήματος, μια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2011 κατέδειξε ότι, ορισμένοι τομείς μπορούν να βελτιωθούν περαιτέρω, μεταξύ άλλων:

- η μεταφορά
- η σωστή εφαρμογή
- η αναλογικότητα
- η διασφάλιση των δικονομικών δικαιωμάτων.

3.5.6 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΜΗΤΡΩΟΥ

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου «ECRIS» δημιουργήθηκε το 2012 με βάση την απόφαση-πλαίσιο 2009/315/ΔΕΥ του Συμβουλίου και την απόφαση 2009/316/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Στόχος του είναι να καταστήσει δυνατή την αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τις ποινικές καταδικαστικές αποφάσεις στην ΕΕ. Το ECRIS αποτελεί βασικό μέρος της προτεραιότητας της Επιτροπής για κοινό χώρο δικαιοσύνης και θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και του ευρωπαϊκού θεματολογίου για την ασφάλεια, όπου ζητείται ρητά να περιληφθούν οι υπήκοοι τρίτων χωρών στο ECRIS για να βελτιωθεί η καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

Το ECRIS, παρέχει τη δυνατότητα στις εθνικές δικαστικές αρχές να λαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με προηγούμενες ποινικές καταδίκες σε άλλα κράτη μέλη είτε για διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίου είτε για άλλους σκοπούς, όπως για ποινικές έρευνες. Αυτό επιτρέπει την ταχεία και αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ εθνικών αρχών, με θετικά αποτελέσματα στην προσπάθεια βελτίωσης της αποτροπής και της καταπολέμησης του διασυνοριακού εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Τα κράτη μέλη αποστέλλουν σήμερα μέσω του ECRIS περίπου 288.000

αιτήσεις ετησίως σχετικά με προηγούμενες ποινικές καταδίκες σε ολόκληρη την ΕΕ.

Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού θεματολογίου για την ασφάλεια, η Επιτροπή λαμβάνει μέτρα για να προσαρμοστεί στις νέες και εξελισσόμενες απειλές, εξασφαλίζοντας ότι μπορούν να είναι ευκολότερα προσβάσιμες στο ECRIS οι ποινικές καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος υπηκόων τρίτων χωρών που έχουν καταδικαστεί στην ΕΕ. Με τον τρόπο αυτόν θα εξασφαλιστεί αποτελεσματική ανταλλαγή στοιχείων ποινικού μητρώου τόσο για τους πολίτες της ΕΕ όσο και τους πολίτες τρίτων χωρών, με τα ακόλουθα οφέλη:

- Βελτίωση της ασφάλειας για όλους τους πολίτες σε ολόκληρη την ΕΕ: Η βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εθνικών αρχών θα συμβάλει στην καλύτερη και ταχύτερη καταπολέμηση της εγκληματικής και τρομοκρατικής δραστηριότητας, ώστε να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη ασφάλεια των πολιτών σε ολόκληρη την ΕΕ.
- Προώθηση και βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας: Η απλοποίηση της αναζήτησης του ποινικού μητρώου υπηκόων τρίτων χωρών θα ενθαρρύνει τις εθνικές αρχές να χρησιμοποιούν περισσότερο το ECRIS.
- Μείωση του κόστους και βελτίωση της αποδοτικότητας: Στο σύστημα ECRIS συμπεριλαμβάνεται ευρετήριο ποινικών μητρώων πολιτών τρίτων χωρών και έτσι τα κράτη μέλη που αναζητούν προηγούμενα ποινικά μητρώα υπηκόων τρίτων χωρών δεν θα χρειάζεται πλέον να αποστέλλουν αιτήσεις σε όλα τα κράτη μέλη. Αυτό μειώνει το κόστος και τη διοικητική επιβάρυνση για τις εθνικές αρχές. Θα είναι επίσης ευκολότερο για τους υπηκόους τρίτων χωρών να αποδείξουν ότι διαθέτουν λευκό ποινικό μητρώο (π.χ. για σκοπούς απασχόλησης).
- Καλύτερη ταυτοποίηση με ανταλλαγή δακτυλικών αποτυπωμάτων: Για την αντιμετώπιση των δυσκολιών όσον αφορά τη σωστή ταυτοποίηση υπηκόων τρίτων χωρών και για την αντιμετώπιση της χρήσης πλαστών ταυτοτήτων, τα δακτυλικά αποτυπώματα θα

περιλαμβάνονται στις πληροφορίες ποινικού μητρώου που θα ανταλλάσσονται.

Προσφάτως, στις 19/1/2016 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε τη διευκόλυνση της ανταλλαγής ποινικών μητρώων πολιτών τρίτων χωρών στην ΕΕ με την αναβάθμιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου (ECRIS). Πρόκειται για μια βασική δράση του ευρωπαϊκού θεματολογίου για την ασφάλεια, η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και άλλων σοβαρών μορφών διασυνοριακού εγκλήματος. Η πρωτοβουλία αυτή θα εξασφαλίσει ότι θα αξιοποιηθεί στο έπακρο το ECRIS, το οποίο ήδη χρησιμοποιείται ευρέως για την ανταλλαγή ποινικών μητρώων πολιτών της ΕΕ.

Εν συνεχεία, η Επίτροπος κα Jouroνά θα υποβάλει την πρόταση στο άτυπο Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της 26ης Ιανουαρίου 2016. Στη συνέχεια, η πρόταση θα συζητηθεί περαιτέρω από το Συμβούλιο Υπουργών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Μετά την ολοκλήρωση της νομοθετικής διαδικασίας, η οδηγία θα αρχίσει να ισχύει ένα έτος μετά τη δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα. Η Επιτροπή θα παρακολουθεί προσεκτικά την εφαρμογή της προκειμένου να εξετάσει την αποτελεσματικότητά της.

Η κα Věra Jouroνά, Επίτροπος αρμόδια για τη δικαιοσύνη, τους καταναλωτές και την ισότητα των φύλων, δήλωσε: *«Οι επιθέσεις στο Παρίσι τον Νοέμβριο επιβεβαίωσαν ότι απαιτείται επείγοντως στενότερη και απρόσκοπτη δικαστική συνεργασία σε ολόκληρη την ΕΕ. Το ECRIS αποτελεί σημαντικό μέσο καταπολέμησης του διασυνοριακού εγκλήματος, καθώς επιτρέπει στα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν πληροφορίες για προηγούμενες καταδίκες οπουδήποτε στην ΕΕ. Σήμερα προτείνουμε την αναβάθμιση του μέσου αυτού, έτσι ώστε να διευκολύνουμε την πρόσβαση στις καταδίκες πολιτών τρίτων χωρών. Οι δικαστές, οι εισαγγελείς και η αστυνομία θα είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για τη συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ, που θα εξασφαλίσει την ασφάλεια όλων των πολιτών σε ολόκληρη την ΕΕ. Θα περιληφθούν τα δακτυλικά αποτυπώματα πολιτών τρίτων χωρών,*

με αποτέλεσμα να έχουμε ένα ισχυρό μέσο για την αντιμετώπιση της χρήσης πλαστών ταυτοτήτων».¹¹⁴

3.6 ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Ανάμεσα στις πολιτικές και στις δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας κύρια θέση κατέχουν οι προσπάθειες για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Τα δικαιώματα και οι ελευθερίες του ατόμου δεν δόθηκαν αυθαίρετα αλλά αποτελούν κληρονομιά μιας μακράς ιστορίας κοινωνικών και πολιτικών αγώνων και διεκδικήσεων. Εντούτοις, τα τελευταία χρόνια γίνεται συχνά λόγος για καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εν ονόματι της καταστολής της τρομοκρατίας.

Η θέση των διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών είναι διπλή. Από τη μια πλευρά πιστεύουν ότι οι περισσότερες ελευθερίες σε κρατούμενους τρομοκράτες, ίσως αποτελέσουν ευκαιρία για αυτούς να συνεχίσουν την τρομοκρατική τους δράση, ενώ από την άλλη πλευρά χαρακτηρίζουν τα συνθήκες κράτησης τους απάνθρωπες και καταδικαστέες.

---

¹¹⁴http://ec.europa.eu/greece/news/2016/20160119_enisxysi_antallagis_poinikon_mitroon_el.htm

Η κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στον ευρύτερα νοούμενο ευρωπαϊκό χώρο ακολουθεί επίσης, ένα δισιτικό σύστημα. Από τη μια πλευρά υπάρχει το Συμβούλιο της Ευρώπης με εργαλείο την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και από την άλλη η Ευρωπαϊκή Ένωση βάση της έντονης δραστηριότητας που αναπτύσσεται στο πεδίο του τίτλου VI της Συνθήκης. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με νομολογία του ανήγαγε το σεβασμό των Δικαιωμάτων στα πλαίσια του κοινοτικού δικαίου. Η νομολογία αυτή συνταγματοποιήθηκε με την ενσωμάτωση της στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και στις Συνθήκες του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ.

Μετά τα αυξανόμενα τρομοκρατικά χτυπήματα περισσότερο από ποτέ ήταν αναγκαίο να ενισχυθεί η συνεργασία και να σχεδιασθεί μια συνεκτική πολιτική για την εξάλειψη της τρομοκρατίας με τη λήψη ειδικών μέτρων που θα αποσκοπούν στην εξάλειψη της δυνατότητας για τους τρομοκράτες και τις τρομοκρατικές οργανώσεις να δρουν.

Προκειμένου όμως να εξαλειφθεί η τρομοκρατία, είναι επίφοβο το φαινόμενο της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όλα τα αντιτρομοκρατικά μέτρα, δράσεις και πολιτικές που παίρνει η ΕΕ, λαμβάνονται με παράλληλο σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών συμπεριλαμβανομένων και των δραστών ή των υπόπτων τρομοκρατικών ενεργειών.

Στο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων το Συμβούλιο θέσπισε στις 15 Μαρτίου του 2001 απόφαση πλαίσιο¹¹⁵ για το καθεστώς των θυμάτων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Αυτή η απόφαση προβλέπει την υποχρέωση των κρατών μελών να φροντίζουν ώστε, στο πλαίσιο των ποινικών διαδικασιών, το θύμα να μπορεί να πετύχει την έκδοση απόφασης αποζημίωσης εκ μέρους του δράστη.

Το πρώτο μέτρο που ελήφθη για την προώθηση του θέματος της αποζημίωσης, στο πλαίσιο αρωγής και προστασίας των θυμάτων υπήρξε η παρουσίαση από την Επιτροπή στις 28/9/2001 μιας Πράσινης Βίβλου¹¹⁶ που

---

115 ΕΕ L 82 της 22/3/2001, σελ 1

116 COM (2001) 536 τελικό, 28/09/2001

επικεντρώνεται στην κρατική αποζημίωση και εξετάζει τα εθνικά ζητήματα αποζημίωσης που ισχύουν στα κράτη μέλη.

Όσο αφορά το θέμα των δικονομικών εγγυήσεων υπέρ υπόπτων και κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες η Επιτροπή εξέδωσε μία πράσινη βίβλο¹¹⁷ το Φεβρουάριο του 2003.

Τον επόμενο χρόνο το Συμβούλιο, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής στηριζόμενη στην Πράσινη Βίβλο, έλαβε πρωτοβουλία για απόφαση πλαίσιο σχετικά με ορισμένα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο των ποινικών διαδικασιών σε ολόκληρη την ΕΕ. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της Επιτροπής σκοπός της απόφασης είναι η ενίσχυση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται σε όλους τους ύποπτους και τους κατηγορούμενους.¹¹⁸

Σύμφωνα με το σχέδιο της απόφασης κατοχυρώνονται τα ελάχιστα κοινά δικονομικά δικαιώματα και υποχρεώσεις σε όλα τα κράτη μέλη :

- το δικαίωμα σε συνδρομή δικηγόρου (άρθρο 2)
- υποχρέωση παροχής νομικής συνδρομής (άρθρο 3)
- υποχρέωση διασφάλισης της παροχής αποτελεσματικής συνδρομής δικηγόρου (άρθρο 4)
- το δικαίωμα σε δωρεάν συνδρομή δικηγόρου (άρθρο 5)
- το δικαίωμα σε δωρεάν διερμηνεία (άρθρο 6)
- το δικαίωμα στη δωρεάν μετάφραση κρίσιμων εγγράφων (άρθρο 7)
- ακρίβεια της μετάφρασης και της διερμηνείας (άρθρο 8)
- καταγραφή της διαδικασίας (άρθρο 9)
- το δικαίωμα σε ειδική φροντίδα καθώς και τα δικαιώματα των υπόπτων που δικαιούνται ειδική φροντίδα (άρθρο 10 και 11)
- το δικαίωμα επικοινωνίας (άρθρο 12)

---

117 COM (2003) 75 τελικό,19/2/2003

118 COM (2004) 328 τελικό,28/4/2004

- το δικαίωμα επικοινωνίας με τις προξενικές αρχές (άρθρο 13)
- υποχρέωση έγγραφης ενημέρωσης των υπόπτων σχετικά με τα δικαιώματά τους (άρθρο 14)

Καθώς η εγκληματικότητα αποκτά διεθνείς διαστάσεις, η ποινική δικαιοσύνη στις ΕΕ αντιμετωπίζει όλο και συχνότερα περιπτώσεις όπου περισσότερα του ενός κράτη μέλη έχουν ποινική δικαιοδοσία για τη δίωξη της ίδιας υπόθεσης. Η άσκηση των πολλαπλών διώξεων και η επανάληψη των διαδικασιών είναι επιβλαβής για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των ιδιωτών και μπορεί να οδηγήσει σε επικάλυψη ενεργειών. Μέχρι τώρα οι εθνικές αρχές είναι ελεύθερες να ασκήσουν τις δικές τους παράλληλες διώξεις για την ίδια υπόθεση. Το μόνο νομικό εμπόδιο είναι η αρχή *ne bis in idem*, που διατυπώνεται στα άρθρα 54-58 της σύμβασης για την εφαρμογή της Συμφωνίας Σένγκεν. Το σημαντικότερο είναι ότι χωρίς την ύπαρξη συστήματος για την κατανομή υποθέσεων στην κατάλληλη δικαιοδοσία κατά τη διεξαγωγή των σχετικών διαδικασιών, η αρχή αυτή μπορεί να οδηγήσει σε τυχαία ή ακόμη και αυθαίρετα αποτελέσματα.

Με βάση το σκεπτικό αυτό η Επιτροπή εξέδωσε μία Πράσινη Βίβλο¹¹⁹ που περιγράφει τις δυνατότητες για τη δημιουργία ενός μηχανισμού που θα διευκολύνει την επιλογή της πλέον κατάλληλης δικαιοδοσίας στις ποινικές διαδικασίες, καθώς και τις δυνατότητες αναθεώρησης των κανόνων σχετικά με την αρχή αυτή.

Στο άρθρο 6 παράγραφος 2 της ΕΣΔΑ γίνεται λόγος για τη δικαίωμα στη χρήση και στην απονομή δικαιοσύνης, επίσης στο άρθρο 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αναφέρεται το τεκμήριο αθωότητας και δικαίωμα της υπεράσπισης. Η Επιτροπή στο πλαίσιο του σεβασμού του δικαιώματος αυτού εξέδωσε Πράσινη Βίβλο για το τεκμήριο αθωότητας.¹²⁰ Στην Πράσινη Βίβλο γίνεται επίσης λόγος για το βάρος αποδείξεως, το δικαίωμα της μη αυτοενοχοποίησης, το δικαίωμα της σιωπής, το δικαίωμα της μη προσκόμισης αποδείξεων και οι ερήμην διαδικασίες.

¹¹⁹ COM (2005) 696 τελικό, 23/12/2005

¹²⁰ COM (2006) 174, 26/4/2006

Επίσης, ένα ακόμη σημείο που πρέπει να τονισθεί είναι ότι στο προοίμιο της απόφασης πλαισίου¹²¹ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας δηλώνεται ότι :

1. Η ΕΕ βασίζεται στις οικουμενικές αρχές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της ισότητας και της αλληλεγγύης, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Λειτουργεί με βάση της αρχή της δημοκρατίας και την αρχή τους κράτους δικαίου, αρχές κοινές σε όλα τα κράτη μέλη.
2. Η τρομοκρατία αποτελεί μια από τις σοβαρότερες παραβιάσεις των αρχών αυτών.

Επιπλέον στο άρθρο 10 παράγραφος 1 και 2 τονίζεται ότι *«τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η διεξαγωγή ανακρίσεων ή η άσκηση δίωξης για τα εγκλήματα τα οποία αναφέρονται στην παρούσα απόφαση πλαίσιο δεν εξαρτώνται από καταγγελία ή κατηγορία προερχόμενη από θύμα του εγκλήματος, τουλάχιστον εάν τα γεγονότα διεπράχθησαν στο έδαφος τους κράτους μέλους»* και στη συνέχεια *« πέραν από τα μέτρα που προβλέπει η απόφαση πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 2001 σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες, κάθε κράτος μέλος λαμβάνει, εφόσον χρειάζεται κάθε δυνατό μέτρο για να εξασφαλίσει πρόσφορη αρωγή προς την οικογένεια του θύματος»*.

Ακόμη, θα πρέπει οπωσδήποτε να αναφερθεί η πρόσφατη Πράσινη Βίβλος¹²² που παρουσιάστηκε από την Επιτροπή το Νοέμβριου του 2009 *«για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων στις ποινικές υποθέσεις των κρατών μελών και την εξασφάλιση του παραδεκτού τους»*.

Η ανάπτυξη και η ενίσχυση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών είναι μεταξύ των κύριων στόχων των πολιτικών της Ένωσης και έναντι τρίτων χωρών. Μέσα στα πλαίσια αυτά αξιόλογη είναι η συνεργασία της με τρίτες χώρες και οργανισμούς. Ένας από αυτούς ο ΟΗΕ

¹²¹ 2002/475/ΔΕΥ L 164 της 22/6/2002, σελ 3

¹²² COM (2009) 624, 11/11/2009

διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας, όπως και στην προαγωγή και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΕ υποστηρίζει σθεναρά τον αγώνα αυτό του ΟΗΕ και συνεργάζεται μαζί του για καλύτερα αποτελέσματα.

Κλείνοντας αξίζει να σημειωθεί η άποψη του κ. Κοτάκη σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα «...έχουμε τη ζυγαριά ατομικά δικαιώματα, έχουμε τη ζυγαριά ανθρώπινες ζωές και πάντοτε η ζυγαριά μας γέρνει από τη μία πλευρά αλλά ποτέ από την άλλη. Εγώ θέλω να είναι ισόρροπη. Έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα, έμφαση στις ατομικές ελευθερίες, έμφαση όμως και στο γεγονός ότι κάποιοι έχασαν τη ζωή τους από κάποιους και δεν ξέρουν για ποιο λόγο...». ¹²³

3.6.1 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Μετά από όλα αυτά στο πλαίσιο του σεβασμού και τη προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων κάνουμε λόγο για τον Οργανισμό που έχει ως

---

¹²³ Πρακτικά ημερίδας της 14^{ης} Ιουνίου 2006 «Πως αντιμετωπίζει η Ελλάδα την απειλή της τρομοκρατίας», Ελληνικό Ινστιτούτο Επικοινωνίας Leadership, σελ 32

άμεσο στόχο τη διαφύλαξη και την προάσπισή τους. Το Δεκέμβριο του 2003 οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συνελθόντες στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού Συμβουλίου, αποφάσισαν να διευρύνουν το υφιστάμενο Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των Φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας (EUMC) και να επεκτείνουν την εντολή του ώστε να καταστεί Οργανισμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η ιδέα για τον οποίο περιλαμβάνεται ήδη στο Πρόγραμμα της Χάγης.

Στη συνέχεια τον Ιούνιο του 2005 η Επιτροπή¹²⁴ ενέκρινε πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την ίδρυση του Οργανισμού και πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τον ορισμό του πεδίου εφαρμογής των δραστηριοτήτων του Οργανισμού, βάσει του οποίου το πεδίο εφαρμογής του θα εκτείνεται και σε ζητήματα συναφή με την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις. Σκοπός του Οργανισμού σύμφωνα με την Επιτροπή, είναι να παρέχει συνδρομή και πραγματογνωμοσύνη σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα στα θεσμικά όργανα, υπηρεσίες, φορείς και οργανισμούς της Κοινότητας και των κρατών μελών της προκειμένου να στηρίζει όλους τους παραπάνω, όταν λαμβάνουν μέτρα ή διατυπώνουν κατευθύνσεις δράσεις των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους με σκοπό την πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο Οργανισμός επίσης θα ασχολείται με τα θεμελιώδη δικαιώματα στην Ένωση και στα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης.

Οι θεματικοί τομείς αρμοδιότητας του καθορίζονται βάσει πολυετούς πλαισίου. Έτσι με πλήρη ανεξαρτησία θα συλλέγει και θα αξιολογεί στοιχεία σχετικά με τον αντίκτυπο που έχουν στην πράξη τα ενωσιακά μέτρα στα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ορθές πρακτικές, θα εκφέρει γνώμη σχετικά με τις εξελίξεις της πολιτικής για τα θεμελιώδη δικαιώματα, θα ευαισθητοποιεί το κοινό και θα προωθεί το διάλογο με την κοινωνία των πολιτών, και τέλος, θα συντονίζεται με διάφορους παράγοντες σε αυτό τον τομέα.

3.6.2 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

---

124 COM (2005) 280, 30/6/2005

Η προστασία των ατόμων από την επεξεργασία των προσωπικών στοιχείων απασχολεί από τη δεκαετία του 90 ύστερα από την έξαρση των τρομοκρατικών χτυπημάτων και τη μεγάλη σημασία που έχει δοθεί στην ανταλλαγή πληροφοριών, ποινικών μητρώων κ.α. ευαισθητοποίησε περισσότερο την κοινή γνώμη αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αποτέλεσμα αυτού είναι να συσταθεί¹²⁵ ένα νέο, κύριο θεσμικό όργανο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων με την ονομασία Ευρωπαϊκός Επόπτης Προσωπικών Δεδομένων (Ε.Ε.Π.Δ.) με σκοπό όχι μόνο την παροχή δικαιωμάτων στους φορείς και στα υποκείμενα που επεξεργάζονται τα προσωπικά δεδομένα, αλλά και την πρόβλεψη κυρώσεων για τους παραβάτες.

Όσο αφορά τις μονάδες Eurorol, Eurojust η καθεμία έχει τους δικούς της εποπτικούς φορείς προστασίας των δεδομένων. Όμως η ΕΕ ευαισθητοποιημένη στον τομέα αυτό εκχωρεί έμμεσα αρμοδιότητες και στον ΕΕΠΔ.

Σε ευρωπαϊκή διάσκεψη τον Απρίλιο του 2004 τονίστηκε το γεγονός ότι πρέπει να υπάρξει πιο ολοκληρωμένη και στενότερη συνεργασία των εποπτικών αρχών σε θέματα του τρίτου πυλώνα παράλληλα με την υφιστάμενη συνεργασία του πρώτου πυλώνα στο πλαίσιο της «Ομάδας του άρθρου 29». Συμπερασματικά, λόγω του ότι οι εξελίξεις απαιτούν περισσότερο τυποποιημένες διατάξεις στη νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων και πιο ενιαία εφαρμογή των νομικών βάσεων, προτάθηκε να δημιουργηθεί μια πιο κατάλληλη ομάδα που να έχει αρμοδιότητα στα θέματα της προστασίας των δεδομένων. Η ομάδα αυτή τελικά αποτελείται από τους προέδρους των εποπτικών αρχών, τον Πρόεδρο της Ομάδας του άρθρου 29 και τον ΕΕΠΔ, η οποία ενσωματώνεται στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου.

---

125 Κανονισμός 45/2001/ΕΚ της 18/4/2000, L 8 της 12/1/2001, σελ 1 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι οι κίνδυνοι για την ευρωπαϊκή ασφάλεια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δεν είναι εικονικοί. Είναι πραγματικοί και σοβαροί. Το βιώσαμε στη περίπτωση της κρίσης των Βαλκανίων, το διαπιστώνουμε στη περίπτωση του Μεσανατολικού, το ζούμε σε περιπτώσεις κρίσεων στην Αφρική. Η Ένωση δεν μπορεί να μείνει απαθής παρατηρητής των εξελίξεων, οι οποίες έχουν άμεση επίπτωση στα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα των κρατών μελών της.

Στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαίος, ο επαναπροσδιορισμός των σχέσεων της ΕΕ με το ΝΑΤΟ. Η Ένωση δεν είναι ΝΑΤΟ και η ΚΕΠΑΑ δεν περιορίζεται μόνο στη δημιουργία στρατιωτικών δυνατοτήτων. Δεν αποτελεί κατά συνέπεια ανταγωνιστή της Ατλαντικής Συμμαχίας. Αντιθέτως η εμπειρία και τα μέσα που διαθέτει το ΝΑΤΟ, σε συνδυασμό με τη δυνατότητα προσφυγής της ΕΕ σε αυτά προκειμένου να διεξάγει επιχειρήσεις, καθιστούν σαφές ότι η προστιθέμενη αξία της ευρωπαϊκής στρατιωτικής συνεισφοράς θα είναι προς το παρόν, κατ' ανάγκη, συμπληρωματική και περιορισμένη. Οι διαφορές στρατηγικής και αντιλήψεων ΕΕ και ΗΠΑ δεν εμποδίζουν τις συγκλίσεις σε μια σειρά από άλλα θέματα, που αφορούν το διεθνές σύστημα. Υπάρχει συμφωνία στην εκτίμηση για την Al Qaeda, τα πυρηνικά του Ιράν, τη Β. Κορέα. Η έννοια επίσης της «πρόληψης» (και όχι του πρώτου κτυπήματος), συμπεριλαμβάνεται και στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας. Άρα υπάρχουν συγκλίσεις που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για κοινή δράση. Η κοινή δράση βέβαια δεν επιβάλλεται μόνο από την κοινή εκτίμηση για τη φύση των απειλών, αλλά και από τις κοινές αξίες που ενώνουν γενικότερα τον δυτικό κόσμο-δημοκρατία, ελευθερία, ανθρώπινα δικαιώματα, κράτος δικαίου-καθώς και τα κοινά συμφέροντα.

Η επιτυχής αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, η καταστολή εξεγέρσεων, οι ειρηνευτικές αποστολές και η οικοδόμηση κρατών (nation-building) βασίζονται σε ανθρώπινες αξίες και ανθρώπινες ικανότητες και αποτελούν πεδία όπου οι δυνάμεις των χωρών της Ευρώπης μπορούν να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο.

Η ΕΕ συνεπώς, θα πρέπει να προχωρήσει στην ολοκλήρωση των δικών της μηχανισμών, στρατιωτικών και μη στρατιωτικών, χωρίς να προφασίζεται, ότι κάθε ευρωπαϊκή προσπάθεια είναι εκ των προτέρων καταδικασμένη, εάν δεν συνοδεύεται από την αντίστοιχη «νατοϊκή ανταπόκριση». Μόνο η αναβάθμιση του τομέα άμυνας και ασφάλειας και των πολιτικών φορέων που συνδέονται με αυτόν μπορεί να αντιμετωπίσει τις υφιστάμενες αδυναμίες και να καλύψει το χάσμα που υπάρχει μεταξύ ικανοτήτων και προσδοκιών στην εφαρμογή των ΚΕΠΑΑ και της ΚΕΠΠΑ ώστε να διασφαλιστεί ένα ολοκληρωμένο, συνεκτικό και αποτελεσματικό ευρωπαϊκό σύστημα άμυνας και ασφάλειας ικανό να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις για ανεξαρτησία και ισότιμη εταιρική σχέση σε παγκόσμια κλίμακα.

Όπως είδαμε, η τρομοκρατία συνιστά ασφαλώς ένα σοβαρό κίνδυνο για τα έννομα αγαθά των πολιτών σε όλες τις χώρες. Δεν αποτελεί, ωστόσο σύγχρονο φαινόμενο. Αυτό που συμβαίνει στις μέρες μας είναι να γίνεται αισθητή πολύ πέρα από το συγκεκριμένο τόπο όπου εκδηλώνεται, λόγω της τεχνικής προόδου των μέσων ενημέρωσης. Αυτό δίνει το ερέθισμα στο σύγχρονο και προβληματισμένο άνθρωπο να ασχοληθεί εντατικά με το θέμα με απώτερο σκοπό την εξάλειψη του φαινομένου.

Η ΕΕ κοινωνικά και πολιτικά ευαίσθητη έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια καταπολέμησης και εάν είναι δυνατόν εξάλειψης του φαινομένου. Η δραστηριότητα της ΕΕ περιλαμβάνει αποφάσεις-πλαίσια, ανακοινώσεις, οδηγίες, σχέδια δράσης κτλ., χωρίς όμως να υπάρχει ένας κεντρικός κορμός που θα συντόνιζε όλα αυτά σε ένα ενιαίο σύνολο. Το αποτέλεσμα αυτού είναι ότι αρκετές φορές αναγκάζει την ΕΕ να αιφνιδιάζεται από καινούργιες μορφές τρομοκρατικής απειλής.

Καταρχήν, δεν υπάρχει σαφής ορισμός της τρομοκρατίας που θα μπορούσε να υιοθετηθεί όχι μόνο από την Ευρωπαϊκή αλλά και από τη Διεθνή Κοινότητα. Μια ικανοποιητική λύση θα απάλλαζε τις διχογνωμίες των κρατών μελών που παρατηρούνται κάθε φορά που ανακύπτει ένα συγκεκριμένο επεισόδιο ή πρόβλημα.

Παρατηρήσαμε, ότι μεταξύ άλλων, αναπτύχθηκαν και δύο πολύ σημαντικοί άξονες για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, η ενοποίηση της αστυνομικής δράσης και η δικαστική συνεργασία. Ο πρώτος και χρονολογικά άξονας, έχει τις ρίζες του από το 1975 με την ομάδα TREVI,

ακολουθεί η Eurorol, η οποία αναλαμβάνει και καθήκοντα επιχειρησιακού χαρακτήρα. Οι προσδοκίες που έχουν αποδοθεί στην υπηρεσία αυτή είναι πράγματι υψηλές. Η πραγμάτωσή τους όμως θα εξαρτηθεί κατά πολύ από την ειλικρινή διάθεση και το πνεύμα αμοιβαιότητας και αλληλεγγύης που θα επιδείξουν τα κράτη μέλη.

Ο δεύτερος άξονας αφορά την ανάπτυξη της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, στον οποίο εντάσσεται η ίδρυση της Eurojust. Η Eurojust μπορεί να εντοπίσει συγκεκριμένα νομικά ή τεχνικά εμπόδια στην δικαστική συνεργασία και στην διατύπωση, αποστολή και ικανοποίηση αιτημάτων δικαστικής συνδρομής που είναι έτοιμα να υποβληθούν ή βρίσκονται σε ετοιμότητα. Είναι επίσης, το όργανο εκείνο που μπορεί να συντονίσει τις εισαγγελικές αρχές.

Μετά από την σύντομη αυτή ανασκόπηση στους βασικούς άξονες στους οποίους στηρίζεται η συνεργασία και αναπτύσσονται οι ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για την εξάλειψη του φαινομένου της τρομοκρατίας, οι πάντες είναι αλήθεια πως θα συμφωνούσαν ότι η λύση θα βρεθεί μόνο, όταν αντιμετωπισθούν τα πραγματικά αίτια της έξαρσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

- ❖ Georges Heisbourg, στο Κουτουλάκου Σ (επιμ), Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ. Η ομάδα Eurojust , ΚΔΕΟΔ, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλας,Αθήνα-Κομοτηνή,2003
- ❖ Nugent Neill, Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2004
- ❖ Roelof Jan Manshot, Σχέσεις με Εθνικές Αρχές και Ευρωπαϊούς εταίρους, στο The role of Eurojust against crime, European Conference, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα 2003
- ❖ Ήφαιστος Παναγιώτης, Διπλωματία και Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων, Εκδόσεις Ποιότητα, 6η Έκδοση, 2000
- ❖ Κανελλόπουλος Παναγιώτης, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2003, 4η έκδοση
- ❖ Κιντής Αντρέας – Ντόκος Θάνος Π., «Διεθνής Οργάνωση και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια: Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας», στο Ξενάκης Δ. Κ. – Τσιμισιζέλης Μ. Ι. (επιμ.), Παγκόσμια Ευρώπη, Οι διεθνείς διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2006
- ❖ Μαγουλάς Αντώνιος, Άμυνα Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών, Αθήνα, Εκδόσεις Ακίδα
- ❖ Μούσης Σ. Νίκος, Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση 11η αναθεωρημένη, Αθήνα 2005
- ❖ Νάσκου – Περράκη, Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, Η Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002
- ❖ Μπόση Μαίρη, Ζητήματα Ασφαλείας στη Νέα τάξη Πραγμάτων, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1999
- ❖ Μπόση Μ. , Περί ορισμού της τρομοκρατίας,Αθήνα,2000,Εκδόσεις Τραυλός
- ❖ Ντόκος Θ. – Τσάκωνας Π., Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας, Εκδόσεις Παπαζήση, 2005
- ❖ Παπαγιάννης Δ. Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2011
- ❖ Παπαγιάννης Δονάτος, Ο ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, Εκδόσεις Σάκκουλα,2001
- ❖ Παρίσης Ιωάννης, η αμυντική αυτονομία της ενωμένης Ευρώπης, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 1999
- ❖ Παρίσης Ιωάννης, Η ευρωπαϊκή αμυντική ταυτότητα στην αυγή του 21ου αιώνα, Αθήνα 2000
- ❖ Παρίσης Ιωάννης, Εξωτερική Πολιτική και ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης, 2005
- ❖ Πρακτικά ημερίδας της 14ης Ιουνίου 2006 «Πως αντιμετωπίζει η Ελλάδα την απειλή της τρομοκρατίας», Ελληνικό Ινστιτούτο Επικοινωνίας Leadership,

- ❖ Χριστιανός Β.- Περάκης, Μ, Νομοθεσία της ΕΕ μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, Εκδ. ΝοΒ 2010
- ❖ Χριστοδουλίδης Θ. – Στεφάνου Κ. (επιμ.), Η συνθήκη του Μάαστριχτ – Συνθετική Θεώρηση, Ι. Σιδέρης, 1993
- ❖ Howorth Jolyon, Security and Defence Policy In The European Union, Εκδόσεις PALGRAVE MACMILLAN, 2007

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

- ❖ COM(2001) 646, Βρυξέλες, 9/11/2001
- ❖ COM (2001) 536 τελικό, 28/09/2001
- ❖ COM (2002) 233 τελικό, Βρυξέλες, 7/05/2002
- ❖ COM (2003) 75 τελικό, 19/2/2003
- ❖ COM (2004) 328 τελικό, 28/4/2004
- ❖ COM (2004), 698, 20/10/2004
- ❖ COM (2005), 329, 18/07/2005
- ❖ COM (2005) 696 τελικό, 23/12/2005
- ❖ COM (2005) 280, 30/6/2005
- ❖ COM (2005) 620, 29/11/2005
- ❖ COM (2005) 313, 21/9/2005
- ❖ COM (2006) 174, 26/4/2006
- ❖ COM (2009) 624, 11/11/2009
- ❖ COM(2015) 240 final, Βρυξέλες, 13.05.2015
- ❖ 2002/475/ΔΕΥ L 164 της 22/6/2002
- ❖ ΕΕ L 191 της 7/7/1998
- ❖ ΟJ L 324 της 21/12/2000
- ❖ ΕΕ L 82 της 22/3/2001,
- ❖ Απόφαση του Συμβουλίου της 3/11/1998
- ❖ Απόφαση 2006/299/ΕΚ της 19ης Απριλίου 2006, L 111
- ❖ Απόφαση 2012/698
- ❖ Απόφαση 2009/371

- ❖ Δελτίο Τύπου, Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο για την Ασφάλεια: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνει μέτρα κατά της τρομοκρατίας και της παράνομης διακίνησης πυροβόλων όπλων και εκρηκτικών υλών, Βρυξέλλες, 2 Δεκεμβρίου 2015
- ❖ Έκτακτη Σύνοδος του Συμβουλίου «Δικαιοσύνη, Εσωτερικές Υποθέσεις και Πολιτική Προστασία», Βρυξέλλες 20 Σεπτεμβρίου 2001, 12019/01
- ❖ Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας, Μια Ασφαλής Ευρώπη σε Έναν Καλύτερο Κόσμο, Έκδοση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Βρυξέλλες, 2003
- ❖ Κανονισμός 45/2001/ΕΚ της 18/4/2000, L 8 της 12/1/2001
- ❖ Κοινή Θέση 96/40888/ΚΕΠΠΑ, L 168, 6/7/1996
- ❖ Κοινή Δράση 97/288/ΚΕΠΠΑ L 120, 12/5/1997
- ❖ Κοινή θέση 98/197/ΚΕΠΠΑ L75, 123/1998
- ❖ Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10/6/1991
- ❖ Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4/12/2001 COM (2004) 448
- ❖ Οδηγία 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ης Ιουνίου 1997
- ❖ Οδηγία 2000/31 ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8/6/2000
- ❖ Συνθήκη της Λισαβόνας
- ❖ Συνθήκη της Νίκαιας
- ❖ Συνθήκη του Άμστερνταμ
- ❖ Συνθήκη του Μάαστριχτ
- ❖ IP/10/1535
- ❖ Συμφωνία-πλαίσιο και απόφαση 2011/318

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- ❖ Europa, Υπηρεσίες της ΕΕ, Frontex στο http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/policy_agencies/frontex/index_el.htm
- ❖ Δελτίο Τύπου : Μια Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή για την προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ευρώπης, 15/12/2015 στο www.ec.europa.eu/greece
- ❖ Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια, Άσυλο και Μετανάστευση, σελ 3 στο http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/el/migration_el.pdf

- ❖ Ευρωπαϊκή Επιτροπή Καταπολέμησης της Απάτης στο http://ec.europa.eu/anti_fraud/about-us/mission/index_el.htm
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον οργανισμό στο http://europa.eu/_redirect_el.htm
- ❖ Ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/>
- ❖ Ιστοσελίδα εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/return-fund/index_en.htm
- ❖ Ομάδες Ταχείας Επέμβασης, Κανονισμός 836/2007, στο <http://eur-lex.europa.eu>
- ❖ Σενγκεν: Η πύλη προς την Ελεύθερη Κυκλοφορία στην Ευρώπη στο <http://www.euatschools.gr/site/downloads/yliko/4.6..pdf>
- ❖ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4867_el.htm
- ❖ <http://news247.gr/eidiseis/kosmos/diethnis-politiki/h-nea-frontex-tha-mporei-na-agnoei-th-thelhsh-twn-kratwn-oloklhro-to-sxedio.3817307.html>
- ❖ <http://www.avgi.gr/article/6098300/se-isxu-gia-treis-mines-i-omada-taxeias-epembasis-tis-frontex>
- ❖ <http://www.aksioprepeiakantoxh.com/koinonia/ellada/919-prosfygas-metanastis-lathrometanastis-poiios-einai-o-sostos-oros>
<http://www.mopocp.gov.gr>
- ❖ http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/8/1/2/index.tkl?lang=gr&all=1&pos=99&s=1&e=10
- ❖ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-284_el.htm
- ❖ <http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/>
- ❖ <http://www.greekjustice.gr/ΤΑ-ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ-ΔΙΚΤΥΑ-ΣΤΗΝ-ΕΥΡΩΠΗ/article/331.Το%20Ευρωπαϊκό%20Δικαστικό%20Δίκτυο>
- ❖ <http://www.greekjustice.gr/article/334.Eurojust>
- ❖ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3A133167>
- ❖ http://ec.europa.eu/greece/news/2016/20160119_enisxysi_antallagis_poinikon_mitroon_el.htm
- ❖ www.ctose.org